

Legal Hybridity in Everyday Justice Provision in a Mon Village

Lwin Lwin Mon, University of Yangon

Abstract

This article explores everyday justice provision in a village in Mon State where a majority of the population belongs to the Mon ethnic group. The village remained under government control during the ethnic conflict, but some villagers were involved in the 1988 uprisings and some had connections to ethnic armed groups. Based on ethnographic fieldwork in 2016, I argue that villagers preferred to resolve their cases locally with the village leaders. They do not want to go to the Myanmar state institutions, because of fear of authority, low knowledge of state law, religious beliefs, poverty, and feelings of shame generated by bringing their cases to official institutions. Simultaneously, village dispute resolution was combined with a kind of legal hybridity. In many dispute resolution situations people used a combination of law, customary rules, religious beliefs, and social media. Particularly, I show that religious beliefs and actors (monks, healers, and astrologers) played a significant role in dealing with health and social problems, and in making people feel safe. In addition, especially young people began to use social media, especially Facebook, to help them to win disputes and crimes.

Introduction

This article explores everyday justice and security provision in a largely ethnic Mon village in Mon State. Based on ethnographic fieldwork on small-scale problems, I argue that people

prefer to resolve their cases locally, rather than through the state system. Fear of authority, low level of knowledge of state law, religious beliefs, poverty, and shame deterred them from bringing their cases to official institutions. They trusted their village leader and even though people knew that serious crimes were not supposed to be resolved locally, they still tried to negotiate cases at the village level.

Even when people resolved their cases at the village level, they tended to rely on hybrid forms of legal resources. This included a combination of state law, customary rules, religious beliefs, and social media. Particularly, I show that religious beliefs and actors (monks, healers, and astrologers) played a significant role in dealing with health and social problems. Religion and traditional Mon customs also served to make people feel safe. Although government officials and civilian paramilitaries also provide security, many villagers believe that religion and customs help prevent major crimes from afflicting the village. Local government officials were also involved in spiritual matters. They did not only enforce the law.

The village under study had remained under Myanmar government control during the entire ethnic armed conflict, but the relationship to the state was contested and fragile. Whereas some villagers were involved in the 1988 uprisings, others had relatives and connections to the Ethnic Armed Organizations (EAO). Trust in the state system was low. The Mon villagers believed in Buddhism and some also believed in traditional spirits or nats, magic, and reincarnation. These beliefs affected substantially how people dealt with the problems they faced. The economy was improving since the political transition, and people had increased access to internet and mobile phones. This meant that villagers also began to use social media in addressing disputes.

This article is based on fieldwork in April and October 2016 in Hountsar village.¹ I used qualitative research methods and draw on political and legal anthropology. In-depth interviews, key informant interviews, and participatory learning appraisal methods were used to understand specific problems in the village. I conducted 80 interviews. I selected this particular village because people were known to preserve their Mon identity and culture, for instance by building their houses according to the Mon traditional style and by having a Mon literacy training. In addition, the villagers believed strongly Buddhism and traditional nat spirits associated with the Mon ethnic group. Finally, the area is beside the Thaton–Mawlamyaing Highway and therefore easily accessible for conducting safe fieldwork.

Theoretically, I engage with the concept of legal hybridity, which derives from debates about legal pluralism within anthropology and sociology. This article adds to the literature on hybridity by focusing on Myanmar.² It brings new empirical insights about the various legal hybridity practices in a Mon village. While contributing to the general debate about legal pluralism, I particularly relate my study to the discussion of the significant role of religion in legal pluralism. According to Sandberg (2015), religion has often not received sufficient attention in the legal pluralism debate. A core exception is the work of the

¹ The fieldwork was conducted as part of the EverJust research project (see Introduction to this issue). I changed the name of the village to ensure anonymity.

² Research on religion in general in Myanmar, has long been limited due to the political situation and military rule since 1962. There have been many restrictions on academic research in the past, and universities have been closed or under strict surveillance. Foreign academics have had especially limited access, and have had to be careful whom they contacted in order not to bring their informants trouble. Religious freedom research per se is thus a highly underdeveloped field within Burmese Studies. Fortunately, the situation for scholarly inquiry since the 2010 elections has begun to change. Access to information and communication has improved significantly, and more studies and publications are in the future.

legal pluralism project at the Max Planck Institute, which since 2000 paid special attention to the role of religion and religious laws in plural legal constellations.³ In Asia, Hussain's (2011) study of legal pluralism in South East Asia and Moore's (1993) study in India are also important exceptions to the meager focus on religion in the legal pluralism field. Both authors highlight religion as a significant part of the legal field.

In the following pages, I first discuss the key concepts used in this article and then provide a brief historical contextual introduction to the fieldwork area and the role of religion in Mon State. Next, I present my main findings on disputes and health and social problems. I draw out particular patterns of dispute resolution by presenting 2 case studies. Lastly, in the discussion and conclusion I draw some general analytical points, relating my case study back to a discussion of hybridity and legal pluralism in Myanmar.

The concept of legal pluralism and hybridity

Legal pluralism is defined as a situation in which two or more legal systems coexist in the same social field (Pospisil 1971; Griffiths 1986; Moore 1986; Merry 1988). Recent work defines 'legal system' broadly to include the system of courts and judges supported by the state as well as non-legal forms of normative ordering. Some of these are part of institutions such as factories, corporations, and universities and include written codes, tribunals, and security forces, sometimes replicating the structure and symbolic form of state law (Macaulay 1986; Henry 1983; Merry 1988, 870).

Like other scholars of legal pluralism, Hooker (1975) contests the idea of legal centralism or singularity of law. This per-

³ On this project see: <https://www.eth.mpg.de/3720186/pglp>. See also Benda-Beckmann and Benda-Beckmann (2001) on legal pluralism and religion in West Sumatra.

spective relies on the idea that only one set of law and legal institutions are valid. In legal centralism law is seen 'as a set of consistent principles, valid for and binding upon the whole population and principles from a single source', i.e. the state and its institutions. (Hooker 1975, 2) Hooker argues that this kind of view of law 'may be a proper view in a culturally and economically homogeneous society, but such societies are the exception rather than the rule.' (Hooker 1975, 2) He further adds, 'An undue emphasis on this view of law is often a distortion of reality and not uncommonly a downright misrepresentation in many states. The official or state legal system may not in fact be effective for a number of reasons.' (Hooker 1975, 1-2)

Similarly, in Myanmar in general and Mon State in particular, I found different rules, norms and institutions for the resolution of disputes. The state and its official procedures were often not efficient and villagers preferred other solutions. Especially, religious beliefs and practices played a crucial role, rather than only formal procedures. Even educated persons engaged with religious beliefs when they addressed problems. Although people said that they used the formal step-by-step procedure (going from lower to higher levels of the state hierarchy of institutions), in reality several people went to religious or supernatural actors. In addition, when I did my field research I discovered that the step-by-step pattern of dispute resolution was not fixed.

However, legal pluralism did not simply mean the co-existence of 2 different systems — 1 local and 1 state. Sometimes villagers mixed or used different rules, norms, and mechanisms at the same time to resolve a problem. These kinds of mixtures have been described as legal hybridity or legal hybridization in the later literature on legal pluralism (see Santos 2006).

My findings confirm Clark and Stephen's (2009) understanding of legal hybridity as occurring in 3 main ways. First, it describes situations where 1 legal system within a social field mixes different sets of laws, like customary and state law. Second, it covers situations where more than 1 legal system exists in a social field, sometimes with overlapping jurisdictions. Thirdly, hybridity is seen as a characteristic of an individual legal institution rather than the justice sector as a whole. The latter could be when for instance the police or a local administrator applies both state law and informal or customary norms. This means that institutions function in a hybrid manner.

Santos (2006) understands legal hybridity as 'a new kind of legal pluralism [which] challenges conventional dichotomies to the extent that legal practices frequently combine the opposite poles of the dichotomies and contain an infinite number of intermediary situations.' (Santos 2006, 46) This is also evident in my research area in Mon State where seemingly contradictory understandings and mechanisms co-existed, as seen in a case where spiritual beliefs mixed with the use of Facebook and the desire for secular punishment.

In this article, I argue for the need to consider more the role of religion and spiritual beliefs in legal pluralism. Hussain (2011) and Moore (1993) are useful in this respect. Hussain (2011) shows how legal pluralism emerged in South-east Asia as colonial laws were overlaid upon existing local legal systems, a mix of long-established customary law, and more recent influences from periods of Hindu and Buddhist dominance. In Malaysia and Indonesia, these periods were followed by the widespread acceptance of Islam, which brought its own law but did not succeed in eradicating entirely either the customary or some later Hindu and Buddhist practices in areas where they were established. New migrations added further religious and ethnic influences to this mix. South-east Asia was the center of trade routes between China, India and Europe and the many migrants intro-

duced a variety of Indian laws and customs to an already complex mix (Hussain 2011, 378). Similarly, in Myanmar pre-colonial movements created legal pluralism as Buddhism spread and was layered upon animist beliefs. After that, colonial rule brought new laws.

Moore (1993) offers an introduction to the pluralistic systems of normative ordering in rural Rajasthan, India, presenting the villagers' experiences of the central legal institutions, the councils and courts. By considering spirit healers as part of the legal system, she challenges the usual sociological boundaries of the 'law'. The study of cross-cultural conflict and legal pluralism most often focuses on statutory law, courts and councils, not on healers (see, for example, Merry 1988; Nader and Todd 1978), although it sometimes examines witchcraft or religion as an alternative remedy (see Collier 1973; Evans-Pritchard 1937; Kluckhohn 1944; Nader 1964; and Whiting 1950). In research that does explore healing and dispute processing, the healing ceremony is considered the dominant mode of resolution rather than an alternative for the powerless (Gibbs 1963). The resort to traditional healers ought to be examined within a sociological framework, Moore (1993), argues. In this article, I similarly argue that in the Mon village, we must consider religious and supernatural actors as part of the legal pluralism landscape.

A brief introduction to the field area and religion

The Mon ethnic group is 1 of the 8 main ethnic groups in Myanmar. Most of them live in Mon State, Bago Division, Kayin State, Tanintharyi Division, and the Gulf of Martaban. Mon people live alongside other ethnic groups like the Pao, Dawei and Shan. The capital of Mon State is Mawlamyaine and the area is 4,748 square miles (12,297km²). Mon State is organized into 10 townships, 443 wards and village tracts. The population is about 1,682,041 (Myanmars NET 1998-2012).

Mon people were a major cultural influence in Myanmar and also gave Myanmar its writing (Pali) and its religion (Buddhism). The Mon are believed to have spread from western China over the river lowlands from the Irrawaddy River delta south to the Chao Phraya River basin in Thailand. The Mon city of Thaton was conquered in 1057 by Burmans migrating southward. Most Mon are bilingual, speaking Burmese as well as their own language, which is Austro-Asiatic.

During the many years of armed conflict in Myanmar since the end of colonial rule in 1948, threats against the people have included murder, rape, torture, looting, forced labor, arbitrary taxation, land confiscation, and the destruction of whole villages. State agents, their proxies, and EAOs perpetrated these serious violations. People suffered from multiple masters, paying taxes to 2 or more armed groups. The maintenance of cultural and religious identities was a major concern to protect their livelihood. In Mon State the main EAO is the New Mon State Party (NMSP), which represented the Mon ethnic group and fought the military until 1995, when it agreed to a ceasefire that was re-ratified in 2012 (South 2012).

In 1988, people demanded democracy due to economic deterioration, the demonetization of currency and the discontent with human rights abuses. After 1988, a military regime, the State Law and Order Restoration Council (SLORC), governed the country. It offered the NMSP and other ethnic non-Burman EAOs to enter into a ceasefire deal and end the war. After the ceasefire, civil society networks began to expand in some EAO-controlled areas and many NGOs were organized by ethnic minorities like the Mon, helping to develop community networks of trust and support and strengthen civil society, even under the most difficult of conditions. (South 2007; 2008) Moreover, the lives of civilians affected by decades of armed conflict in Myanmar underwent profound transformation for the better in political, social and economic condition after the ceasefires agreements (South 2014).

The Mon village under my study remained under Myanmar government control during the entire ethnic armed conflict between the military and the NMSP. However, the relationship to the state is still contested and fragile, despite the ceasefires. Whereas some villagers were involved in the 1988 uprisings, others had relatives and connections to the NMSP. Trust in the state system was low. Distrust could be linked to the many years of civil war. Mon people in my study suffered considerably especially in the 1960s when the Mon rebellion was strong. They got no help from Myanmar government officials, but had to pay the tax to all armed groups. Sometimes the military kidnapped the villagers. When that happened, they had to solve their disputes and crimes by themselves. Due to the long history of military rule and conflict, people in the Mon village did not trust the upper level state, especially government police officers.

Democratization in the country has been a patchy process, but a nominally civilian government was installed in March 2011, which raised hopes for democratization and reconciliation. Numerous ceasefires were also made with the EAOs in 2012, including with the NMSP. In 2015, Aung San Suu Kyi's National League for Democracy (NLD) Party won a comprehensive victory in national elections, helping to consolidate peaceful political change. (Rieffel 2012) However, peace remained fragile in some areas of the country, like Shan, Kachin and Rakhine States, and a substantial national peace agreement still had to be reached at the time of writing. In addition, the NMSP had still not signed the National Ceasefire Agreement (NCA) that 8 other ethnic armed groups signed in October 2015. In the Mon village under study the risk of armed conflict was however very low at the time of study.

The economic situation of the Hountsar villagers had improved in recent years. Part of the reason was that villagers took jobs in Thailand, Malaysia, Singapore, Korea, and Japan. Incomes

from remittances supported individual families and village development projects, such as the repair of village roads and religious buildings. Economic and technological developments meant that the villagers used mobile phones and internet, also to connect them to their relatives abroad. They used social media, especially Facebook, and even children were familiar with the internet.

The Mon ethnic group is unusual among ethnic people in Myanmar in that there are no sub-groups like other ethnic people in Myanmar, meaning they are more united, having only 1 language and literature. The Mon strongly believe in Buddhism as well as traditional beliefs and customs in their everyday life. Most villages have a monastery that also functions as a school, as well as pagodas, an image house where images of the Buddha are kept, and a rest house or meetinghouse. In the village under study there was a new monastery and a new pagoda, which also had a meditation center. Mon children also attended a Mon literature class during school holidays, where they were taught the history of the Mon kings and the traditional customs. The family unit is nuclear rather than extended. The Mon religion of Theravada (Hinayana) Buddhism is combined with belief in various spirits and nats. In order to understand the significant role of religion for the Mon villagers, it is necessary to have some background on Buddhism and spiritual beliefs in Myanmar in general and among the Mon in particular.

Religious beliefs in Myanmar

According to the 2014 census conducted by the Myanmar government, the total population was 51.4 million, including a non-enumerated population of approximately 1.2 million (MIMU census data, 2017). Buddhism was the dominant religion, at 87.9 percent.

I draw on Thanegi (2013) in order to understand Buddhist beliefs in relation to legal pluralism. Theravada Buddhists believe in practicing 3 principles: *thila*, *dana*, and *b'wana* (morality,

charity, and awareness). Moreover, they believe in *metta* (loving kindness), *khandi parami* (endurance), and *cedana* (goodwill) to build moral character. Moreover, luck or fate, *kan* is derived from the Pali word *kamma*, which means action. This underscores the belief that what happens to a person is directly caused by his or her own actions. People suffer according to their actions and if guilty of committing a crime or another illegitimate action, will suffer later in this life or in the next life. This belief is called *wut*.

Myanmar Buddhists believe in meditation called *Vipasana* and *Thamahta* to strive to attain constant, conscious awareness, as well as to purify the mind by discarding attachments. Some can gain supernatural power through meditation. In Hountsar village, people believed that an old Mon man had gained supernatural powers by *Thamahta* meditation. When people faced a problem, they asked this man how to resolve it. He could predict their fate and career. They believed he could change his face after he coming from deep meditation. In addition, people believed in astrology and palmistry when it came to health, social, and economic problems.

Buddhists also recite sutras for protection against harm. Most sutras are verses in the old Pali language, and most of the meanings are not understood by those who recite them. To fulfill wishes, a person recites certain sutras while simultaneously telling the 108 holy beads for a few 100 rounds. Some Buddhists also worship traditional *nat* spirits. Mon villagers in Hountsar both believe in Buddhism and in various nats (*Ywa-taw-shin* Nat, Traditional Nat, Earth spirit, Tree spirit, and the House spirit). They worship spirits hoping to improve their livelihood. A main reason for the existence of spirit worship is that nats grant favors. Many spirits already exist in Buddhist lore as celestials, somewhat like angels. Conversely, spirits of animist worship are ghosts. The idea of many Westerners that all Buddhists are spirit

worshippers might have emerged from the confusion of celestials and spirits.

There is a strong belief in the Buddhist principle that hardship is the result of past life defilements and transgressions. I also found this belief in my study area. Moreover, the villagers believed that extreme tragedies such as a violent and sudden death of a family member were due to past misdeeds. People knew they would pay one day for a crime committed against others, even if not in this life. This belief kept most people from perpetrating cold-blooded bodily harm on others and perhaps this was the reason for the lack of violent street crime in the village. It is not the police they feared, but future lives. Because of these beliefs, people in Hountsar donated to monks and persons in need.

Most of the villagers believed that the chief monk of Kyaung-thit-kyaung monastery, situated in the village, was powerful, and that the supernatural world supported him to build a new monastery and a new pagoda. The chief monk entered novicehood when he was 11 years old and said he would become the chief monk of the monastery one day. At the time of writing he was around 30. Some people thought he was crazy but later his predictions came true. He was the main religious actor in the village. He also managed to persuade the villagers to change their habits with respect to their worshiping of the nat. Instead of offering expensive meat and alcohol, he urged them to instead reduce the cost by offering vegetables.

Another important part of Buddhism is the role of religious practitioners such as the *arahat* (an enlightened one who is worshiped as a Buddhist saint), *weikza* (meaning higher or esoteric knowledge), spirit mediums, monks, and nuns. Furthermore, other factors in the religious system are important to the people like charisma, transmission of authority, dissemination of knowledge, and gender. The religious practitioners need to have unique skills and spiritual qualities, but their role is also im-

portant within the wider context of social transition. The changing needs of clients and devotees in contemporary society also affect their religious positions.

Mon villagers believe deeply in religious power and this is connected to their socio-cultural traditions. Therefore, it is necessary to understand the various hierarchies in their belief in religious power relations. For example, the belief in *arahat*, *weikza*, and spirit mediums was also found in my study area. People thought the Katon monastery chief monk (well known as Ko Yin Lay) was an *arahat* and could cure any disease with holy water. In addition, they believed the Kyaung-thit-kyaung chief monk was also supported by *weikza* and *thaik* (from the supernatural world) in religious affairs. These beliefs influenced how disputes were resolved and how people understood security and safety in the village. I turn to this topic now.

Everyday dispute resolution and security

Generally, Hountsar village was peaceful and people felt safe in daily life. There were small cases related to drunkenness, theft, and land issues. These cases were resolved at the 100-household leader level or at the village administrator level. I did not encounter any severe criminal cases. In this section, I first look at security provision and what mechanisms people used to feel safe. Second, I explore how social disputes and other problems were resolved. In both these areas, I illustrate the important role of religion and spiritual beliefs, often mixed with some secular mechanisms.

Security provision

There was a strong perception that the village was safe because the villagers all knew each other. As a traditional healer of the village said:

My house and surrounding areas are safe and we live peacefully because most of us are Mon nationals and

we all are relatives. So we do not make even a fence. The houses near the highway have to be careful about theft but near my house all are safe.⁴

Despite the general sense of safety, there were mechanisms in place for security provision. The main security providers in the village were the paramilitary, who worked with the village 10-household leaders, 100-household leaders and the village administrator, sometimes in collaboration with the police. They helped the township administrator safeguard security during the Zin Kyaik pagoda festival. The paramilitary groups were formed for village security 40-50 years earlier by the Myanmar army. They are composed of volunteer civilians from the village who receive training and arms from the army. The villagers support the paramilitary with rice. At the time of study, the paramilitary no longer worked with the army, but with local leaders and police.

Apart from the security provision by these actors, people also sought protection through spiritual means and by engaging with monks, astrologers, and nats. Thus, there was legal hybridity in security provision and understandings of safety.

Hountsar villagers believed their traditional nat protected their home from any danger. They worshiped their traditional nats with silk longyis, and other clothing and hats. These material things were put in a package and hung up on the main pole on the roof of the house. If someone was ill, the villagers believed that it may be because the clothing they offered had a small hole and thus they offered new clothing immediately. By doing so, they felt safe and the ill person recovered. Moreover, they put a small spirit house in front of their house. They believed this provided security for the house.

They often recited myths and sutras to protect from harm, increase prosperity, and even to stay young. In addition, they

⁴Interview, healer, 15 October 2016.

went to astrologers when facing some problems. Astrologers gave them amulets (*mana*) such as cotton threads of *parita*, perfume, scented sticks, pens, and handkerchiefs for good luck and to solve their problems. People in poor health could use the cotton thread and recite the monks' *parita* to speed recovery. For jobless people, perfume combined with reciting Buddhist texts could provide them with good opportunities. For the unfortunate, scented sticks could dispel all the bad luck. To get a good exam score in school, the villagers could use a pen and a handkerchief blessed by the astrologer by reciting sutras. People in Hountsar also believed that astrologers and fortunetellers could help to solve their health problems. For example, an educated girl fell and hurt her thigh. It was believed that the accident was caused by the earth spirit. The girl had to apologize with the help of an astrologer to get well. Another example is divorce cases. I found that persons thinking about divorcing first went to the astrologer to hear if it was a good or a bad idea before going to the village administrator or the formal justice system to seek divorce.

Dispute resolution

Officially, people said they used the formal government channels from village administrator and upwards in the state system when they wanted to resolve a case. Yet in practice, and as I got to know my informants better, it became apparent that people also drew on cultural and religious domains to tackle problems, not only in terms of health, but also disappearance cases, job issues, theft cases, marriage disputes, and the lottery. According to a 23-year-old Mon beauty salon owner, a woman with a university degree:

Most cases seen in my village are based on fighting between couples, youths and neighbors. Especially when the villagers fence their houses, they fight over who owns the land. When small cases happen, both

parties go to the 10-household leaders. Bigger cases such as money borrowing and land ownership go from the 100-household leaders to the village administrators. Some cases go to Paung legal court. But for health problems, social problems and theft cases, people prefer to go to astrologers and traditional *Nat-ka-daw* and diviners to solve their problems.⁵

In this statement, we can see that some cases more than others involve spiritual elements and advice.

If someone disturbed a village girl, 50 years ago the village administrator would have locked the man in the *takt tone* (pillory) for about 1 week. If the perpetrator could not pay compensation at the village level, he would be handed over to the district level. But this kind of punishment was no longer used in Hountsar village. Instead, the village administrator solved most dispute cases through negotiation and reconciliation and by using the *kan-won*, which is a written, but informal agreement letter. *Kan-won* usually included a promise not to repeat an offense.

Some land disputes and crimes were sent to the upper level state system, because these cases could not be resolved at the level of the family and village leaders. For exceptional cases, like fighting and land disputes, people went informally to the village administrator, not to religious actors or astrologers, because they thought of such cases as concerned with official issues. Mostly, people did not like to go to government offices outside the village (not even for ID), but the police might get involved in dealing with physical fights.

The villagers also began to use social media, especially Facebook. With this development, they also attempted to solve some disputes and social problems using social media. In addition, I found that sometimes there was a connection between

⁵Interview, female villager, Beauty salon owner, 30 April 2016.

traditional beliefs and social media when people resolved problems.

I will illustrate these different patterns of hybridity with 2 case studies. The first illustrates the use of social media and the informal resolution by village leaders. The second case illustrates the mixture of spiritual beliefs with formal justice.

Case 1: disappearance case and the role of traditional healer and Facebook

A Mon woman, a traditional healer in Hountsar village, had 2 daughters attending grade 4 and grade 11. She opened her clinic every evening. Most of her clients were Kayin migrant workers. According to her, most of her cases were high blood pressure, diabetes and malaria. Later a villager told me that when she came back from the Democratic Karen Benevolent Army (DKBA), an EAO, she was an expert in performing operations. She had worked in the army since around the 1980s. Sometimes when children got diarrhea, they were brought to her clinic for treatment to reduce the diarrhea before going to hospital. At the time of study, the public healthcare system had improved and there were some health workers in the village.

One of her patients was a 15-year-old called Mi Kon Pon. She was Mon Buddhist and from the village. She was a very strange girl, and did not attend school since childhood. Her parents were rich but she always ran away from home. She told some strangers that she ran away because her mother beat her. These strangers believed her. They thought that she was lost and posted her photo on Facebook. The local villagers knew her well so they wrote some comments on Facebook, stating that she was from the village and she was telling lies. This happened several times.

The strangers brought the girl to the police, who phoned the village administrator to bring the girl back. This happened many times. She always gave the police the village administrator's telephone number, but not her parents'. The village administrator

was angry because he always had to pick her up from the police station. He had done this 3 or 4 times. Therefore, he scolded her and told her not to run away again. He called her mother to pick her up. Her mother also felt ashamed about her daughter. She was angry, but said that she never beat her, but the strangers thought that she did. The villagers and the village administrator knew that the mother was not beating the daughter. However, sometimes her parents locked her in a room with many locks and chained her feet with an iron chain so that she would not run away. Despite this, the girl escaped, and according to the villagers' belief, the parents could not find how she opened the locks and escaped. For this reason many villagers believed that the girl had supernatural powers with which she could open any lock. In Mon, this is referred to as *konpin konchan*. It is the spirit of 2 brothers which has supernatural power to go wherever it wants.

The girl's grandmother also believed the girl had supernatural powers, and she told the traditional healer the story of how the girl escaped the chains.

Even when her parents brought the girl to Bangkok 2 to 3 years earlier, when they were working there, the girl ran away from home. The Thai police caught her, but she tricked them, saying that she lost her way, rather than ran away. The police sent her back safely to her parents. After she had run away from her parents in April 2016 her parents started to get worried that she would get pregnant when she ran away. Therefore, they wanted her to get a contraception injection to protect her against pregnancy, but the government clinic denied her treatment, because at 15, the girl was under-age. The parents then went to ask the traditional healer, who agreed to give the girl protection against pregnancy. She agreed because she was a relative of the parents, and did not want the girl and the parents to face problems with pregnancy. The girl ran away again just a few days later. She lied to the neighbors who saw her on the highway, saying that her mother was waiting for her at the next bus

station. The family members felt miserable because they could not resolve her problem.

According to the village administrator, the girl came back to the village in October 2016. She had been in Yangon for most of the time. There, a Youth Training School took care of her and taught her sewing. She was not stable. She liked Yangon, but she also wanted to come back to the village. She returned to the village on her own this time.

After she came back in October 2016, her parents put her back in the iron chains. The village administrator allowed the parents to chain the daughter, but he was of the opinion that the girl should be cured by a psychologist. He did not believe that the girl had supernatural powers, but the villagers and the traditional healer believed that she did. The administrator thought that she was able to run away because her parents undid the chains when she needed to go to the toilet or when they felt sorry for her. The village administrator did not prohibit the use of chains — he was only involved in resolving the case by telling the girl not to run away again. The parents tried to get help from astrologers to cure the girl, but this failed. They did not believe in modern medicine.

In this case, legal hybridity is evident in how the actors tried to resolve this girl's problem. First, we can see the mixture of a use of Facebook to help the girl and the understanding of her problem as related to supernatural powers. However, not everyone believed in those powers. The village administrator was suspicious and rather thought the girl should be cured with modern medicine. Simultaneously, he did not fully follow the modern way of thinking, but accepted the local ways of dealing with the problem, as he only warned the girl that she should not run away again. He and the other villagers did not approach the use of iron chains for locking up the girl's feet as against human rights. They accepted this as a family punishment and as a kind

of protection for the girl. In addition, people did not want to get involved in such family affairs, especially involving mentally ill people. They did not want the family to feel more shame, as would happen if the problem became public. This can be related to a general observation across Myanmar that bringing cases out in the open is associated with shame (*Dee jaka jaka halike dapao kaw kyee janaaw* in Mon, which is akin to the English proverb, you do not air your dirty laundry in public). Second, hybridity is evident in the involvement of different actors in trying to deal with the case: the police, the village administrator, the traditional healer and astrologers.

Whether the girl had supernatural powers or not was unclear, but people who saw the girl pitied her. Every time she left home, she escaped danger and arrived back safely. Because of that people in the village trusted her supernatural powers. Buddhist people believe in past lives. In this case they believed that because the girl did a good thing in her past life, she was able to escape danger and there always appeared a person who helped her. Even if she had supernatural powers, her mentally unstable mind could not be cured, because her unstable mind was caused by her *wut* — that is, her bad deeds from a past life. What this meant is that a secular solution to her situation was not enough and therefore going to the village administrator or the formal state institutions would not resolve the problem.

Case 2: marriage dispute related to misfortune about traditional Nat worship

Ma Thin was 23 years old, Mon, Buddhist and from Hountsar village. She lived with her family in the village. They believed in Buddhism, but also strongly in traditional nat worship. When I met her, she was 5 months pregnant. The father had left her and did not agree to marry to her. She told him about the pregnancy, but he did not accept that he was the father, and had an affair with another girlfriend. At first, she did not do anything about the problem and just kept it to herself. She was ashamed, and

believed it was her fate. However, when people could see that she was pregnant, she told an aunt and a male cousin. They called a man to negotiate with the father, but he did not agree. They then brought him to the village administrator, who was the brother-in-law of the aunt. They wanted the father to commit to marry the woman. After negotiations, in front of the village administrator, the man agreed to the marriage, but before he signed the agreement, the other girlfriend telephoned him. After the call, he told the village administrator that he wanted to go out to buy betel, and he ran away with the other girlfriend. Later the pregnant woman heard that the man and the girlfriend were living in Thailand. The pregnant woman, with help from her family and the village administrator, reported the case to the Myanmar police, who then informed the Thai police. They did so because they were very angry with the man and they wanted him to get punishment. The case was still pending, while the woman carried on the pregnancy. She would like to have an abortion, but because the case has reached the police, she could not, because if there is a court case she would have to show the pregnancy. Abortion is illegal in Myanmar, and also is not accepted by Mon traditional and Buddhist beliefs. However, in some situations abortion is done informally.

Ma Thin believed that her misfortune was due to angry nat spirits caused by what her father did in the past: cutting the branch of a mango tree in front of their house. Later, her mother got an eye disease and a lot of pain. She could not open her eyes. When they were waiting to see an eye specialist in Yangon, they saw a traditional diviner and he told them the mother was suffering this disease because when her father cut the mango branch, the nat spirit of the mango tree got angry. Due to this anger, the nat caused misfortunes to their family. Her mother was not good enough in her fate and she herself did not have good luck. Because of the anger of the spirit, her mother suffered eye disease, and Ma Thin's boyfriend lied and left her. For

her mother's eye disease, they worshiped and apologized to the traditional nat by building a house for the nat in their garden. After this Ma Thin's mother recovered. But Ma Thin was still waiting for news about her boyfriend in Thailand. She was not satisfied with a spiritual resolution. She also wanted monetary support for the baby from the father.

In this case, legal hybridity occurs in the sense that the case was dealt with through a secular resolution, first with the village administrator and then the police. However, interpretations of the case were influenced by spiritual beliefs in misfortune. Moreover, because the woman was a relative of the village administrator, it was easier for her to go to a government official. Otherwise, people preferred not to do this, but to keep such cases for themselves. In the beginning, the girl did not want to go anywhere. She was ashamed and did not want to bring her case out into the public. Her aunt and cousin took the case to the government office. The girl believed that she was suffering due to the nat spirit being angry with her father and she also thought it was due to *wut*. As explained earlier, *wut* refers to the debt a person has to pay for deeds done in a past life. However, the girl's understanding of justice was hybrid: even though she saw the misfortune as being caused by spiritual matters, she still desired that the perpetrator who lied to her be punished in the secular system.

Discussion

In this section, I discuss the reasons behind people's actions in dispute resolution, based on the case studies above and then relate my findings back to the theoretical debate on legal hybridity. There are several reasons why villagers in my research site preferred not to report cases to the state institutions, and why they addressed religious actors. Legal hybridity occurred for instance in marriage disputes, because such disputes were also seen as related to misfortune and traditional nat worship. The lack of preference for state institutions was in addition caused

by fear of state authority due to the history of military rule and conflict. Furthermore, it was related to low knowledge of the law, culturally embedded feelings of shame in bringing cases out in the public, and delayed case resolutions in the official state system. What I also found was that even if efforts were made to resolve a case in both the formal and informal justice systems, cases were seldom resolved easily. This lack of effectiveness in the secular systems is another reason behind the fact that people often consult religious actors.

Another core reason was that people experienced some disputes and problems in such a way that they believed that these problems could not be resolved sufficiently in a secular way. They must be dealt with spiritually, which requires consulting a religious or spiritual actor. This supports Moore's (1993) argument that the concept of legal pluralism must include religious actors, even if these actors do not necessarily define themselves as part of the legal field – i.e. as judges or justice providers.

Most of the cases were resolved by the village administrator because the villagers trusted their village leader. They saw him as a respectful person and as providing real resolution. Informal negotiations were regarded as better by the villagers, because they save time and money.

The strong beliefs in nats and Buddhist ideas about past life deeds, like *wut*, should not however be seen as a static or isolated kind of tradition. Social media, ideas about modern medicine, secular punishment and the use of a mixture of actors is evident in many case resolutions. Consequently, justice provision is characterized by legal hybridity. Focusing on the significance of religion in legal pluralism does not mean that the analysis excludes the existence of non-religious mechanisms and norms. Hybridity serves as a valuable analytical concept to capture the mixtures. Such hybridity may occur even within the resolution process of a single case, as in case 2 of this article, where the girl

both wanted a secular punishment as well as looking for spiritual help.

Most of the cases were connected with spiritual beliefs and these influences were still strong despite other apparent influences. This was because villagers believe their nats protected them from danger. Paying homage to nats gave them luck in social and economic life. Moreover, they did not trust government officials according to their experiences in the past. With the exception of cases like blood fights, theft, land disputes and divorce they preferred to use nat worship and advice from astrologers, fortunetellers, and elderly persons in their village. Hussain (2011) makes a similar point about South-east Asia in general when he argues that there is a mixture of local and other influences, and that lack of trust in the state system and its lack of efficiency is also part of sustaining beliefs in the spiritual matters within the areas of justice and security provision.

Because beliefs in Buddhism and traditional nats are an integrated part of everyday reality, the legal domain in the village is not only secular, as Moore (1993) also shows for India. This role of religion is often overlooked in the legal pluralism literature as well as in government justice sector reforms, where the focus is on administrative actors and courts or disputing forums. The same regards Myanmar.

In Hountsar village, people's mistrust in the official justice system was high due to the history of military government. They especially mistrusted police and justice providers due to their corruption. This was exacerbated by the fact that most of the people lacked knowledge of legal documents and procedures, so often they ended up paying a lot of money to get their problems resolved (for example to get national ID cards, land certificates, money-lending documents and so forth). In line with Merry (1988), I found that despite Hountsar village being a relatively homogenous society, they practiced legal hybridity in their own specific ways: family, lineage, community, religion and the

wider political context are significant to this. They do not practice only legal centralism or a singularity of law. (Griffiths 1986) Legal hybridity occurred when cases were dealt with both by going to religious actors and by resolving cases through secular mechanisms.

Conclusion

This article has described legal hybridity in everyday security and dispute resolution among Mon villagers. My core argument was that when studying these fields it is important to include religious and spiritual beliefs in Myanmar, and in Mon State in particular. This becomes apparent when following actual cases and analyzing everyday dispute resolution, security provision, and perceptions from the perspective of local villagers. A legal pluralist perspective means that the analysis is open to mutual influences of norms, beliefs and practices in social regulation.

This article also explored how and why people preferred to resolve cases locally, rather than in the state system. It showed that local resolution is hybrid. Officially people said that they used formal government channels from the ward administrator and upwards in the state system, but in practice people also drew on cultural and religious domains (nats, astrologers, monks, healers) to tackle problems and disputes.

In elaborating on dispute resolution processes, I illustrated the relationship between modern technology and traditional and religious beliefs. In some cases, people preferred to use social media like Facebook, but this was often mixed with religious aspects and beliefs.

The villagers' strong spiritual beliefs correlated with their common habits and experiences in the village. Belief in fate and misfortune related to past life deeds, belief in magic and the power of astrologers and monks also influenced people's experiences with dispute resolution. These beliefs also constituted a strong reason why they did not go to the state institutions. Apart

from lack of trust in the state, traditional and religious beliefs meant that some cases were seen to require a spiritual solution – as with the girl who repeatedly ran away from her parents.

To sum up, this study illustrated how legal hybridity is practiced in everyday justice and security provision in a Mon village. I suggest that this knowledge ought to inform justice sector reform initiatives in Myanmar. Practical resolution systems in the Mon village needs to be understood by formal government actors engaged with health and dispute matters, and it is important to consider the role of religion and traditional beliefs in plural legal contexts in general and in Myanmar in particular. This includes recognizing that people's minds work in legally hybrid ways, even when they come from apparently homogeneous ethnic minority villages.

References

- Benda-Beckmann, Franz von and Keebet V. Benda-Beckmann. 2001. "State, Religion and legal pluralism: Changing constellations in West Sumatra (Minagkabau) and Comparative issues". *Max Planck Institute for Social Anthropology working papers*, 19.
- Clark, Samuel and Matthew Stephens. 2011. "Reducing Injustice? A Grounded Approach to Strengthening Hybrid Justice Systems", In *Customary Justice: Perspectives on Legal Empowerment*, edited by Jane Ubink, 67-90. Rome: IDLO.
- Collier, Jane Fishburne. 1973. *Law and Social Change in Zinacantan*. Stanford: Stanford University Press.
- Evans- Prichard, E.E. 1937. *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande*. Oxford: Oxford University Press.
- Gibbs, Amy, 1963. "Diary of a Nobody", *Ministry of Health (MOH)* (www.bbc.co.uk/dbloch/picture)
- Gravers, Mikael. "Spiritual Politics, Political Religion and Religious Freedom in Burma ". *The Review of Faith & International Affairs*, 11, no. 2: 46-54.

- Griffiths, John. 1986. "What is Legal Pluralism." *Journal of legal Pluralism*, no 24: 4-9.
- Hooker, M.B. 1975. *Legal Pluralism – An Introduction to colonial and neo-colonial laws*. Oxford: Oxford University Press.
- Merry, Sally Engle, 1988. "Legal Pluralism", *Law & Society Review*, Vol.22.No.5, pp.869-896.
- Hussain, Jamila. 2011. "More than One Law for all. Legal Pluralism in Southeast Asia". *Democracy and Security*, 7, no 4: 374-89.
- Kluckhohn, Clyde. 1944. "Culture and A Conceptual Scheme". *American Anthropological Association Journal New*, Vol.46, Issue1: 1-29.
- Merry, Sally E. 1988. "Legal Pluralism". *Law & Society Review*, 22, no.5: 869-96.
- MIMU. 2017. Census data on religion, downloaded October 2017. <http://themimu.info/census-data>
- Mon Unity League (MUL). 2014. "The Mon History". Mon News Agency. <http://monnews.org/mon-people/> (accessed on 10 November 2016).
- Macaulay, Stewart, 1986. "Private Government". In Lipson & Wheeler (eds), *Law and Social Science*. Russell Sage Foundation. pp. 445-518.
- Moore, Erin P, 1993. "Gender, power, and legal pluralism: Rajasthan, India". *American Ethnologist*, Vol.20, Issue 3: 522-542.
- Nader, Laura and Todd, Harry F. 1978. *The Disputing Process: law in societies*. New York. Columbia University Press.
- Nader, Laura, 1964. "The Anthropological Study of Law". *American Anthropologist New Series*, Vol. 67, No. 6: 3-32
- Pospasil, Leopold. 1971. "The Anthropology of Law: Comparative Theory of Law". *New York: Harper and Row*.

- Rieffel, Lex. 2013. "Myanmar on the Move: An Overview of Recent Developments." *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 4: 31-49
- Santos, Boaventura de Sousa. 2006. "The Heterogeneous State and Legal Pluralism in Mozambique." *Law & Society Review*, 40, no. 1: 39-75.
- South, Ashley, 2007. "Contemporary Southeast Asia". A Journal of International and Strategic Affairs". *Singapore on Institute of Southeast Asian Studies*. Vol.29, No.1.
- South, Ashley. 2012. "The Politics of Protection in Burma- Beyond the Humanitarian Mainstream". *Critical Asian Studies*, 44, no. 2: 175-204.
- South, Ashley. 2014. "Inside the peace process". *Myanmar Times*. 10 Oct 2017.
- Tamanaha, Brian Z. 2008. "Understanding Legal Pluralism: Past to Present, Local to Global". *Sydney Law Review*, 30, no. 3: 375-411.
- Thanegi, Khin Win. 2012. "Burmese Cultural Orientation". Defense Language Institute Foreign Language Center, p.1-93. <http://www.state.gov/outofdate/bgn/burma/88022.htm>.....288 (Accessed on 16 November 2016)
- Whiting, Bernice, 1950. "Painte Sorcery". *Viking Publication in Anthropology*.

မွန်ကျေးလက်တောရွာတစ်ရွာ၌ ပုံမှန်
အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းရာတွင် ရင်းမြစ်မတူညီသည့်
ဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုသည့်
အခြေအနေ (legal hybridity) ကို လေ့လာခြင်း
လွင်လွင်မွန်
(ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်)

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းတွင် မွန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွန်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ အများစုနေထိုင်သည့် ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် တရားဥပဒေ ဆိုင်ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အခြေအနေများကို လေ့လာတင်ပြထားပါ သည်။ အဆိုပါလေ့လာခဲ့သည့်ကျေးရွာသည် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခ များ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ကာလများအတွင်း အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှု အောက်တွင် ရှိခဲ့သော်လည်း ကျေးရွာသားအချို့သည် ၁၉၈၈ သပိတ် များတွင် လှုပ်ရှားပါဝင်ခဲ့ကြပြီး အချို့မှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များနှင့် အဆက်အသွယ်များ ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း စာရေး သူကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် တွေ့ရှိချက်များအပေါ်အခြေ

ခံလျက် ကျေးရွာသူကျေးရွာသားများသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများကို ရပ်ရွာအတွင်းရှိ ရွာသူကြီး၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး များနှင့်သာ ဖြေရှင်းလိုကြသည့်သဘောဆန္ဒရှိကြောင်း ပြောလိုပါ သည်။ အဆင့်မြင့် အာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့၍သော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတ နည်း၍သော်လည်းကောင်း၊ ဘာသာ ရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရှက်၍သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့ တွေ့ ကြုံ ရသည့် အမှု ကိစ္စများအတွက် မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ တရား ရေးယန္တရားအဆောက်အအုံများကို အသုံးပြု၍ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမှု မပြုလိုကြပေ။ တစ်ပြိုင်တည်းတွင် ရပ်ရွာအတွင်း အမှုကိစ္စများ ဖြေ ရှင်းရာ၌ ရင်းမြစ်မတူညီသည့် ဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြု သည့် အခြေအနေ (legal hybridity) များကို တွေ့ရသည်။ အမှုကိစ္စ ရပ်များစွာအတွက် ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်း ကမ်းများ၊ ဘာသာရေးအဆုံးအမများ နှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာများကို ရော စပ်အသုံးပြု ဖြေရှင်းမှုပြုလျက် ရှိကြသည်။ အထူးသဖြင့် ရပ်သူရွာသားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်စိတ်များ လျော့ပါးစေရန် ပြုလုပ်ရာတွင်လည်းကောင်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည် သက်ဝင်မှုများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗိန္ဒောဆရာဆရာမ၊ ဗေဒင်ဆရာဆရာမ စသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ

ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် အထူးသဖြင့် လူငယ်များသည် ၎င်းတို့ရင်ဆိုင်နေရသည့် အငြင်းပွားမှုများ၊ ရာဇဝတ်မှုများတွင် အသာရရန် အထူးသဖြင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကဲ့သို့သော ဆိုရှယ်မီဒီယာများကို အသုံးပြုလာကြသည်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းတွင် မွန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွန်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အများစုနေထိုင်သည့် ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ပုံမှန် တရားဥပဒေနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အခြေအနေများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ အသေးစားအမှုကိစ္စများကို စာရေးသူကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် တွေ့ရှိချက်များအပေါ်အခြေခံလျက် ကျေးရွာသူရွာသားများသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးယန္တရားများကို အသုံးပြုဖြေရှင်းခြင်းထက် ရပ်ထဲရွာထဲတွင်သာ ဖြေရှင်းလိုကြသည့် သဘောဆန္ဒရှိကြောင်း ပြောလိုပါသည်။ အဆင့်မြင့် အာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့၍သော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတနည်း၍ သော်လည်းကောင်း၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရှက်၍သော်လည်းကောင်း ကျေးရွာသူရွာသားတို့သည် ၎င်းတို့အမှုကိစ္စများကို အစိုးရ၏တရားရေးယန္တရားအဆောက်အအုံများတွင် လာရောက်ဖြေရှင်းခြင်း မပြုလိုကြပေ။ ကြီး

လေးသည့် ရာဇဝတ်မှုများကို ရပ်ရွာအဆင့်တွင် ဖြေရှင်းမှုပြုခြင်းသည် သင့်တော်သည့်လုပ်ရပ်တစ်ခု မဟုတ်မှန်းသိကြသော်လည်း ရပ်ရွာ အတွင်းရှိ ခေါင်းဆောင်များကို ယုံကြည်သက်ဝင်ကြသည့်အလျောက် အမှုကိစ္စများကို ရပ်ထဲရွာထဲတွင် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းရန်ကိုပင် ကြိုးစားလုပ်ဆောင်လေ့ရှိကြသည်။

ရွာသူရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏ အမှုကိစ္စများကို ရပ်ရွာအဆင့် တွင်ပင် ဖြေရှင်းတတ်ကြသော်လည်း ရပ်ရွာအဆင့်ထက်ကျော်လွန်သည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အကိုးအကားအမျိုးအမျိုးကို ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုသည့် ပုံစံကို အသုံးပြုတတ်သည့် အခြေအနေကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတွင် ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ဘာသာရေးအဆုံးအမများ နှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာများတို့ကို ရောစပ်အသုံးပြုခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ အထူးသဖြင့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်သက်ဝင်မှုများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗိန္ဒောဆရာဆရာမ၊ ဗေဒင်ဆရာဆရာမ စသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားပါသည်။ ရွာသူရွာသားများ၏ စိုးရိမ်စိတ်များ လျော့ပါးစေရန် ဘာသာရေးဆိုင်ရာသွန်သင်မှုနှင့် မွန်ရိုးရာအလေ့အထများတို့က ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။ အစိုးရတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များတို့က လုံခြုံမှုပေးကြသော်လည်း ဘာသာရေးနှင့် ရိုးရာဓလေ့ဆိုင်ရာ ဆုံးမသွန်သင်မှုများကလည်း ရာဇဝတ်မှုကြီးများမှ မိမိတို့ရပ်ရွာကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ကြမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည့် ရွာသူရွာသား

အများပင်ရှိသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတာဝန်များအပြင် ရပ်ရွာ အတွင်းရှိ ရိုးရာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စဝစ္စများတွင် ရပ်ကျေး အဆင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ရွာသည် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေခဲ့သည့် ကာလများတွင် မြန်မာအစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက် တွင် ရှိခဲ့သော်လည်း အစိုးရနှင့် ရွာသူရွာသားများ၏ ဆက်ဆံရေးမှာ အတိုက်အခံအနေအထား ထိလွယ်ရှလွယ်သည့် အနေအထားတွင် ရှိ သည်။ ၁၉၈၈ သပိတ်အရေးအခင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည့် ရွာသူရွာသား များ ရှိသကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ (EAO) များတွင် ဝင် ရောက်တာဝန်ယူနေကြသည့် ဆွေမျိုးအရင်းအချာများရှိသည့် ရွာသူ ရွာသားများ၊ ယင်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသည့် ရွာသူရွာသားများလည်း ရှိသည်။ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးယန္တရား အပေါ် ရပ်သူရွာသားများ ယုံကြည်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိကြသည်။ မွန် ကျေးရွာသူရွာသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည် ကိုးကွယ်ကြပြီး ရိုးရာနတ်၊ သဘာဝလွန်အဖြစ်အပျက်များနှင့် သံသရာတစ်လျှောက် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ပြည်လည်မွေးဖွားသည့် အယူအဆတို့ကိုလည်း သက်ဝင်ယုံကြည်ကြသည်။ အဆိုပါကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများက ၎င်းတို့ ရင်ဆိုင်ကြရသည့် ပြဿနာများကို ရပ်သူရွာသားများ ဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းအပေါ် ကြီးမားသည့် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ တွင်နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာသည် နှင့်အမျှ စီးပွားရေးအခြေအနေများလည်း တိုးတက်လာသည်။ ပြည်သူ

လူထုအတွင်း အင်တာနက်နှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းအသုံးပြုမှုလည်း တိုးတက်များပြားလာသည်။ ယင်းသို့အင်တာနက်အသုံးပြုမှုများလာသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာတွင် ကျေးရွာသူကျေးရွာသားများသည် အင်တာနက် ဆိုရှယ်မီဒီယာများကိုလည်း စတင်အသုံးပြုလာကြသည်။

ဤ စာတမ်းကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီနှင့် အောက်တိုဘာလ အတွင်း ဟောင်းဆားကျေးရွာ^၆တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ အပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ အရည်အသွေး အသားပေး သုတေသနနည်းလမ်း (qualitative research methods)များကို အသုံးပြုထားပြီး နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာဆိုင်ရာ မနုဿဗေဒမှ သီဝရီများအပေါ်အခြေခံသုံးသပ်ထားပါသည်။ ကျေးရွာအတွင်းရှိ အသေးစိတ်ပြဿနာများကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက် အသေးစိတ် နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် မေးမြန်းရသည့်အင်တာဗျူးများ (in-depth interviews)၊ အဓိကကျသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များကို မေးမြန်းသည့် အင်တာဗျူးများ (key informant interviews)နှင့် ရွာသူရွာသားများ၏ အတွေ့အကြုံကို ပြန်လည်သုံးသပ်သင်ခန်းစာရယူသည့် နည်းလမ်းများ (participatory learning appraisal methods) တို့ကို အသုံးပြု၍ သုတေသနလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အင်တာဗျူးအမေးအဖြေပေါင်း အခု ၈၀ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဟောင်း

^၆ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို EverJust သုတေသနစီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည် (စာစဉ်မိတ်ဆက်တွင် ကြည့်ပါ)။ လုံခြုံရေးအလို့ငှာ ကျေးရွာ၏ အမည်မှန်ကို ပြောင်းလဲဖော်ပြထားပါသည်။

ဆားကျေးရွာရှိ ရွာသူ/သားများသည် မွန်ရိုးရာပုံစံအတိုင်း နေအိမ်များဆောက်လုပ်ခြင်း၊ မွန်စာပေသင်တန်းများ ပုံမှန်ပြုလုပ်တတ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ၎င်းတို့၏ မွန်အမျိုးသားကြန်အင်လက္ခဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြသည့်အတွက် ဤရွာတွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုလုပ်ရန် ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရွာသူရွာသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြပြီး မွန်ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုလည်း ရှိကြသည်။ သထုံ-မော်လမြိုင် အဝေးပြေးလမ်းမကြီးနှင့် ကပ်လျက်တည်ရှိနေသည့်အတွက် လုံခြုံရေးအတွက် အထူးစိုးရိမ်စရာ မလိုဘဲ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို အလွယ်တကူ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ဤစာတမ်းတွင် သီဝရီအနေဖြင့် legal hybridity အယူအဆကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ယင်းသည် မနုဿဗေဒနှင့် လူမှုဗေဒ ဘာသာရပ်လေ့လာမှု ခေါင်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရာရေး (legal pluralism)အကြောင်း ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်များမှ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာသည့် အယူအဆတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြေအနေကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားသည့် ဤစာတမ်းသည် hybridity အကြောင်းစာပေအခန်းကဏ္ဍအတွက် တစ်တပ်တစ်အားအထောက်

အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်⁷။ မျက်မြင်လက်တွေ့ လေ့လာမှုများအပေါ် အခြေခံ၍ မွန်ကျေးလက်တောရွာတစ်ရွာတွင် ဥပဒေအမျိုးမျိုးကို မည်ကဲ့သို့ ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုကြသည့် အကြောင်းကို ဤစာတမ်းမှ တင်ပြထားပါသည်။ ယခုလေ့လာမှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုဘောင်အတွင်း အကျိုးဝင်သော်လည်း တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒအတွင်း ဘာသာရေးကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၏ မြင်သာသည့်အခန်းကဏ္ဍနှင့် အထူးသဖြင့် ဆက်စပ်မှု ရှိသည်။ တရားရေး မဏ္ဍိုင် ဗဟုဝါဒအကြောင်း ဆွေးနွေးကြသည့်အခါ ဘာသာရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်း

⁷ ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှစ၍ အာဏာရယူခဲ့သည့် တပ်မတော်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကြောင့် အချိန်တော်တော်ကြာကြာသည်အထိ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဘာသာရေး အကြောင်းသုတေသနကို အကန့်အသတ်နှင့်သာ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယခင်က သုတေသနပြုလုပ်သူများသည် အဟန့်အတားများစွာနှင့် ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများကိုလည်း ပိတ်ထားခဲ့ကြပြီး ဖွင့်ထားသည့် အချိန်များတွင်လည်း နီးကပ်စွာ စောင့်ကြည့်ခံရလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားသုတေသီပညာရှင်များ အထူးသဖြင့် ကန့်သတ်ခံရလေ့ရှိပြီး လုံခြုံရေးအခြေအနေကြောင့် ၎င်းတို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းလိုသူများကို အထူးဂရုပြုရွေးချယ်ရလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့အရေးလေ့လာမှု နယ်ပယ်တွင် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အလွန်ပင်အားနည်းနေသေးသည်။ ကံကောင်းထောက်မစွာပင် ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲများ ပြုလုပ်ပြီး ချိန်ကစ၍ ပညာရပ်ဆိုင်ရာလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် အခြေအနေကောင်းများဆီ စတင် ကူးပြောင်းလာပြီဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်များ ရယူရန်အခွင့်အလမ်းများ၊ ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများ သိသိသာသာ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာပြီး နောက်ထပ်လေ့လာမှုများနှင့် စာအုပ်စာတမ်းများ ပိုမိုထွက်ရှိလာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

စဉ်းစားမှုမှာ နည်းနေသေးသည်ဟု ဆန်းဘတ်ဂ် (Sand-berg 2015) က ဆိုဖူးသည်။ ရှားရှားပါးပါး တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ စီမံကိန်း လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် မက်စ်ပလန်က အင်စတီကျု (Max Planck Institute) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများကသာ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ဗဟုတရားရေးမဏ္ဍိုင် အသိုက်အဝန်း^၈အတွင်း ဘာသာတရားနှင့်ဘာသာတရားမှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုအလေးပေးလေ့လာခဲ့ကြသည်။ အာရှတိုက်ဘက်တွင် ဟူစိန် (Hussain, 2011)၏ အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသအတွင်းမှ ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ၊ မိုးရ် (Moore 1993) ၏ အိန္ဒိယမှ လေ့လာထားမှုများစသဖြင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒနှင့် ဘာသာရေးအဆက်အစပ်ကို အဓိကထားလေ့လာခဲ့သည့် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် ဤအကြောင်း သုတေသနအနည်းအကျဉ်းထဲမှ အရေးကြီးသည့် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များဖြစ်ကြသည်။ ဘာသာတရားသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာနယ်ပယ်တွင် သိသာထင်ရှားသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်နေသည်ဟု ဟူစိန်နှင့် မိုးရ်တို့နှစ်ဦးစလုံး ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။

^၈ ဤစီမံကိန်းအကြောင်းကို <https://www.eth.mpg.de/3720186/pglp> တွင် ကြည့်ရှုနိုင်သည်။ Benda-Beckmann နှင့် Benda-Beckmann (2011) ရေးသားသည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးနှင့် အနောက်ဆူးမားကြားရှိ ဘာသာတရားအကြောင်း စာတမ်းကိုလည်း ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

ရှေ့တွင် ဤစာတမ်း၌ အဓိကအသုံးပြုသွားမည့် အခြေခံအယူအဆများကို ပထမဦးစွာ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ထို့နောက်တွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ဒေသ၏ သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံအကျဉ်းနှင့် မွန်ပြည်နယ်အတွင်း ဘာသာတရား၏ အခန်းကဏ္ဍတို့ကို မိတ်ဆက်တင်ပြသွားပါမည်။ ယင်းနောက်တွင်မှ အငြင်းပွားဖွယ်ရာကိစ္စများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးပြဿနာများတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် စာရေးသူ၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြရာတွင် အမှုကိစ္စ ၂ ခု အပေါ်အခြေပြုပြီး ယင်းအမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းပုံလမ်းကြောင်းကို ဆွဲထုတ်ပုံဖော်တင်ပြသွားပါမည်။ စာတမ်း၏ အဆုံးပိုင်းဖြစ်သည့် ဆွေးနွေးချက်များနှင့် နိဂုံးအပိုင်းတွင် သုတေသနပြုလေ့လာခဲ့သည့် အမှုကိစ္စရပ်များကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တရားရေးမဏ္ဍိုင် ဗဟုဝါဒ (legal pluralism) နှင့် ဥပဒေများပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း (hybridity) အလေ့အထများနှင့် ဆက်စပ်ကာ ခြုံငုံခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြသွားပါမည်။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး (**legal pluralism**) နှင့် ဥပဒေများပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း (**hybridity**) သဘောတရားအယူအဆ လူမှုနယ်ပယ်အတွင်း တရားရေးစနစ် ၂ ခု သို့မဟုတ် ၂ ခုထက်ပို၍ အပြိုင်တည်ရှိသောအခြေအနေမျိုးကို legal pluralism (ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး) ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို ထားပါသည် (Pospisil 1971; Griffiths 1986, Moore 1986; Merry 1988)။ ခေတ်ပြိုင်စာပေများတွင်

‘တရားစီရင်ရေးစနစ် (legal system)’ ကို ကျယ်ပြန့်စွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီး ယင်းတွင် အစိုးရမှ အားပေးထားသည့် တရားရုံးနှင့် တရားသူကြီးများပါဝင်သည့် တရားဝင်စနစ်များအပြင် အစိုးရ၏ တရားဝင်ဥပဒေဘောင်အပြင်ဘက်ရှိ သက်ဆိုင်ရာလူအများ လိုက်နာရသည့် စံနှုန်း အခြေပြု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစနစ် (normative ordering)များကိုလည်း ပါဝင်ထည့်သွင်းဖွင့်ဆိုကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စက်ရုံအလုပ်ရုံများ၊ ကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် တက္ကသိုလ်ကျောင်းများ စသည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဤကဲ့သို့ စနစ်များ ထားရှိလေ့ရှိပြီး ယင်းစနစ်များတွင် စာဖြင့်ရေးသားထားသည့် လုံးပေါင်းပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ၊ ခုံရုံးများနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းပါဝင်ကြသည်။ တစ်ခါတရံ နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးစနစ်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကိုပင် ပွားယူအသုံးပြုကြသည်များရှိကြသည် (Macaulay 1986; Henry 1983; Merry 1988, 870)။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးအကြောင်း ရေးသားပြောဆိုကြသည့် အခြားသောပညာရှင်များနည်းတူ ဟွတ်ကာ (Hooker 1975) သည်လည်း တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟိုဦးစီးဝါဒ (legal centralism) ဝါ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုတည်းရှိရေး (singularity of law) နှင့်ပတ်သက်သည့် အယူအဆကို ဝေဖန်ထားသည်။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟိုဦးစီးဝါဒသည် ဥပဒေ တစ်ခုတည်း၊ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုတည်းကိုသာ တရားဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်သည့် အယူဝါဒဖြစ်သည်။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟိုဦးစီးဝါဒ (legal centralism) တွင် ဥပဒေသည် အခြေအနေကိုလိုက်၍

ပြောင်းလဲ သွားခြင်း မရှိရ၊ နိုင်ငံအတွင်း ရှိ နိုင်ငံသားများအားလုံးအပေါ် တရားဝင် လွှမ်းခြုံမှု ရှိသည့် စည်းမျဉ်း ဥပဒေများအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်း ရင်းမြစ်တစ်ခုတည်း ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံ တော်နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများမှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် မူဝါဒ များအဖြစ်လည်းကောင်း ရှုမြင်ကြသည် (Hooker, 1975, 2)။ ဤကဲ့ သို့ရှုမြင်မှုမျိုးသည် ယဉ်ကျေးမှုအရသော်လည်းကောင်း၊ စီးပွားရေး အရသော်လည်းကောင်း တူညီသည့် အသွင်အပြင် လက္ခဏာ ရှိသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းထဲတွင် အလုပ်ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ယင်း ကဲ့သို့သောလူမှုအဖွဲ့အစည်းမျိုးကို အစိုးရအဖွဲ့များမှ ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းနေမှုများမှလွဲ၍ လက်တွေ့တွင် တွေ့မြင်နိုင်ရန် မလွယ်ကူပေ (Hooker 1975, 2)။ ဟတ်ကာ ၏အဆိုအရ ဤကဲ့သို့သောရှုမြင်မှု မျိုး ကို လွန်လွန်ကျူးကျူးအလေးထားလွန်းပါက လက်တွေ့နှင့် သွေဖီသွား နိုင်ပြီး ဤသဘောထားများသည်များသောအားဖြင့် နိုင်ငံအများစု၏ အခြေအနေကိုအမှန်တကယ် ထင်ဟပ်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အကြောင်း ကြောင်းကြောင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတစ်ရပ်၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် ထိရောက်မှုမရှိသည့် အနေအထားမျိုး လက်တွေ့တွင်ရှိနိုင်သည် (Hooker 1975, 1-2)။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မွန် ပြည်နယ်အတိုင်းအတာဖြင့်ဖြစ်စေ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာတွင် ဥပဒေအမျိုးမျိုး၊ စံတန်ဖိုးထားမှုအဖုံဖုံ၊ အဖွဲ့အစည်းအစုံစုံမှ အကူအညီ တို့ကို ရယူအသုံးပြုလျက်ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်

၎င်းတို့၏တရားဝင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် အများအားဖြင့် ခရီး မတွင်သည့်အတွက် အခြားသောဖြေရှင်းနည်းများကိုသာ ရွာသူရွာသားများ ပိုမိုရွေးချယ်အသုံးပြုကြသည်။ တရားဝင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ တစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ အထူးသဖြင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှုများ၊ လေ့ထုံးတမ်းများကိုလည်း အားကိုးအသုံးပြုကြသည့် အတွက် ယင်းတို့မှာအလွန်အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်လျက် ရှိသည်။ ခေတ်ပညာတတ်များပင် အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာ၌ ဘာသာရေးအစဉ်အလာအယုံကြည်မှုများကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြု ဖြေရှင်းကြသည်။ အမှုကိစ္စများကို ဥပဒေအတိုင်း အစိုးရ၏တရားစီရင်ရေးစနစ်အောက်အဆင့်မှ အထက်သို့ အဆင့်ဆင့်တက်၍ ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည် ဟု ရွာသူရွာသားများမည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လက်တွေ့တွင် ဘာသာရေးအသိုင်းအဝိုင်း၊ သဘာဝလွန်ဖြစ်ရပ်များကို ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သူများထံသို့ သွားရောက်အကူအညီတောင်းကြသည့် ရွာသူရွာသားအများအပြားပင် ရှိသည်။ ထို့အပြင် အမှုကိစ္စများကို ယင်းကဲ့သို့ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပုံများသည် တစ်သမတ်တည်း ရှိမနေသည်ကိုလည်း စာရေးသူ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုစဉ်တွင် တွေ့ခဲ့ရသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး (legal pluralism) ဖြစ်မှုကို ဒေသအဆင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ၁ ခု၊ နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ၁ ခု စုစုပေါင်း ၂ ခု တစ်ပြိုင်တည်း တည်ရှိနေကြသည်ဟု ရိုးရိုးရှင်းရှင်း အဓိပ္ပာယ် မဖွင့်ဆိုနိုင်ပေ။ ရံဖန်ရံခါ စည်းမျဉ်း

ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ တရားရေးစနစ်များကို တစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုကြသည့် အခြေအနေများလည်း ရှိနိုင်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်းကို legal hybridity ဟုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဗဟုမဏ္ဍိုင် တရားရေးအကြောင်း ရေးသားထားသည့် နှောင်းပိုင်းစာပေများတွင် legal hybridization ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည် (ဆန်တို့စ် (Santos 2006) တွင်တွေ့နိုင်သည်။)

ဤသုတေသနမှ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များသည် ကလျာ့ကန်နှင့် စတီဖန် (Clark & Stephen 2009) တို့မှ တင်ပြခဲ့သည့် ဥပဒေများရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း (legal hybridity) အား တွေ့မြင်နိုင်သည့် အဓိက အခြေအနေ ၃ ရပ် ကို နားလည်ခြင်းဟူသည့် အယူအဆကို ရောင်ပြန်ဟပ်ပါသည်။ ပထမအခြေအနေမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း ရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုတွင် ကွဲပြားသည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် အမျိုးမျိုး ဥပမာအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတော်မှ တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေပုဒ်မများကို ရောနှောအသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအခြေအနေမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက်ပို တည်ရှိနေပြီး တစ်ခါတရံ အမှုတစ်ခုတည်းကိုပင် မတူညီသည့် တရားရုံးများမှ အပြိုင်အမှု စီရင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်သည်။ တတိယအခြေအနေတွင် hybridity ကို တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မဟုတ်ဘဲ တရားရေး ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း တစ်ဖွဲ့ချင်းစီ၏ ကျင့်သုံးမှုအတိုင်းအတာ

သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ခု အဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ဥပမာအားဖြင့် ရဲအရာရှိ သို့မဟုတ် ဒေသအာဏာပိုင်များက နိုင်ငံတော်မှ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေ နှင့် ပြဋ္ဌာန်းထားရှိခြင်းမရှိသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အမှုကိစ္စဖြေရှင်းရာတွင် အသုံးပြုခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပဒေများကို ရောစပ်အသုံးပြုသည့် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးကို လုပ်ဆောင်တတ်ကြသည်။

Legal hybridity သည် တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒဖြစ်မှု ပုံစံသစ် တစ်ခုဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် ဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်လျှင် တရားဝင်သည် ယင်းသို့မဖြစ်လျှင် တရားဝင်မဟုတ်ဟူသည့် အစဉ် အလာသဘောတရားကို စိန်ခေါ်လျက် ဥပဒေဘောင်အတွင်းရှိ နည်းလမ်းများရော၊ ဥပဒေဘောင်ပြင်ပရှိ ဆန့်ကျင်ဘက်နည်းလမ်းများကိုပါ ပေါင်းစပ်အသုံးပြု အမှုကိစ္စဖြေရှင်းခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း ကောင်း၊ ယင်းကဲ့သို့ ဖြေရှင်းရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ကူညီသူ အမျိုးမျိုး မှာ ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သည့် အရေအတွက်အထိ ရှိနိုင်သည်ဟူ၍လည်း ကောင်း ဆန်တို့စ် (Santos 2006) က ရှုမြင်သည် (Santos 2006, 46)။ မွန်ပြည်နယ်အတွင်း စာရေးသူပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနတွင် ဤအချက်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အမှုတစ်ခုတွင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်၊ (ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုမပါဘဲ) သမာသမတ်ကျစွာ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်စေလိုမှု စသည်တို့ရောပြွမ်းပါဝင်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည့် အလျောက် ဥပဒေ အပေါ် ရှုမြင်ပုံ အမျိုးမျိုး၊

ပြဿနာဖြေရှင်းပုံနည်းလမ်းအဖုံဖုံတို့သည် ယှဉ်လျက်တည်ရှိနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဖြစ်မှုအခြေအနေအတွင်း ဘာသာရေးနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း ဤစာတမ်းက ထောက်ပြလိုသည်။ ဟူစိန် (Hussain 2011) နှင့် မိုးရ် (Moore 1993) တို့၏ ဆွေးနွေးချက်များကလည်း ဤအချက်ကို ထောက်ခံထားသည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၌ ဒေသအတွင်း ယခင်ရှိနှင့် ပြီးသား ရိုးရာတရားစီရင်ရေးစနစ်များ၊ ကာလကြာရှည် ရောနှောတည်ရှိလာခဲ့သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ နောက်ပိုင်း ဒေသခံများထံသို့ ဟိန္ဒူနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်မှုရောက်ရှိလာသောအခါ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအပေါ် ယင်းဘာသာတရားများ၏ လွှမ်းမိုးမှုထဲသို့ ကိုလိုနီခေတ် ဥပဒေများ ထပ်ပေါင်းထည့်ခြင်းအားဖြင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဖြစ်မှု ပေါ်ပေါက်လာသည့်အကြောင်းများကို ဟူစိန်၏ ဆွေးနွေးတင်ပြချက်များတွင် တွေ့ရသည်။ မလေးရှားနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့တွင် ဟိန္ဒူနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာလွှမ်းမိုးမှုအပြင် နှောင်းပိုင်းတွင် အစ္စလာမ်ဘာသာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့် အတူ ဘာသာရေးဆိုင်ရာဥပဒေများ ယင်းနိုင်ငံများသို့ ပျံ့နှံ့ဝင်ရောက်လာသော်လည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများအတွင်းရှိ ဒေသအလိုက် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ ဟိန္ဒူနှင့်

ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ရိုးရာဓလေ့များကို လုံးဝဥသယံ ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိခဲ့ပေ။ အခြားသောဒေသများမှ လူသစ်များပြောင်းရွှေ့ဝင်ရောက် လာသည့်အခါ ၎င်းတို့နှင့်အတူပါလာသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ အလေ့အထများသည်လည်း ဒေသခံတရားစီရင်ရေး စနစ်များထဲသို့ ရောနှောပေါင်းစပ်သွားကြသည်။ အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသသည် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဥရောပနိုင်ငံများတို့၏ ကုန် သွယ်လမ်းကြောင်းဗဟိုချက်တွင်တည်ရှိပြီး ယင်းဒေသအတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ဝင်ရောက်လာသူများက ရှိပြီးသား ဒေသခံများ၏ ဓလေ့ထုံး တမ်းအရောအနှောထဲသို့ (အထူးသဖြင့်) အိန္ဒိယဥပဒေများနှင့် ဓလေ့ များကိုလည်း ထပ်မံမိတ်ဆက်ပေါင်းထည့်ကြသည် (Hussain 2011, 378)။ အလားတူ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီ ခေတ် များအတွင်း နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအပေါ် ဗုဒ္ဓဘာသာအဆုံးအမများ ပျံ့နှံ့ဝင်ရောက်လာပြီး တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက် လာမှုထံသို့ ဦးတည်သွားသည့် အရှေ့များကို တွေ့ရသည်။ ကိုလိုနီခေတ် သို့ရောက်သောအခါ ဥပဒေအသစ်များ ထပ်မံဝင်ရောက်လာသည်။

မိုးရ် (Moore 1993)က အိန္ဒိယနိုင်ငံရာဂျာစဌာန် (ရာဇဌာနီ) ပြည် နယ် ကျေးလက်ဒေသများအတွင်း စံနှုန်းအခြေပြု ဥပဒေစည်းမျဉ်း (normative ordering) များပါဝင်သည့် ဗဟုတရားရေးမဏ္ဍိုင်စနစ် အကြောင်းကို မိတ်ဆက်တင်ပြခဲ့ဖူးသည်။ ၎င်း၏တင်ပြချက်တွင် ဗဟို အဆင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကောင်စီများနှင့် တရားရုံးများ နှင့် ပတ်သက်သည့် ကျေးလက်နေပြည်သူများ၏ အတွေ့အကြုံများ ပါ

ဝင်သည်။ မိုးရ်သည် ဘာသာရေးစည်းဘောင်အတွင်းရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ သဘာဝလွန်နည်းလမ်းသုံး ဆေးဆရာများ၊ နတ်ကတော်များကို တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီး 'ဥပဒေ'၏ လူမှုဗေဒဆိုင်ရာနယ်ပယ်ကို စိန်ခေါ်ခဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှုအမျိုးမျိုးလွှမ်းမိုးပါဝင်သည့် အမှုကိစ္စများနှင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဖြစ်မှုတို့ကို ဆန်းစစ်လေ့လာကြသည့်အခါ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ၊ တရားရုံးတော်များနှင့် တရားရေးကောင်စီများတို့ကို အလေးပေးလေ့လာကြသော်လည်း သဘာဝလွန်နည်းလမ်းသုံး ဆေးဆရာများ၊ နတ်ကတော်များကို ချန်လှပ်ထားလေ့ရှိကြသည် (ဥပမာအားဖြင့် မယ်ရီ (Merry 1988)၊ နေဒါ နှင့် ထော့ဒ် (Nader & Todd 1978) တို့တွင်ကြည့်ပါ)။ သို့ရာတွင် ဤလေ့လာမှုနယ်ပယ်အတွင်း၌ပင် တစ်ခါတရံ လိုအပ်ပါက နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် စိုးမှော်အတတ် သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဓလေ့ထုံးတမ်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ပြုတတ်ကြသည် (ကော်လျာ (Collier 1973)၊ အီဗန်စ်-ပရစ်ချာ့ဒ် (Evans-Pritchard 1937)၊ ကလက်ခန်း (Kluckhohn 1944)၊ နေဒါ (Nader 1964)၊ နှင့် ဝိုက်တင် (Whiting 1950) တို့တွင် ကြည့်ပါ)။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု အခြေခံ ကုစားခြင်း နှင့် ပြဿနာများ ဖြေရှင်းခြင်းဖြစ်စဉ်ကို လေ့လာသည့် သုတေသနများတွင် ကုစားခြင်းအခန်းအနားများကို အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရန်အတွက် အာဏာလက်ဝယ်မရှိသည့် ပြည်သူများ ရွေးချယ်အသုံးပြုနိုင်ကြသည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေနှင့် မဟုတ်ဘဲ ယင်းသည် ပြဿနာဖြေရှင်းရေး

အဓိကနည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် မှတ်ယူထားကြသည် (ဂစ်ဘ် (Gibbs 1963))။ ရိုးရာယုံကြည်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ကုစားခြင်းနည်းလမ်းအသုံးပြုမှုကို လူမှုဗေဒမူဘောင်အခြေပြု လေ့လာဆန်းစစ်မှု ပြုသင့်သည်ဟု မိုးရ် (Moore 1993) က ဆိုထားသည်။ မိုးရ်၏အဆိုကို ရောင်ပြန်ဟပ်လျက် ဤစာတမ်းအတွင်း လေ့လာခဲ့သည့် မွန်ကျေးရွာတွင် ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝလွန်ပညာရပ်နယ်ပယ်မှ ပုဂ္ဂိုလ်များတို့ကို ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးအသိုက်အဝန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အနေဖြင့် မှတ်ယူရမည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ဒေသနှင့် ယင်းဒေသအတွင်း ကျင့်သုံးလျက် ရှိသည့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများအကြောင်း မိတ်ဆက်အကျဉ်း မွန်လူမျိုးတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အဓိကတိုင်းရင်းသား ၈ မျိုးထဲ တွင် ပါဝင်သည့် လူမျိုးစုတစ်စု ဖြစ်ပြီး များသောအားဖြင့် မွန်ပြည်နယ်၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးနှင့် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့ဒေသများတို့တွင် နေထိုင်ကြသည်။ အခြားသော တိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်ကြသည့် ပအိုဝ်း၊ ထားဝယ်၊ ရှမ်းလူမျိုး စသည် တို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြသည်။ မွန်ပြည်နယ်၏မြို့တော်မှာ မော်လမြိုင်မြို့ဖြစ်ပြီး ဧရိယာစတုရန်းမိုင်ပေါင်း ၄၇၄၈ (စတုရန်းကီလို မီတာ ၁၂၂၉၇) အကျယ်အဝန်း ရှိသည်။ မြို့နယ်ပေါင်း ၁၀ မြို့နယ်နှင့် ၄၄၃ ရပ်ကွက်၊ကျေးရွာအုပ်စုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ မွန်ပြည်နယ်၏

လူဦးရေမှာ ၁၆၈၂၀၄၁ (၁.၆ သန်းကျော်) ခန့် ရှိသည် (Myanmars NET 1998-2012)။

မြန်မာနိုင်ငံယဉ်ကျေးမှုအပေါ် မွန်လူမျိုးတို့၏ လွှမ်းမိုးသက် ရောက်မှု အထင်အရှားရှိခဲ့သည်။ (ပါဠိ) စာပေအရေးအသား နှင့် (ဗုဒ္ဓ ဘာသာ) ဘာသာရေး စတင်ပျံ့နှံ့စေခဲ့သည့် လူမျိုးများလည်း ဖြစ်ကြ သည်။ မွန်လူမျိုးတို့သည် တရုတ်နိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းမှတစ်ဆင့် ဧရာ ဝတီမြစ်အကြောင်း မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသမှ တောင်ဘက် လက်ရှိ ထိုင်း နိုင်ငံ ချောင်ဖယားမြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်တို့သို့ ဝင်ရောက် ပျံ့နှံ့နေထိုင်ခဲ့ကြ သည်ဟု ယုံကြည်ရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၇ ခုနှစ်တွင် (ရှေး)မွန်တို့၏ သထုံမြို့ကို တောင်ဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာကြသည့် ဗမာလူမျိုးများက သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ မွန်လူမျိုးအများစုမှာ သြစတရီး-အေးရှားတစ် (Austro-Asiatic) ဘာသာစကားအနွယ်ဝင် ဖြစ်သည့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် မွန်စကားနှင့်အတူ ဗမာစကားကိုလည်း ပြောဆိုကြသည့် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးပြောသူများ ဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကိုလိုနီခေတ်အဆုံးသတ်ခဲ့သည့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှ စ၍ နှစ်ပေါင်းများစွာတိုင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ အတွင်း ပြည်သူများရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် အနိဗ္ဗာန်များတွင် အသတ်ခံ ရခြင်း၊ အဓမ္မပြုကျင့်ခံရခြင်း၊ ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ လုယက်ခံ ရခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခံရခြင်း၊ မတရား အခွန်ငွေ ဆက်ကြေး အကောက်ခံရခြင်း၊ မြေယာအများ အသိမ်းခံရခြင်းနှင့် တစ်ရွာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် အဖျက်ဆီးခံရခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်

အစိုးရနှင့် လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများ၊ EAO အဖွဲ့များတို့က ဤကဲ့သို့သော ဆိုးရွားသည့် တရားဥပဒေချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည်။ ကျေးလက်နေ ပြည်သူတို့သည် အာဏာပိုင်စိုးသူ တစ်ဦးမက တို့၏ ဒဏ်ကိုခံစားခဲ့ကြရပြီး လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အနည်းဆုံး ၂ ဖွဲ့လောက်ကို အခွန် ဆက်ကြေးပေးဆောင်ကြရသည်။ ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းများကို ကာကွယ်ရန်၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန်တို့သည် ကျေးရွာသူရွာသားများ အဓိကထားရာ အရေးကိစ္စများ ဖြစ်ကြသည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင် အဓိက အခြေစိုက်လှုပ်ရှားသည့် EAO အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖြစ်သည့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP) သည် မွန်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကိုယ်စားပြုပြီး မြန်မာ့တပ်မတော်အား ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်လာရာမှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ်၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီနိုင်ခဲ့သည် (ဆောက်သ် (South 2012)။

၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ယိုယွင်းလာသည့် စီးပွားရေးအခြေအနေ၊ စီးဆင်းလည်ပတ်နေသည့် ငွေကြေးများကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရမှုအပေါ် မကျေချက်များကြောင့် နိုင်ငံအတွင်း ဒီမိုကရေစီရရှိရန် ပြည်သူလူထုတို့က စုပေါင်းတောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့သော်ယင်းတောင်းဆိုချက်များငြင်းပယ်ခံရပြီး ၁၉၈၈ နောက်ပိုင်း နိုင်ငံတော်အေးချမ်းရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကောင်စီ (SLORC) တပ်မတော်အစိုးရ တက်လာပြီး NMSP အပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် EAO အဖွဲ့များကို ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် ပြည်တွင်းစစ်ကို

ရပ်စဲရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက် EAO များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်မြေဒေသများတွင် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာပြီး ၎င်းတို့၏ ကွန်ရက်များလည်း ကျယ်ပြန့်လာသည်။ အခက်အခဲဆုံးအခြေအနေများကြားတွင် ပင် မွန်အပါအဝင်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အသိုင်းအဝိုင်းများမှ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့များကို ထူထောင်ခဲ့ကြပြီး ရပ်ရွာလူထုအကြား ယုံကြည်မှုနှင့် အထောက်အပံ့ပေးသည့် ယန္တရားများကို တည်ဆောက်ခဲ့ကြ။ ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ အားကောင်းလာစေရန် ကူညီထောက်ပံ့မှုများ ပေးခဲ့သည် (ဆောက်သ် (South 2007; 2008))။ ထို့အပြင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများ၏ အသီးအပွင့်များကြောင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကို ဆယ်စုနှစ်များစွာ ခါးစီးခံလာခဲ့ကြရသည့် အရပ်သားပြည်သူများ၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဘဝအခြေအနေများသည်လည်း များစွာပြောင်းလဲတိုးတက်လာခဲ့သည် (ဆောက်သ် (South 2014))။

ကွင်းဆင်း လေ့လာခဲ့သည့် မွန်ရွာသည် အစိုးရ စစ်တပ်နှင့် NMSP တို့အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကာလများ တလျှောက် အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုဧရိယာအတွင်းတွင် တည်ရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ကျေးရွာနေပြည်သူများတို့၏ ဆက်ဆံရေးမှာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အသက်ဝင်နေသည့်တိုင် အတိုက်အခံအနေအထား၊ ထိရှလွယ်သည့် အနေအထားတွင် ရှိနေခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ အရေးအခင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည့် ရွာသူရွာသားများ ရှိသလို၊ NMSP

တွင် (ဝင်ရောက်တာဝန်ယူနေကြသည့်) ဆွေမျိုးအရင်းအချာများရှိ သည့် ရွာသူရွာသားများ၊ NMSP နှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသည့် ရွာသူရွာ သားများလည်း ရှိသည်။ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးယန္တရားအပေါ် ရပ် သူရွာသားများ ယုံကြည်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိကြသည်။ ယင်းသည် နှစ် ပေါင်းမြောက်များစွာ ကြာရှည်ခဲ့သည့် ပြည်တွင်းစစ်၏အကျိုးဆက် ဖြစ်နိုင်သည်။ သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကျေးရွာမှ ရွာသူရွာသားများ အနေဖြင့် မွန်တော်လှန်ရေးအရှိန်အမြင့်ဆုံးကာလ ဖြစ်ခဲ့သည့် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်းတွင် ပဋိပက္ခဒဏ်ကို အပြင်းထန်ဆုံး ခံစားခဲ့ကြ ရသည်ဟုဆိုသည်။ မြန်မာအစိုးရတာဝန်ခံများထံမှ မည်သို့သော အကူအညီမှ မရရှိသော်လည်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအားလုံးကိုမူ အခွန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြရသည်။ တစ်ခါတရံ အစိုးရစစ်တပ်၏ ပြန်ပေးဆွဲခြင်းကိုလည်း ကျေးရွာသားများ ခံကြရသည်။ ယင်းကဲ့သို့သော အမှုကိစ္စများကို ရွာသူရွာသားများ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး ဖြေရှင်းမှု ပြုကြရသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားသည့် ကာလ ကြာရှည်လာသည်နှင့် အမျှ၊ မွန်ကျေးရွာသူရွာသားများသည် အစိုးရအထက်အရာရှိများ အထူးသဖြင့် ရဲဘက်ဆိုင်ရာအရာရှိများအပေါ် ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့လာခဲ့ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းမှုဖြစ်စဉ်သည်တစ်နိုင်ငံ လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မဖြစ်သေးသော်လည်း ၂၀၁၁ ခုနှစ် မတ်လ တွင် အမည်ခံ အရပ်သားအစိုးရ တက်လာပြီးနောက်ပိုင်း ဒီမိုကရေစီနှင့်

အမျိုးသားရင်ကြားစေ့ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် မျှော်လင့်ချက်များ ပြန်လည်ဦးမော့လာခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း NMSF အပါအဝင် EAO အဖွဲ့များနှင့်လည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများစွာ ရရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင်ကျင်းပသည့် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲအတွင်းဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(NLD)ပါတီမှ မဲအပြတ်အသတ်နှင့် အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး အထိအခိုက်နည်းသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ ခိုင်မာစွာ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာစေရန် အထောက်အကူဖြစ်လာခဲ့သည် (ရီဖယ် (Rieffel 2012))။ သို့သော်လည်းရှမ်း၊ ကချင်နှင့် ရခိုင်ကဲ့သို့ သော ပြည်နယ်များတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့်လက်နက် ကိုင်တိုက်ပွဲများကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအခြေအနေမှာ ထိလွယ်ရှလွယ် သည့် အခြေအနေတွင်ရှိနေပြီး၊ ဤစာတမ်းကို ရေးနေသည့် အချိန် အထိ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကို ရေရှည်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည့် သဘောတူညီမှုများ ရရှိရန် ဝေးနေသေးသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေဆဲ ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၅ အောက်တိုဘာလတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ပေါင်း ၈ ဖွဲ့အထိ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲ ရေး သဘောတူစာချုပ် NCAတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသော်လည်း ယင်းတွင် NMSF မပါဝင်သေးပေ။ သို့နှင့်တိုင် သုတေသနပြုလေ့လာခဲ့ သည့်ရွာတွင် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားနိုင်ချေမှာ အနည်းငယ် သာရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဟောင်းဆားကျေးရွာသူရွာသားများ၏ စီးပွားရေးအခြေအနေမှာ လက်ရှိနှစ်များအတွင်း တိုးတက်ကောင်းမွန်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ အကြောင်းရင်းများအနက်တစ်ခုမှာ ကျေးရွာသူရွာသားများသည်ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ စင်္ကာပူ၊ ကိုးရီးယားနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့သို့ သွားရောက်ကာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြသည့်အတွက် ဖြစ်သည်။ ပြည်ပနိုင်ငံများမှ ပေးပို့ လာသည့် ငွေကြေးများသည် ကျေးရွာအတွင်းရှိ မိသားစု တစ်စုချင်းစီ ကိုသာမက လမ်းနှင့် ဘာသာရေးအဆောက်အဦများ ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်း စသည့် ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက်ကိုပါ အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည်။ စီးပွားရေးနှင့် အတူ နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ဖြစ် ထွန်းလာသည့်အတွက်ရွာသူရွာသားများသည်မိုဘိုင်းဖုန်း၊ အင်တာနက် နည်းပညာများကို အသုံးပြုကာ နိုင်ငံရပ်ခြားရှိ ၎င်းတို့၏ ဆွေမျိုးမောင် နှမများနှင့် (ပိုမိုလွယ်ကူစွာ) ဆက်သွယ်လာကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် (Facebook) ကဲ့သို့သော လူမှုကွန်ယက်များကိုလည်း အသုံး ပြုလာကြပြီး၊ အင်တာနက်သည် ကလေးသူငယ်များအတွက်ပင် မစိမ်းတော့သည့် အရာတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့်မတူ ထူး ခြားသည့်အချက်တစ်ခုမှာ မွန်လူမျိုးများတွင် နောက်ထပ် မျိုးနွယ်စု အခွဲများ မရှိဘဲ ဘာသာစကားတစ်ခု၊ စာပေတစ်ခုတည်းအောက်တွင် ပိုမိုစည်းလုံးမှုရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို လွန်စွာသက်ဝင်ယုံ ကြည်ကြသူများဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတို့၏နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝအပေါ် ဘာသာ ရေး၊ ရိုးရာအစဉ်အလာယုံကြည်မှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများက လွှမ်းမိုး

ထားသည်။ ကျေးရွာအများစုတွင် အနည်းဆုံး ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်
ကျောင်းစီ ရှိကြပြီး ၎င်းသည် စာသင်ကျောင်း တစ်ကျောင်း အနေဖြင့်
လည်းကောင်း၊ ဘုရားဝတ်ပြုရာနေရာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆင်းတု
တော်များ ထိန်းသိမ်းထားရှိရာနေရာအဖြစ်လည်းကောင်း အစရှိသည့်
ကိစ္စရပ်များအတွက်လည်း နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ သုတေသနပြု လေ့
လာခဲ့သည့် ကျေးရွာတွင် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအသစ် တစ်ကျောင်း
နှင့် ဘုရားအသစ်တစ်ဆူကို တည်ထားပြီး ၎င်းနှင့်အတူ ဝိပဿနာ
တရားစခန်းတစ်ခုကိုပါ ပူးတွဲဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ကလေးငယ်များသည်
နွေရာသီ ကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် မွန်စာပေသင်တန်းများကို
တက်ရောက်ကြပြီး ရှေးခေတ်မွန်ဘုရင်များ၏ သမိုင်းရာဇဝင်များနှင့်
မွန်ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာများကို လေ့လာသင်ယူကြသည်။
မွန်လူမျိုးတို့၏ မိသားစုတည်ဆောက်ပုံသည် မိသားစုတစ်စု တစ်အိုး
တစ်အိမ်ပုံစံ (nuclear) ပုံပေါက်သည် (နှိုင်းယှဉ်ရန် - အိမ်တစ်အိမ်တွင်
မိသားစုတစ်စုထက် ပိုနေကြသည့် extended family)။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓ
ဘာသာကို သက်ဝင်ယုံကြည်မှုနှင့်အတူ ရိုးရာ နတ်အမျိုးမျိုးကိုးကွယ်မှု
လည်း ရှိသည်။ မွန်ကျေးလက်နေပြည်သူများတို့၏ ဘဝအတွင်း ဘာ
သာတရားမှ မည်မျှအထိအရေးပါအရာရောက်သည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါ
ဝင်နေသည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ပတ်သက်၍
သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနှင့်မွန်လူမျိုးများအကြား နတ်
ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ပတ်သက်၍သော်လည်းကောင်း နောက်ခံဗဟု
သုတ ရှိထားရန်လိုအပ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု

အစိုးရမှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း ကောက်ယူခဲ့သည့် သန်းခေါင်စာရင်း များအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်းလူဦးရေမှာ စာရင်းကောက်ယူနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့သည့် ၁.၂ သန်းသော လူများအပါအဝင် ၅၁.၄ သန်းရှိသည် (MIMU သန်းခေါင်စာရင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက် များ 2017)။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လူဦးရေ၏ ၈၇.၉ ရာခိုင်နှုန်းက ကိုးကွယ်ကြသည့် အဓိကဘာသာတစ်ခု ဖြစ်သည်။

တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ (legal pluralism) နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုများ အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သီဂီ (Thanegi 2013) ၏ လေ့လာဆွေးနွေးချက်များအပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် သီလ၊ ဒါန၊ ဘာဝနာဟူသည့် သဘောတရားကြီး ၃ ရပ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးကြ သည်။ ထို့အပြင် ဘာသာတရား အဆုံးအမနှင့် အညီ လူကောင်းသူ ကောင်း တစ်ဦး ဖြစ်ရန် မေတ္တာ၊ ခန္တီပါရမီ နှင့် စေတနာ တို့ရှိရမည်ဟု လည်း ယုံကြည်သက်ဝင်ကြသည်။ အလုပ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် ပါဠိ စကားလုံး ကမ္မ မှ ဆင်းသက်လာသည့် ကံ (ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် ကံ ကြမ္မာ) အပေါ်လည်း သက်ဝင်မှုရှိကြသည်။ မိမိ ပြုသည့် အမှုသည် မိမိအပေါ်တိုက်ရိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်ဟူသည့် ယုံကြည်မှု သည် ဤသက်ဝင်အပေါ်အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ မကောင်းမှုပြု ပါက ယင်း၏ ဒဏ်ကို ခံစားကြရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ရာဇဝတ်မှု သို့မဟုတ် တရား ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သည့် ပြစ်မှုတစ်ခုခုကို ကျူးလွန်မိပါက မျက်

မှောက်ဘဝတွင်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် နောက်ဘဝတွင်လည်း
ကောင်း ပြန်လည်ခံစားရမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ခံစား
ရသည်ကို ဝဋ် ဟုခေါ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည့် သတိ ကိုယ်နှင့်မကွာရှိသည့်
အခြေအနေကို ရောက်ရှိရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ သံယောဇဉ် တွယ်
တာမှုအစုစုတို့ ကို စွန့်လွှတ်ပြီး မိမိ၏စိတ်သမ္ပုဇဉ်ကို ညစ်နွမ်းမှုမှ ကင်း
ဝေးစေရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာနှင့် သမထဟုခေါ်သည့်
အာနာပါနတရားရှုမှတ်ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်ဟု သက်ဝင်ယုံကြည်
ကြသည်။ တရားရှုမှတ်ခြင်းအားဖြင့် ဈာန်အဘိညာဉ်များ ရရှိမည်ဟု
လည်း ယုံကြည်ကြသည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာတွင် မွန်အဘိုးအို တစ်
ယောက်သည် သမထတရား ရှုမှတ်ပွားများရာမှ ဈာန်အဘိညာဉ်များ ရ
ရှိခဲ့သည်ဟု ရွာသူရွာသားများ ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ ပြဿနာ တစ်ခုခု
နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့်အခါတိုင်း ယင်းအဘိုးအိုထံသွားရောက် အကူအညီ
တောင်းခံလေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အဘိုးအိုသည် ရွာသူရွာသားများ၏ ကံ
ကြမ္မာနှင့် လုပ်ငန်းကိုင်ငန်းအခြေအနေ ရှေ့ဖြစ်များကို ဟောကြားနိုင်
သည်ဟု နာမည်ကြီးသည်။ အဘိုးအိုသည် ပြင်းပြင်းထန်ထန် တရား
ထိုင်ပြီးသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ၎င်း၏ ရုပ်သွင်ပြင်ကိုပင် ပြောင်းလဲ
ပစ်နိုင်သည်ဟုလည်း လူအများက ယုံကြည်ထားကြသည်။ ကျန်းမာ
ရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် ဤကဲ့သို့
သော ဈာန်အဘိညာဉ်ရ ပုဂ္ဂိုလ်များအပြင် နက္ခတ်ဗေဒနှင့် လက္ခဏာ
ဗေဒများကိုလည်း ယုံကြည်အသုံးပြုကြသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များတို့သည်အန္တရာယ်မှကင်းဝေးစေရန် သုတ္တန်များကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဇာယ်ခြင်းအမှုကိုလည်း ပြုတတ်ကြသည်။ သုတ္တန်အများစုကို ရှေးဟောင်းပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားပြီးအချို့ ပူဇော်ရွတ်ဖတ်သူများက ယင်းသုတ္တန်အများစုတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်ခြင်း မရှိကြပေ။ မိမိတို့၏ လိုအင်ဆန္ဒများ ပြည့်ဝကြရန် သုတ္တန်တစ်မျိုးမျိုးကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဇာယ်လေ့ရှိကြပြီး တစ်ပြိုင်တည်းတွင် အလုံးပေါင်း ၁၀၈ လုံးပါသည့် ပုတီးကုံးကို အကြိမ်အရေအတွက် ၁၀၀ ခန့် စိပ်ကြလေ့ရှိသည်။ တချို့ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် ရိုးရာနတ်ကို ကိုးကွယ်ခြင်းများလည်းရှိသည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာအတွင်းရှိ ကျေးရွာသူရွာသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် နတ်အမျိုးအမျိုး (ရွာတော်ရှင်နတ်၊ ရိုးရာနတ်၊ မြေစောင့်နတ်၊ သစ်ပင်စောင့်နတ်နှင့် အိမ်စောင့်နတ်စသဖြင့်) ကို ကိုးကွယ်ကြသည်။ မိမိတို့၏ လူနေမှုဘဝ တိုးတက်မြင့်မားစေရန် ရည်သန်၍အဆိုပါနတ်များကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ နတ်ကို ပူဇော် ကိုးကွယ်သည့် အလေ့အထ တည်ရှိခြင်းအဓိက အကြောင်းရင်းသည် နတ်များက ကူညီစောင့်မတတ်သည်ဟူသည့် ယုံကြည်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်မှု နယ်ပယ်တွင် နတ်အမျိုးမျိုးကို လူ့ဘုံထက် ပိုအဆင့်မြင့်သည့် ဘုံများတွင် ဒေဝါအဖြစ် စံနေကြသူများဖြစ်သည်ဟူသည့် ယုံကြည်မှု ရှိနှင့်ပြီးသား ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာရှိ ‘နတ်’ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကွဲပြားသည်မှာ နတ်ကိုးကွယ်မှုနယ်ပယ်အတွင်းရှိ ‘နတ်’ များမှာ အမှန်စင်စစ်အစိမ်းနတ်များပင် ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အားလုံးသည် နတ်ကိုးကွယ်သူများ

ဖြစ်ကြသည်ဟူသည့် အနောက်တိုင်းသားများ၏ ယူဆချက်မှာ နတ် ဒေဝါနှင့် အစိမ်းနတ်များ အကြားအဓိပ္ပာယ်ရှုပ်ထွေးမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အတိတ်ဘဝမှပြုခဲ့ဖူးသည့်အကုသိုလ်၊ အညစ်ကြေးများ၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ယခုဘဝတွင် ဆင်းရဲခက်ခဲပင်ပန်းနေရခြင်း ဖြစ်သည်ဟူသည့် သဘောတရားကို ဗုဒ္ဓဘာသာတွင်လေးနက်စွာယုံကြည်ကြသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာတွင်လည်း ယင်းယုံကြည်မှုမျိုး ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် မိသားစုဝင်တစ်ယောက်ယောက် ဆိုးဝါးသည့် အခြေအနေကြုံ၍ ရုတ်တရက် သေဆုံးရမှုကဲ့သို့သော ပြင်းထန်လွန်းသည့် အနိဗ္ဗာန်ကိစ္စများသည် ယခင် ဘဝမှ အကုသိုလ်ကံများကြောင့် ဖြစ်ပွားရသည်ဟုလည်း ရွာသူ၊ ရွာသားများ ယုံကြည်ကြသည်။ အခြားသူများအပေါ် ကျူးလွန်သည့် အမှုကိစ္စများအတွက် ယခုဘဝ မဟုတ်သည့်တိုင် သံသရာ တစ်ကွေ့ကွေ့တွင် ပြန်လည်ပေးဆပ်ရမည်ဟု ယုံကြည်သိထားကြသည်။ ဤကဲ့သို့သောယုံကြည်မှုကြောင့် တစ်ပါးသူများအပေါ်သွေးအေးအေးဖြင့်ခန္ဓာကိုယ်အနာတရဖြစ်စေသည့် ရာဇဝတ်မှုမျိုးကို ရွာသူရွာသားများ ပြုလုပ်ကြရန် ဝန်လေးကြပြီးယင်းသည် ရပ်ရွာထဲရှိ လမ်းမများပေါ်တွင် ပြင်းထန်သည့် ဒုစရိုက်မှုများ မရှိရခြင်း အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ရွာသူရွာသားများသည် ရာဇဝတ်မှုကို တားဆီးနှိမ်နင်းသည့် ရဲသားများထက်စာလျှင် နောက်ဘဝကို ပို၍ ကြောက်ရွံ့ကြသည်။

သံသရာအပေါ်ယုံကြည်မှုများကြောင့် ဟောင်းဆား ကျေးရွာသူရွာသားများသည် ဘုန်းတော်ကြီးများနှင့် အကူအညီ လိုအပ်နေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို အလှူဒါနပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကျေးရွာအတွင်းရှိ ကျောင်းသစ်ကျောင်းဆရာတော်ဘုရားသည် ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမားသည့်အတွက် ကျောင်းအသစ်၊ စေတီအသစ် တည်ထားနိုင်ရန် သိုက်လောကမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက ကူညီစောင့်မကြသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ဆရာတော်သည် အသက် ၁၁ နှစ်အရွယ်တွင် ရှင်ပြုခွဲပြီး နောင်တစ်ချိန်တွင် ကျောင်းသစ်ကျောင်းထိုင်ဆရာတော် ဖြစ်လာရမည်ဟု မိန့်ကြားခဲ့ဖူးသည်။ ဤစာတမ်းရေးသားနေသည့်အချိန်တွင် ဆရာတော်ဘုရားသည် သက်တော် ၃၀ ရှိပြီဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ် ကိုရင်ဘဝက ပြောခဲ့သည့်စကားကြောင့် အချို့သောသူများက ဆရာတော်ကို ရူးနှမ်းနေသည်ဟု ထင်ခဲ့ကြသော်လည်း ဆရာတော်၏ မှန်းဆချက်များ အမှန်တကယ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆရာတော်သည် ရပ်ရွာထဲတွင် အဓိကဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နတ်ကိုးကွယ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ရွာသူရွာသားများ၏ အမှုအကျင့် ပြောင်းလဲအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ နတ်များအား ဈေးကြီးပေးဝယ်ရသည့် အသားနှင့် အရက်သေစာများ အသုံးပြုပူဇော်မည့်အစား အကုန်အကျသက်သာစေရန် အသီးအရွက်များနှင့် ပူဇော်ပသရန် ရွာသူ၊ ရွာသားများအား တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ နောက်ထပ်အရေးပါသည် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ ရဟန္တာ တရားထူးတရားမြတ်ရသူ သူတော်စင်အဖြစ် ကိုးကွယ်

ယုံကြည်ခြင်းခံရသည့် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဝိဇ္ဇာ၊ နတ်ကတော်၊ ဘုန်းကြီးနှင့် သီလရှင် အစရှိသည့် ဘာသာရေး/သာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနယ်ပယ်အတွင်း အခြား အရေးပါသည့် အချက်များမှာ ဆွဲဆောင်နိုင်မှု၊ အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ အသိ ပညာများ ပြန့်ပွားစေခြင်းနှင့် ဂျိန်ဒါ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေး သာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ်များတွင် တမူထူးခြားသည့် အရည်အချင်းများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များရှိရမည့်အပြင် ကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်များတွင်လည်း အရေး ကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍများမှာလည်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိကြသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကိုးကွယ်ယုံကြည်သူများ၊ သက်ဆိုင်ရာဘာသာဝင် နောက်လိုက်များ၏ ပြောင်းလဲလာသည့် လိုအပ်ချက်များက ဘာသာရေး/သာသနာ့ဝန်ထမ်းများ၏ အနေအထား အပေါ်ကိုလည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်။

မွန်ကျေးရွာသူရွာသားများသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဩဇာ အာဏာအပေါ် လေးလေးနက်နက်ရှိသေလေးစားလိုက်နာလေ့ရှိကြပြီး ဤလေးစားမှုများသည် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများနှင့်လည်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာတရားနယ်ပယ်အတွင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး၊ အဆင့်တစ်ဆင့်နှင့်တစ်ဆင့်၊ အုပ်စုတစ်စုနှင့် တစ်စုအကြား တည်ရှိသည့် အခွင့်အာဏာဆိုင်ရာ ဆက်နွှယ်ပတ်သက်မှုများအပေါ် အလေးထားလိုက်နာမှုအခြေအနေများကို နားလည်ရန်

အရေးကြီးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရဟန္တာ၊ ဝိဇ္ဇာနှင့် နတ်ကတော်များ အပေါ် ရိုသေလေးစားမှုကို ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာတွင် လည်း တွေ့ရှိရသည်။ ကိုရင်လေးအဖြစ် လူသိများသည့် ကတွန်ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းဆရာတော်ကို ရဟန္တာအဖြစ် မှတ်ယူထားကြပြီး မည်သည့်ရောဂါဘယမျိုးကိုမဆို ပရိတ်ရေဖြန်းပြီး ကုသပေးနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့အပြင် ကျောင်းသစ်ကျောင်းဆရာတော် ဘုရားကိုလည်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာကိစ္စများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဝိဇ္ဇာနှင့် သိုက်လောကမှ ကူညီဆောင်မပေးနေသည်ဟုလည်း ယုံကြည်ကြသည်။ ဤကဲ့သို့သော ယုံကြည်မှုများက ရပ်ရွာအတွင်း ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အမှုပြဿနာများဖြေရှင်းပုံ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေးအပေါ် ရပ်သူရွာသားများ ရှုမြင်ပုံတို့ကို လွှမ်းမိုးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤကိစ္စကိုပင် အကျယ်ချဲ့ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

နိစ္စဒူဝ အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းပုံနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စများ

ယေဘုယျအားဖြင့် ဟောင်းဆားကျေးရွာသည် သာယာငြိမ်းချမ်းသည့် ကျေးရွာတစ်ရွာဖြစ်ပြီး ရွာသူရွာသားများသည်လည်း မိမိတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် လုံခြုံမှုကို ခံစားကြရသည်ကို တွေ့ရသည်။ အရက်သမားမှု၊ ခိုးမှု နှင့် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုများ စသဖြင့် အမှုငယ်များ ဖြစ်ပွားသည့်အခါ ရာအိမ်ခေါင်း သို့မဟုတ် ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူး အဆင့်တွင်ပင် ကြေလည်အောင် ဖြေရှင်းကြသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့

လာမှု ပြုသည့် အချိန်ကာလအတွင်း ဆိုးရွားသည့် အမှုကိစ္စများ ဖြစ်ပွားသည်ကို မတွေ့ခဲ့ရပေ။ ဤအပိုင်းတွင် ပထမဦးစွာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးပုံနှင့် လုံခြုံမှုရရှိရန် လူအများ အသုံးပြုကြသည့် စနစ်ယန္တရားများကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ထို့နောက် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများနှင့် အခြားပြဿနာများကို မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်ကို ဖော်ထုတ်လေ့လာသွားပါမည်။ ဤကဏ္ဍနှစ်ခုစလုံးအတွက် ဘာသာတရားနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများ၏ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ထုတ်တင်ပြသွားပါမည်။ ယင်းတန်ဖိုးထားမှုများသည် ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုမရှိသည့် အချို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ စနစ်ယန္တရားများနှင့်လည်း ရောနှောယှက်နှွယ်နေလေ့ရှိပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း
ကျေးရွာသူကျေးရွာသားများအားလုံးသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ပြီးသား ဖြစ်ကြသည့်အတွက် တစ်ရွာလုံးအတိုင်းအတာအဖြစ် လုံခြုံမှုရှိနေသည်ဟု လေးနက်စွာရှုမြင်ထားကြသည်။ ဗိန္ဒောဆရာမ တစ်ဦး၏ ပြောကြားချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့မြင်ရသည်။

ကျွန်မအိမ်နဲ့ အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွေမှာ လုံခြုံကြပါတယ်။ ပြီးတော့ ကျွန်မတို့ရွာမှာနေသူ အများစုက အချင်းချင်း ဆွေမျိုးတော်တဲ့သူတွေ ဖြစ်ကြတော့ တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး ကူညီရိုင်းပင်းပြီး ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းနေကြတာ များပါ

တယ်။ ဒါကြောင့် တစ်ခြံနဲ့တစ်ခြံ ကြားမှာလည်း ခြံစည်းရိုး
တွေ ကာတာတောင် မရှိပါဘူး။ အဝေးပြေးလမ်းမကြီးနဲ့
နီးတဲ့အိမ်တွေမှာတော့ အပြင်ကသူခိုး လာခိုးမှာ
စိုးရိမ်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်မ အိမ်နား တစ်
ဝိုက်မှာတော့ ဘေးရော ရန်ရော အားလုံးကင်းပြီး အဆင်
ပြေပါတယ်ရှင်။^၉

သာမန်အားဖြင့် ဤကဲ့သို့သောဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ကျေးရွာသား
မှ ခံစားကြရသည့်တိုင် ရပ်ရွာအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေး
ဆိုင်ရာ အကူအညီများကို ရယူနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုယန္တရားများလည်း
အရန်သင့် ရှိသည်။ ကျေးရွာအတွင်း လုံခြုံရေးတာဝန် အဓိကထမ်း
ဆောင်သည့်အဖွဲ့မှာ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့စစ်များ
သည် ကျေးရွာ ဆယ်အိမ်ခေါင်းများနှင့်လည်းကောင်း၊ ရာအိမ်ခေါင်း
များနှင့်လည်းကောင်း၊ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့်လည်းကောင်း၊
တစ်ခါတရံ ရဲဘက်ဆိုင်ရာနှင့်လည်းကောင်း ပူးပေါင်း၍ တရားဥပဒေ
စိုးမိုးရေးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြသည်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ
သည် ဥပမာအားဖြင့် ဇင်းကျိုက်ဘုရားပွဲတော်ကာလများတွင် မြို့နယ်
အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဘုရားပွဲလုံခြုံရေး တာဝန်
များ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ ကျေးရွာလုံခြုံရေးအတွက်
ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များကို လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၄၀-၅၀ ခန့်ကပင် မြန်မာ့

^၉ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးဆရာနှင့် အင်တာဗျူး၊ ၂၀၁၆ ခု အောက်တိုဘာလ ၁၅ ရက်နေ့။

တပ်မတော်က ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များကို မိမိတို့သဘောထားဆန္ဒအလျောက် တပ်မတော်မှ စီစဉ်ပေးသည့် စစ်သင်တန်းများနှင့် လက်နက်များကို လက်ခံရယူကြသည့် သက်ဆိုင်ရာကျေးရွာသွားများနှင့်ပင် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ကို ရပ်ရွာမှ စပါးဆန်များပေး၍ ထောက်ပံ့မှု ပြုကြသည်။ ဤစာတမ်းအတွက်ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့်အချိန်တွင် ပြည်သူ့စစ်သည် တပ်မတော်နှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းများ မရှိတော့ဘဲ ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်အဖွဲ့နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့နှင့်သာ ပူးပေါင်းအလုပ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရပ်သူရွာသားများသည် ဤကဲ့သို့ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှု ပေးသည့် အစုအဖွဲ့များထံမှ အကူအညီများ ရယူကြသည့်အပြင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ အသုံးပြုအားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗေဒင်ဆရာဆရာမနှင့် နတ် စသည်တို့၏ အကူအညီများကိုလည်းရယူကာ မိမိတို့ဘဝတွင် ကျရောက်လာသည့် ဘေးအန္တရာယ်များကို ကာကွယ်ကြသည်။ ယင်းသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အခြေအနေတွင်လည်းကောင်း၊ လုံခြုံရေးအယူအဆအပေါ်နားလည်မှုတွင်လည်းကောင်း အမျိုး အစား စုံလင်သည့် ဥပဒေသဘောတရားများ ပေါင်းစပ်ရောနှောနေမှု (legal hybridity) သဘောသဘာဝပင် ဖြစ်သည်။

၎င်းတို့ ပူဇော်ကိုးကွယ်သည့် ရိုးရာနတ်များက ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များအပေါ် ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးနေကြ

သည်ဟုဟောင်းဆားကျေးရွာသူရွာသားများသည် ယုံကြည်ထားကြသည်။ ရိုးရာနတ်များကို ပိုးပုဆိုး၊ အခြားသော အထည်များ၊ ခမောက်များဖြင့် ပူဇော်ပသကြသည်။ ဤပစ္စည်းများကို ထုပ်ပိုးကာ အိမ်တိုင်မကြီး အပေါ်ရှိ ခေါင်မိုးတွင် ချိတ်ထားလေ့ရှိသည်။ အိမ်သား တစ်ယောက်ယောက် နာမကျန်းဖြစ်လာသည့်အခါ ယင်းသည် ရိုးရာနတ်ကို ဆက်ကပ်ထားသည့် အထည်တွင် အပေါက် ရှိလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ရွာသူရွာသားများ ယုံကြည်ထားကြပြီး အချိန် မဆိုင်းဘဲ အထည်အဟောင်းများကို အသစ်နှင့် ချက်ချင်း လဲလှယ်ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ လဲလှယ်ပေးခြင်းအားဖြင့် အိမ်သားများ လုံခြုံမှုကို ခံစားရပြီး ဖျားနေသည့် လူနာလည်း နေပြန်ကောင်းလာသည်ဟု လက်ခံထားကြသည်။ အိမ်ခေါင်မိုးပေါ်တွင် အဝတ်ထုတ်များ ချိတ်ဆွဲပူဇော်ကြသည့်အပြင် အိမ်ရှေ့များတွင်လည်း နတ်ကွန်းငယ်လေးများတည်ဆောက်ပြီး ကိုးကွယ်တတ်ကြသေးသည်။ ယင်းနတ်ကွန်းငယ်လေးများသည် နေအိမ်ကို ဘေးအန္တရာယ်များ မကျရောက်အောင် ကူညီဆောင်မပေးနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဒဏ္ဍာရီဇာတ်လမ်းများ၊ သုတ္တန်များကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဇာယ်ခြင်း အားဖြင့် ဘေးအန္တရာယ်များကင်းဝေးပြီး ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုကို လည်းကောင်း၊ အရွယ်တင်နုပျိုခြင်းကိုလည်းကောင်း ရရှိခံစားရမည် လက်ခံ ထားကြသည်။ ထို့အပြင် ပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်ရပါက နက္ခတ်ဗေဒင် ဆရာများဆီသို့ သွားရောက်အကူအညီတောင်းခံကြသည်။ ကံများပို ကောင်းလာစေရန်နှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်း

နိုင်ကြစေရန်အလို့ငှာ ဗေဒင်ဆရာများက ပရိတ်ချည်များ၊ ရေမွှေး၊ အမွှေးတိုင်၊ ဘောပင်နှင့် လက်ကိုင်ပုဝါအစရှိသည့် အဆောင်လက်ဖွဲ့များပေးလေ့ရှိကြသည်။ နာမကျန်းဖြစ်သည့်အခါ ပရိတ်ချည်များအသုံးပြုခြင်း၊ ပရိတ်တရားတော်များ ရွတ်ဆိုခြင်းအားဖြင့် လျင်မြန်စွာ နေပြန်ကောင်းလာမည်။ အလုပ်ရှာနေသူများအတွက် ရေမွှေးလက်ဖွဲ့နှင့် ဂါထာမဂါထာမန္တန်များ ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဇာယ်ခြင်းအားဖြင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ထွန်းလာမည်။ ကံ အကျိုးပေးမကောင်းသည့် အခြေအနေအတွက် မန်းမှုတ်ထားသည့်အမွှေးတိုင်များက ကံမကောင်းခြင်းများကို ဖယ်ရှားပေးနိုင်မည်။ ကျောင်းစာမေးပွဲများတွင် ကောင်းစွာဖြေဆိုနိုင်ပြီး အမှတ်ကောင်းကောင်းရရန် ဗေဒင်ဆရာများက သုတ္တန်များကို ရွတ်ဖတ်ပြီး မန်းမှုတ်ဂုဏ်တင်ထားသည့် ဘောပင်နှင့် လက်ကိုင်ပုဝါကို အသုံးပြုနိုင်ကြသည်။ သည့်အပြင် နက္ခတ်ဗေဒင်ဆရာများနှင့် ရှေ့ဖြစ် ဟောဆရာများသည် ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများကိုလည်း ကူညီဖြေရှင်းပေးနိုင်ကြသည်ဟုလည်း ဟောင်းဆားရွာသူရွာသားများက ယုံကြည်လက်ခံထားကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကျောင်းသူမိန်းကလေးတစ်ဦး မတော်တဆ လဲကျပြီး ပေါင်တွင် အနာတရဖြစ်သွားသည့်အခါ ယင်းသည် မြေစောင့်နတ်၏ အပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်း ခံရသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည့်အလျောက် မိန်းကလေး၏ ဒဏ်ရာသက်သာလာစေရန် ဗေဒင်ဆရာ၏ အကူအညီဖြင့် မြေစောင့်နတ်ကို ပူဇော်တောင်းပန်ခဲ့ရသည်။ နောက်ထပ် ဥပမာတစ်ခုမှာ လင်မယားကွာရှင်းခြင်းကိစ္စဖြစ်သည်။ လင်မယားချင်းကွာရှင်းလို

သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဦးစွာပထမ ဗေဒင်ဆရာဆီသွား၍ ယင်းသည် ကောင်းမွန်သည့်လုပ်ရပ်တစ်ခု ဟုတ်မဟုတ် မေးမြန်းပြီးမှသာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး သို့မဟုတ် ပုံမှန်တရားရေးစီရင်ရေးစနစ်၏ အကူအညီကို ရယူပြီး တရားဝင်ကွာရှင်းမှု ပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း

အများအားဖြင့် အစိုးရမှတရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသည့် နည်းလမ်း များဖြစ်သည့် အနိမ့်ဆုံးကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ထိုမှအဆင့်ဆင့် တက်၍အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်ဟု လူအများ ပြောဆိုမှုပြုတတ်ကြသော်လည်း အင်တာဗျူးလက်ခံဖြေကြား သူများအကြောင်း စာရေးသူ ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်လာသည်နှင့် အမျှ လက်တွေ့တွင် ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာ၌ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာ သာရေးစလေ့ထုံးတမ်း နည်းနာများကိုလည်း ရယူအသုံးပြုကြကြောင်း ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့ရှိရသည်။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေး အခြေပြု နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပြီးရပ်သူရွာသားများ ဖြေရှင်းမှု ပြုကြ သည့်ပြဿနာများတွင် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများသာမက၊ လူ ပျောက်၊ အလုပ်အကိုင်၊ ခိုးမှု၊ အိမ်ထောင်ရေးအရှုပ်အရှင်း၊ ချဲ့ စသည့် အမှုကိစ္စများလည်း ပါဝင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ရ အလှ ပြင်ဆိုင်ပိုင်ရှင် ၂၃ နှစ်အရွယ် မွန်အမျိုးသမီးငယ်၏ အောက်ပါပြော ကြားချက်ကို ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

ကျွန်မတို့ရွာမှာ အများစု တွေ့ရတတ်တဲ့ အမှုတွေကတော့
လင်မယားရန်ဖြစ်တဲ့ အမှုရယ်၊ လူငယ်အချင်းချင်း၊ အိမ်
နီးနားချင်း အချင်းချင်း ရန်ဖြစ်ကြတဲ့ အမှုတွေရယ်ပါပဲ။
တစ်ခါတစ်လေ တစ်အိမ်နဲ့ တစ်အိမ်ကြား ခြံစည်းရိုးကာ
ကြရင်း ကြားက မြေကို သူပိုင် ကိုယ်ပိုင်ငြင်းကြတာမျိုး
တော်ရှိတတ်တယ်။ ငွေပေးငွေယူချေးငှားတာတွေ၊
မြေပိုင်လုပ်တဲ့အမှုတွေလို နည်းနည်းပိုကြီးတဲ့
အမှုတွေဆိုရင်တော့ ရာအိမ်မှုတွေ၊
ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှုတွေဆီ သွားတာ၊
ပစ္စည်းပျောက်တာမျိုးတွေ ဖြစ်ရင်တော့
ရွာသူရွာသားတွေက ဗေဒင်ဆရာနဲ့ နတ်ကတော်တွေဆီကို
သွားကြတာပိုများပါတယ်။¹⁰။

အလှပြင်ဆိုင်ပိုင်ရှင် အမျိုးသမီး၏ အထက်ပါအဆိုအရ ကိုးကွယ်
ယုံကြည်မှုကို အခြေခံသည့် ပြဿနာဖြေရှင်းခြင်းနည်းလမ်းများ၊
အကြံပြုလမ်းညွှန်ချက်များကို ပိုမိုအသုံးပြုဖြေရှင်းမှုပြုသည့်
အမှုကိစ္စများ သီးခြား ရှိသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၅၀ ခန့်ကို ပြန်ကြည့်လျှင် ရွာမှ ရွာသူမိန်းကလေး
တစ်ဦးကို အမျိုးသားတစ်ယောက်ယောက်မှ အနှောက်အယှက်ပြုပါက
ရွာသူကြီးအနေဖြင့် အဆိုပါအမျိုးသားကို ရက်သတ္တပတ်ခန့် ထိပ်တုံး
ခတ်ပြီး ထိန်းသိမ်းထားမည် ဖြစ်သည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအမျိုးသားက

¹⁰၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် အလှပြင်ဆိုင်ပိုင်ရှင် ရွာသူအမျိုးသမီးအား
မေးမြန်းခဲ့သည့် အင်တာဗျူး

လျော်ကြေးငွေပေးခြင်းအားဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဖြေရှင်းမှု မပြုနိုင်ပါ အမှုကို ခရိုင်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းတင်ခဲ့ကြဖူးသည်။ သို့သော် ယခုအခါ ဤကဲ့သို့သော ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းမျိုးကို ဟောင်းဆားကျေးရွာတွင် မကျင့်သုံးကြတော့ပေ။ ယင်းအစား ပုံစံတကျမဟုတ်သော်လည်း စာဖြင့် ရေးသားထားသည့် သဘောတူခံဝန်ချက်တွင် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူအားလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနည်းလမ်းကို အသုံးပြုပြီး ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်း၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အပြန်အလှန်ကြေအေးစေခြင်းဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက ပြဿနာအများစုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလာသည်။ ခံဝန်ချက်စာချုပ်များတွင်ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအနေဖြင့်တူညီသည့်ပြစ်မှုကို နောင်တွင် မကျူးလွန်ရုံကတိပြုပါသည်ဟူသည့် အချက်ကို ထည့်သွင်းထားလေ့ရှိသည်။

အချို့သော မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှုများ၊ ရာဇဝတ် ကျူးလွန်မှုများကိုမူ မိသားစုဝင်များအကြား၊ ရပ်ရွာလူကြီးများနှင့် (အပြီးအပြတ်) ဖြေရှင်းမှု မပြုနိုင်သည့်အတွက် ယင်းအမှုကိစ္စများကို ပိုမိုမြင့်မားသည့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ တရားစီရင်ရေး အဆင့်များတွင် တက်ရောက် ဖြေရှင်းကြသည်။ ခိုက်ရန် ဖြစ်ပွားခြင်းနှင့် မပြောပလောက်သည့် မြေယာအမှုကိစ္စများတို့အတွက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံသို့သာ သွားရောက်ဖြေရှင်းကြလေ့ရှိသည်။ ယင်းအမှုများသည် တရားဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ပိုမိုဆက်စပ်သည်ဟု လူအများ ယူဆကြသည့်အတွက် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် ဗေဒင်ဆရာများဆီ မသွားဘဲ အာဏာပိုင်များထံ လာရောက်

ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် မိမိတို့ ရပ်ရွာထဲတွင် အခြေစိုက် သည့် ရုံးများ မဟုတ်ပါက မှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်ရန်အတွက်ပင်လျှင် အစိုးရရုံးသို့ သွားရောက်ရန် ရွာသူရွာသားများ ဝန်လေးတတ်ကြသည်။ သို့သော် ရွာသူရွာသားများ သဘောကျကျ၊ မကျကျလူ့ခန္ဓာကိုယ် ထိခိုက်နာကျင် ပျက်စီးစေမှုများ ပါဝင်သည့် ရန်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ တစ်နည်းနည်းဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်လာနိုင်သည့် အခြေအနေများလည်း ရှိသည်။

ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကဲ့သို့ လူမှုဆိုရှယ် မီဒီယာများကို ကျေးလက်နေပြည် သူများကလည်း အသုံးပြုလာကြသည်။ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ဆိုရှယ်မီဒီယာကို အသုံးပြု၍လည်း အငြင်း ပွားမှုများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားလာကြ သည်။ ထို့အပြင် အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းကြသည့်အခါ ကျေးရွာသူ ရွာသားများ အသုံးပြုကြသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာ ယုံကြည်မှုများနှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာအကြားတွင် ရံဖန်ရံခါ ရောနှော ဆက်စပ်မှုရှိသည်ကို လည်း တွေ့ရှိရသည်။

ဤကဲ့သို့သော ဆက်စပ်ရောနှောမှု (hybridity) ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ရပ် ၂ ခု သုံးပြီး သရုပ်ဖော်တင်ပြသွားပါမည်။ ပထမဖြစ်ရပ်တွင် ဆိုရှယ်မီဒီယာအသုံးပြုမှုနှင့် ရပ်ရွာအာဏာပိုင်များမှ ရပ်ထဲရွာထဲတွင် ပင် အမှုစီရင်သည့် အရောအနှောပုံစံတစ်ခု ပါဝင်သည်။ ဒုတိယဖြစ်ရပ် တွင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဘာသာရေးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများနှင့်

ဥပဒေဘောင်အတွင်းရှိ တရားစီရင်ရေးအခန်းကဏ္ဍတို့ကြားမှ ပေါင်းစပ်ရောနှောမှုများ ပါဝင်ကြသည်။

ဖြစ်ရပ် ၁။ ။ လူပျောက်မှုအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် တိုင်းရင်းဆေးဆရာများနှင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်တို့၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဟောင်းဆားကျေးရွာမှ မွန်အမျိုးသမီး တိုင်းရင်းဆေးဆရာမ တစ်ဦးတွင် တတိယတန်းနှင့် ဒသမတန်းတို့တွင် သမီး ၂ ယောက် ရှိသည်။ သူ၏ တိုင်းရင်းဆေးပေးခန်းကို ညနေတိုင်း စတင်ဖွင့်လှစ်လေ့ရှိသည်။ ဆေးပေးခန်းသို့ အများစုလာကြသည့် လူနာများမှာ ကရင်လူမျိုး ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ လူနားအများစုမှာ သွေးပေါင်ချိန်တက်သည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဆီးချို၊ ငှက်ဖျားစသည့် အဖျားဝေဒနာများကြောင့်လည်းကောင်း လာရောက်ကုသကြသည်ဟု ဆေးဆရာက ဆိုသည်။ နောင်တွင် ရွာသားများက စာရေးသူအား သူသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ဒီမိုကရက်တစ် ကရင်အကျိုးပြုတပ်မတော် (DKBA)မှ ပြန်လာပြီးနောက် ခွဲစိတ်ကုသမှုပိုင်းတွင်လည်း ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်သည့် ဆေးဆရာတစ်ဦးလည်း ဖြစ်လာသည်ဟု အသိပေးပြောကြားကြသည်။ အတပ်တွင် ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များကတည်းက ဝင်ရောက်အမှုထမ်းလုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ကလေးငယ်များ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော ဖြစ်ပါက ဝေဒနာသက်သာစေရန် ဆေးရုံသို့ မပို့ဆောင်မီ သူ၏ ဆေးခန်းသို့ အလျင်ပို့ကြကြောင်းလည်း သိရသည်။ စာရေးသူကွင်းဆင်းလေ့လာမှု ပြုခဲ့သည့် ကာလများတွင်

ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တိုးတက်လျက် ရှိနှင့်နေပြီး ရွာထဲတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြသည့် ကျန်းမာရေးမှူးများ ရှိနေကြပြီ ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါ တိုင်းရင်းဆေးဆရာမ၏ လူနာများထဲတွင် ဟောင်းဆားကျေးရွာမှ ၁၅ နှစ်အရွယ် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မွန်မိန်းကလေး မိကွန်းပုံလည်း တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သူသည် လွန်စွာမှ ထူးခြားသည့် မိန်းကလေး တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ငယ်ရွယ်စဉ်ကလေးဘဝ ကတည်းကပင် မည်သည့်ကျောင်းမှ တက်ခဲ့ဖူးခြင်း မရှိပေ။ မိဘများမှာ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများ ဖြစ်ကြသော်လည်း မိကွန်းပုံမှာ နေအိမ်မှ အမြဲလိုလို ထွက်ပြေးနေလေ့ရှိသည်။ မိခင်ဖြစ်သူက ရိုက်နှက်သောကြောင့် ထွက်ပြေးရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု နယ်ခံမဟုတ်သူများအား သူပြောပြလေ့ရှိသည်။ အကြောင်း မသိကြသေးသည့် သူများက သူပြောသမျှကို ယုံကြည်တတ်ကြပြီး အကူအညီလိုအပ်နေသည်ဟု ယူဆကာ သူ့ပုံကို ဖုတ်ဘွတ်ခံပေါ် တင်ပေးပြီး သက်ဆိုင်ရာက ဆက်သွယ်လာစေရန် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ ရွာခံများက သူ့အကြောင်းကို သိနှင့်ပြီးသား ဖြစ်ကြသည့်အတွက် မိန်းကလေးမှာ သူတို့ရွာမှ ဖြစ်ကြောင်း၊ သူပြောသမျှအားလုံးဟာ အမှန်မဟုတ်ကြောင်း စသဖြင့် သဘောထားမှတ်ချက်များ ဝင်ရေးကြသည်။ အလားတူဖြစ်ရပ်မျိုး ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်းလည်း သိရသည်။

မိန်းကလေးငယ်အား ကူညီကြသူများက သူ့ကို နီးစပ်ရာရဲစခန်းသို့ ပို့ဆောင်ပေးကြသည်။ ရဲမှတစ်ဆင့် သက်ဆိုင်ရာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး

မှူးကို မိကွန်းပုံအား လာရောက်ခေါ်ဆောင်ရန် ဖုန်းဆက်အကြောင်း
 ကြားကြသည်။ ဤကဲ့သို့အလားတူဖြစ်ရပ်မျိုးလည်း တစ်ကြိမ် မက
 ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။ မိကွန်းပုံသည် မိဘဖြစ်သူများ၏ ဖုန်း
 နံပါတ်အစား ကျေးရွာအာဏာပိုင်များ၏ ဖုန်းနံပါတ်ကိုသာ ရဲဘက်ဆိုင်
 ရာသို့ အမြဲတစေပေးလေ့ရှိသည်။ ရဲစခန်းတွင် မိကွန်းပုံအား အမြဲဆို
 သလို သွားရောက်ခေါ်ဆောင်နေရသည့်အတွက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး
 မှူးမှာ စိတ်မရှည်နိုင်တော့ပေ။ သူ့အား သွားသွားခေါ်နေရသည်မှာ ၃-၄
 ကြိမ်ထက်မနည်းတော့ပြီ ဖြစ်သည့်အတွက် နောက်နောင် နေအိမ်မှ
 ထွက်ပြေးမှု မပြုရန် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက မိကွန်းပုံအား ဆူပူ
 ကြိမ်းမောင်းမှုပြုလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် သူကို လာခေါ်ရန် မိကွန်းပုံ၏
 မိခင်ဖြစ်သူအား ဖုန်းဆက်ခေါ်ပေးသည်။ မိကွန်းပုံကြောင့် အမေဖြစ်သူ
 ကလည်း မျက်နှာပျက်ရသည်။ သူ့အနေဖြင့် မိကွန်းပုံကို စိတ်ဆိုးမိ
 သော်လည်း ဘယ်သောအခါမှ ရိုက်နှက်မှု ပြုလေ့မရှိကြောင်း မိကွန်းပုံ
 ၏ အမေဖြစ်သူက ပြောသည်။ သို့သော် ရွာခံမဟုတ်သူများအနေဖြင့်
 မိခင်ဖြစ်သူက မိကွန်းပုံကို ရိုက်နှက်ဆုံးမ တတ်သည်ဟုသာ သိထားကြ
 သည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာနေ ရွာသူရွာသားများနှင့် ကျေးရွာအာဏာ
 ပိုင်များကမူ အမေဖြစ်သူက မိကွန်းပုံအား ရိုက်နှက်ခြင်း မရှိကြောင်း
 သိထားကြသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ရိုက်နှက်ခြင်း မရှိသည့်တိုင် မိကွန်း
 ပုံ ထွက်မပြေးနိုင်ရန် သူ့ကိုအခန်းထဲတွင် သော့အထပ်ထပ် ခတ်၍
 လှောင်ပိတ်ထားခြင်းမျိုး၊ သံကြိုးများဖြင့်လည်း
 ခြေကျင်းခတ်ထားခြင်းမျိုး ရှိသည်ဟု ကြားသိရသည်။ ဤကဲ့သို့သော

အစီအမံများ ပြုလုပ်ထားသည့်ကြားက တစ်နည်းနည်းဖြင့် မိကွန်းပုံ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားလေ့ရှိသည်။ ကျေးရွာသူရွာသားများ၏ အဆိုအရ အသေခတ်ထားသည့် သော့ကို မည်ကဲ့သို့ဖွင့်ပြီး မိကွန်းပုံ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည်ကို မိဘဖြစ်သူများကလည်း သဲလွန်စ ရှာမတွေ့ကြချေ။ ဤသို့ဖြင့် မည်သည့် သော့မျိုးကိုမဆို ဖွင့်နိုင်စွမ်းရှိသည့် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ မိကွန်းပုံတွင် ရှိသည်ဟု ရွာသူရွာသားအများအပြား ယူဆလာကြသည်။ မွန်လူမျိုးတို့၏ အယူအဆတွင် ဤကဲ့သို့သော ဖြစ်ရပ်မျိုးကို konpin konchan (ကောန်ပင်ကောန်ဆာန်) ဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုကြသည်။ ကောန်ပင်ကောန်ဆာန် သည် ၎င်းတို့သွားလိုသည့်နေရာကို (အတားအဆီးမရှိ) သွားနိုင်သည့် သဘာဝလွန် တန်ခိုးစွမ်းအားများ ရရှိထားသည့် နတ်ညီနောင် ၂ ပါး၏ အမည်နာမဖြစ်သည်။

မိကွန်းပုံ၏ အဘွားဖြစ်သူကလည်း သူ့မြေးတွင် သဘာဝလွန်စွမ်း အားများ ရှိသည်ဟု ယုံကြည်ထားသည်။ သံကြိုးများဖြင့် အချည်ခံထား ရခြင်းမှ မိကွန်းပုံ မည်ကဲ့သို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားပုံကို အဘွား ဖြစ်သူက တိုင်းရင်းဆေးဆရာမအား ပြန်ပြောင်းပြောပြသည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၂ နှစ် ၃ နှစ်ခန့်က မိကွန်းပုံကိုမိဘဖြစ်သူများက ၎င်းတို့ အလုပ်လုပ်နေသည့် ဘန်ကောက်မြို့သို့ ခေါ်သွားခဲ့သည့် အချိန်ကာလ များတွင်လည်း သူ့အနေဖြင့် အိမ်မှ ထွက်ပြေးသည့် အလေ့အထရှိခဲ့ဖူး သည်။ ထိုင်းရဲများ သူ့ကို ဖမ်းမိသည့်အချိန်တွင် မိမိမှာ အိမ်မှထွက်ပြေး လာခြင်းမဟုတ်ဘဲ လမ်းပျောက်၍ အိမ်မပြန်တတ်ခြင်းဟု ရဲများကို

ဉာဏ်ဆင်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ရဲများက သူ့ကို အမေအဖေများထံသို့ဘေး မ သီရန်မခစေဘဲ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ခုနှစ် ဧပြီလတွင် မိဘများ နေအိမ်ထံမှ သူ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားပြီး ပြန်ရောက် လာသည့်အခါ တစ်နည်းနည်းနှင့် သူ ကိုယ်ဝန်ရလာမည်ကို မိဘများက စတင် စိုးရိမ်ပူပန်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိကွန်းပုံကို ကိုယ်ဝန်တား ဆေး ထိုးပေးစေလိုကြသည်။ သို့သော် မိကွန်းပုံကို အသက် မပြည့်သေး ထိုအချိန်တွင် သူ၏ အသက်မှာ ၁၅ နှစ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကာ အစိုးရ အသိအမှတ်ပြုဆေးခန်းများက သူ့ကို ကိုယ်ဝန်တား ဆေးထိုးပေးရန် ငြင်းဆန်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိဘများက တိုင်းရင်း ဆေးဆရာမထံရောက်လာရာ ဆေးဆရာမက မိကွန်းပုံအား တားဆေး ထိုးပေးရန် လက်ခံခဲ့သည်။ ဆေးဆရာမသည် မိကွန်းပုံ၏ မိဘများနှင့် လည်း ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုရှိပြီး မမျှော်လင့်ဘဲ ရလာနိုင်သည့် ကိုယ်ဝန် ကိစ္စဖြင့် မိကွန်းပုံနှင့် သူ၏ မိဘများ ဒုက္ခပွားကြမည်ကို မလိုလား သည့်အတွက်လည်း ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့နှင့်တိုင် နောက်ရက်အနည်းငယ်ကြာသောအခါ နေအိမ်မှ မိကွန်းပုံ နောက်တစ် ကြိမ် ထပ်မံထွက်ပြေးလေသည်။ လမ်းမကြီးပေါ်တွင်တွေ့သည့် အိမ် နီးနားချင်းများကို သူ၏ အမေမှာ ရှေ့က ဘက်(စ)ကားဂိတ်တွင် သူ့ကို စောင့်နေသည်ဟုလည်း လိမ်ညာပြောဆိုခဲ့သေးသည်။ ဤသို့ဖြင့် မိကွန်းပုံ နေအိမ်မှ မကြာမကြာထွက်ပြေးနေသည့် ပြဿနာများကို အမြစ်ပြတ် မဖြေရှင်းနိုင်သည့် အတွက် မိသားစုဝင်များမှာ အကြီး အကျယ် စိတ်ဒုက္ခရောက်လျက် ရှိကြသည်။

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏ အဆိုအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် မိကွန်းပုံ ရွာသို့ပြန်ရောက်လာသည်။ အိမ်မှ ထွက်ပြေးသွားပြီး အချိန်တော်တော်များများ သူရန်ကုန်တွင် ရှိနေခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ရန်ကုန်မှာ ရှိသည့် လူငယ်လေ့ကျင့်ရေးသင်တန်းကျောင်း တစ်ကျောင်းမှ သူ့ကို ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ထားပြီး အပ်ချုပ်နည်းသင်တန်းပေးခဲ့သည်။ သူ(မ) ၏ အခြေအနေမှာ အမြဲတမ်း ပုံမှန်မရှိပေ။ ရန်ကုန်မြို့တွင် နေရသည်ကို သူ သဘောကျသော်လည်း ရွာကိုလည်း ပြန်လာချင်နေခဲ့သည်။ ယခုအကြိမ် ရွာကို ပြန်လာသည်မှာ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မှ ပို့ဆောင်ပေးခြင်းကြောင့်မဟုတ်ဘဲ သူ့ဘာသာ ပြန်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ ခု၊ အောက်တိုဘာလတွင် မိကွန်းပုံ အိမ်သို့ ပြန်ရောက်လာပြီးနောက် မိဘများက အရင်ကအတိုင်း သူ့ကို သံကြိုးများနှင့် ချုပ်နှောင်ထားပြန်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ မိဘများက မိကွန်းပုံကို သံကြိုးခတ်ထားရန် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ခွင့်ပြုသော်လည်း တပြိုင်တည်းတွင် သူ့ကို စိတ်ရောဂါကုဆရာဝန်နှင့်လည်း ပြသသင့်ကြောင်း အကြံပြုပြောဆိုလေသည်။ မိကွန်းပုံတွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားသည်ဟု ကျေးရွာသူရွာသားများ၊ တိုင်းရင်းဆေးဆရာများ ယုံကြည်ထားကြသလို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက မယုံပေ။ မိဘများ သူ့ကို သနားပြီး သံကြိုးများဖြေထားသည့် အချိန် သို့မဟုတ် အိမ်သာတက်နေသည့် အချိန်များကို အသုံးချပြီး မိကွန်းပုံ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက

ယူဆသည်။ သံကြိုးများအသုံးပြုချုပ်နှောင်မှုကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ကန့်သတ်မှုမပြုပေ။ နေအိမ်မှ မိကွန်းပုံ နောက်တစ်ကြိမ် ထွက်ပြေးခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ပြောဆိုခြင်းဖြင့် ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်မှုကိုသာ လုပ်သည်။ မိကွန်းပုံ၏ ဝေဒနာများ ပျောက်ကင်းရန် မိဘများက ဗေဒင်ဆရာများထံ အကူအညီ ရယူကြိုးစားကုသကြသော်လည်း ယင်းမှာ အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ဖြစ် သွားသည်။ သို့နှင့်တိုင် ခေတ်မီဆေးဝါးများအပေါ် ယုံကြည်မှု မရှိ သည့်အတွက် စမ်းသပ်အသုံးပြုခြင်းလည်း မလုပ်ခဲ့ပေ။

ဤဖြစ်ရပ်၌ မိန်းကလေးငယ်၏ ကျန်းမာရေး ပြဿနာအပေါ် အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကိစ္စရပ်များကို ကြိုးစားဖြေရှင်းရာတွင် ပါ ဝင်ပတ်သက်သူများက နည်းလမ်းမျိုးစုံကို ရောနှောအသုံးပြုဖြေရှင်းမှု (legal hybridity) ပြုကြောင်း ထင်ထင်ရှားရှားတွေ့မြင်ရသည်။ အစတွင် မိန်းကလေးငယ်အား ကူညီရန် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် သူနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည့် အဖြစ်အပျက်များကို သဘာဝ လွန်ဖြစ်ရပ်များနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု နားလည်ယုံကြည်ခြင်းအခြေ အနေနှစ်ရပ်တို့၏ ထွေးရောယှက်တင်ဖြစ်မှုကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ သို့ သော် သဘာဝလွန်ဖြစ်ရပ်များကို လူတိုင်းက ယုံကြည်ကြသည်တော့ မ ဟုတ်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ယင်းအချက်ကို သံသယဝင်လျက်ရှိပြီး မိန်းကလေးငယ်ကို ခေတ်မီဆေးဝါးများ အသုံး ပြု၍သာကုသမှု ပြုစေချင်ခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် မျက်မှောက်ခေတ် ပြဿနာဖြေရေးနည်းလမ်းများကိုလည်း

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အပြည့်အဝလိုက်နာ ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် သမန်ရိုးကျ အသုံးပြုလာခဲ့သည့် ပြဿနာဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများကို လက်ခံအသုံးပြုခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိန်းကလေးငယ်အား နောက်တစ်ခါ အိမ်မှ ထွက်မပြေးရန် သတိပေးခြင်းမျိုးကိုသာ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မိန်းကလေးဖြစ်သူ၏ ခြေထောက်ကို သံကြိုးများအသုံးပြု ချုပ်နှောင်ထားခြင်းကို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် မြင်သည့်အမြင်မျိုး ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွင်ရော ကျန်သည့်အခြားရွာသားများတွင်ပါ မရှိကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ မိသားစုအတွင်း မိဘဖြစ်သူက သားသမီးဖြစ်သူအား အပစ်ပေးသည့် ပုံစံတစ်ခု၊ မိန်းကလေးငယ်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အားလုံးက လက်ခံထားကြသည်။ ထို့အပြင် ဤကဲ့သို့သော ဖြစ်ရပ်မျိုးကို မိသားစုအိမ်တွင်းရေးပြဿနာအထူးသဖြင့် စိတ်ရောဂါဝေဒနာခံစားနေရခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် မိသားစုပြဿနာ ဟုဆိုကာ မည်သူကမျှ ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်ပတ်သက်မှု မပြုလုပ်လိုကြပေ။

ဤကိစ္စသည် သည့်ထပ်ပို၍ လူသိရှင်ကြားဖြစ်လာပါက မိသားစုဝင်များအနေဖြင့် ပို၍ အရှက်ရကြမည်ကို ရွာသူရွာသားများက မလိုလားကြပေ။ ဤကဲ့သို့သော တုန့်ပြန်မှုမျိုးသည် မြန်မာနိုင်ငံ တစ်ခုလုံးတွင် တွေ့မြင်ကြားသိနေကြ ဖြစ်သည့် “အတွင်းရေးအမှုကိစ္စများကို လူသိရှင်ကြား ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခြင်းသည် ရှက်စရာဖြစ်သည်”

ဟူသည့် လက်ခံယုံကြည်မှု၊ မွန်ဆိုရိုး ဒီဂျကောက် ဂျကောက် ဟလိုက် ထပါကော ညီတနောက်ဗေး (မြန်မာဘာသာအားဖြင့် 'မိမိပေါင်ကို အများမြင်အောင် လှန်ပြသည်'ဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်)နှင့် အလား သဏ္ဍာန်တူသည်။ Hybridity ကို အထင်အရှားတွေ့မြင်ရသည့် ဒုတိယ သက်သေသာဓကမှာ အမှုကို ကြိုးစာဖြေရှင်းရာတွင် ပါဝင်ကြသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစား များပြားစုံလင်မှုဖြစ်သည်။ အဓိက ပါဝင်ပတ် သက်ကြသူများတွင် ရဲ၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ တိုင်းရင်းဆေးရာ နှင့် ဗေဒင်ဆရာတို့ ဖြစ်သည်။

မိန်းကလေးတွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ ပိုင်ဆိုင်ထားရှိခြင်း ရှိမရှိ ဆိုသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရသော်လည်း သူ့ကို တွေ့ သည့် လူတိုင်း သနားစိတ်ဝင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အိမ်မှ ထွက် ပြေးလွတ်မြောက်လာသည့် အချိန်တိုင်း နေအိမ်ပြင်ပတွင် သူမအား အနီးကပ်ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်သူ မရှိသည့်တိုင် ဆိုးဝါးသည့် ဘေး အန္တရာယ်များနှင့် ကြုံတွေ့ရခြင်း မရှိဘဲ ဘေးမသိရန်မခ အိမ်ကိုပြန်ပြန် ရောက်လာလေ့ရှိသည်။ ယင်းသည်ပင် သူ့မှာ ထူးခြားသည့်တန်ခိုးစွမ်း အားများ ရှိသည်ဟုရွာသူရွာသားများ ယုံကြည်ကြသည့် အကြောင်း ရင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် အယင်ဘဝ ရှိသည်ဟု သော် အယူအဆလည်းရှိရာမိန်းကလေးသည်ရှေးယခင်ဘဝများတွင် ကောင်းမှုကုသိုလ်များ ပြုလုပ်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် ယခုဘဝတွင်ဘေး အန္တရာယ် မကျရောက်နိုင်ဘဲ သူ့ကို ကူညီစောင့်မပေးသူ တစ်ဦးဦး အမြဲ ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရွာသူရွာသားများက စွဲစွဲမြဲမြဲ ယုံကြည်ကြသည်။

သူ့တွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအား ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားသော်လည်း ယခင်ဘဝ ကပင် ပြုခဲ့ဖူးသည့်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံများက ဝဋ်အဖြစ်ဖြင့် သူ့အား စိတ်ပုံမှန်အခြေအနေမရှိသူတစ်ဦး ဖြစ်စေခြင်းဖြစ်သည်။ သူ၏ စိတ်ရောဂါဝေဒနာကိုလည်း ကုသဖို့ရန် မဖြစ်နိုင်ဟု ယူဆကြသည်။ ဤ အခြေအနေတွင် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုသည့် ဖြေရှင်းနည်းသက်သက်ဖြင့် ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင် ထို့ကြောင့် ကျေး ရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပုံမှန်ယန္တရားများ သက်သက်ဖြင့် ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဖြစ်ရပ် ၂။ ။ ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်မှု၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးခြင်း စသည့် ယုံကြည်မှုတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့် အိမ်ထောင်ရေးပြဿနာ မသင်းသည် ဟောင်းဆားကျေးရွာမှ ၂၃ နှစ်အရွက် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မွန် အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ရွာတွင် သူ့မိသားစုနှင့် အတူနေထိုင် လျက်ရှိပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာအပြင် ရိုးရာနတ်များကိုလည်း အလေးအနက် ထား ကိုးကွယ်ယုံကြည်ကြသည်။ စာရေးသူနှင့် စတွေ့သည့် အချိန်တွင်မသင်းမှာ ၅ လလွယ် ကိုယ်ဝန်နှင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးဖြစ်သူ၏ ဖခင်မှာ မသင်းကို လက်ထပ်ရန် ငြင်းဆိုပြီး အဝေးကို ထွက်သွားခဲ့သည်။ သူ့တွင် ကိုယ်ဝန်စရှိလာပြီဖြစ်ကြောင်း သူ့ချစ်သူ အဆိုပါ အမျိုးသားကို ပြောသည့်အခါ ၎င်းမှာ ကလေး၏ အဖေဖြစ်ကြောင်းကို ချစ်သူအမျိုးသားက လက်မခံခဲ့ပေ။ တစ်ချိန်တည်းတွင် အခြားအမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့် တွဲနေခဲ့သည်။

မသင်းအနေဖြင့် အစောပိုင်းတွင် ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိ ဘာသာပင် ကြိုးစားဖြေသိမ့်ကာ ထူးထူးခြားခြား တစ်စုံတရာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိခဲ့ပေ။ မမျှော်လင့်ဘဲ ရရှိခဲ့သည့် ကိုယ်ဝန်ကြောင့် အကြီးအကျယ်အရှက်ရကာ ဘယ်သူမပြု မိမိမူဟုသာ မသင်း သဘောထားနေလာခဲ့သည်။ သို့သော် ကိုယ်ဝန်မှာ ဖုံးဖိမရတော့ဘဲ ထင်သာမြင်သာရှိသည့် အနေအထားသို့ရောက်လာသည့်အခါမှ အဒေါ်ဖြစ်သူနှင့် အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲနှင့် မသင်း စတိုင်ပင်တော့သည်။ လူကြီးအမျိုးသား တစ်ယောက်အား အကူအညီတောင်းကာ ကလေးအဖေဖြစ်သူနှင့် ညှိနှိုင်းခိုင်းသော်လည်း အဆင်မပြေခဲ့ပေ။ ထိုအခါ အမျိုးသားဖြစ်သူကို မသင်း၏ အဒေါ်ဖြစ်သူ၏ ခဲအို မတ် တော်စပ်သူ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး မှူးဆီသို့ခေါ်ဆောင်ကာ ဖြေရှင်းကြသည်။ မသင်းအား လက်ထပ်ယူရန် အမျိုးသားအား ဝန်ခံကတိပြုစေလိုခဲ့ကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရှေ့မှောက် ညှိနှိုင်းစေစပ်ကြရာနောက်ဆုံးတွင် အမျိုးသားဖြစ်သူက မသင်းကို လက်ထပ်ရန် သဘောတူလိုက်လိုက်သည်။ သို့သော် သဘောတူစာချုပ်ကို မချုပ်ဆိုခင် အမျိုးသား၏ နောက်ရည်းစားက ဖုန်းဆက်လာသည်။ ဖုန်းဆက်စကားပြောကြပြီးနောက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးအား ကွမ်းသွားဝယ်မည်ဟုဆိုကာ အမျိုးသားက အပြင်ထွက်သွားပြီး သူ့နောက်ရည်းစားနှင့် ခိုးပြေးကြတော့သည်။ နောင်တွင် ယင်းတို့ သမီးရည်းစားနှစ်ယောက်မှာ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း အခြေချနေထိုင်နေကြသည် ဟု ကိုယ်ဝန်သည် မသင်း သတင်းရလေသည်။ အမျိုးသားဖြစ်သူနှင့် သူ၏ချစ်သူမိန်းကလေးကို မိမိ၏ မိသားစုဝင်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး

တို့ထံမှ အကူအညီရယူကာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့တပ်ဖွဲ့သို့ မသင်း သတင်းပို့ အမှုဖွင့်လေတော့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ထိုင်းရဲ့တပ်ဖွဲ့ဆီသို့ အမှုက ရောက်ရှိသွားသည်။ ဤကဲ့သို့တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် အမှုဖွင့်အရေးယူ ရခြင်းမှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သည့် အမျိုးသားကို မသင်းနှင့် မိသားစုဝင် များမှ အလွန်တရာ အခဲမကြေဖြစ်ကာ ထိုက်သင့်သည့် အပြစ်ဒဏ်ကျ ခံစေလို၍ ဖြစ်သည်။ အမှုမှာ မဖြေရှင်းနိုင်ဘဲရှိနေပြီး မသင်း၏ ကိုယ် ဝန်မှာလည်း တစ်စတစ်စ ရင့်မာလာသည်။ မသင်းအနေဖြင့် ကိုယ်ဝန် ကို ဖျက်ချချင်ခဲ့သော်လည်း အမှုကို ရဲစခန်းသို့ တိုင်ကြားထားသားဖြစ်ပြီး နောင်တွင် တရားခွင်အတွင်း အမှုရင်ဆိုင်ကြသည့်အခါ မိမိ၏ ကိုယ်ဝန်ကို သက်သေအဖြစ် ပြရမည် ဖြစ်သည့်အတွက် ယခုအခါ ဖျက်ချရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေအရ တရားဝင်မှု မရှိသည့်အပြင် မွန်လူမျိုးများ၏ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်မှုများအရ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းကို လူမှုအသိုင်း အဝိုင်းကလက်သင့်ခံခြင်းမရှိပေ။ သို့သော်လည်းတရားဝင်မဟုတ် သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချကြသည့် အခြေအနေများ လည်း ရှိသည်။

မိမိဘဝတွင် ဤကဲ့သို့ကံဆိုးမိုးမှောင် ကျရခြင်းမှာ ယခင်က မိမိတို့ အိမ်ရှေ့ရှိ သရက်ပင်မှ သရက်ကိုင်းများကို ဖခင်ဖြစ်သူက ခုတ်ဖြတ်ခဲ့ ဖူးရာ နတ်များက အမျက်တော်ရှုကြသည့်အတွက် ဖြစ်သူဟု မသင်း ယုံကြည်ထားသည်။ တစ်ချိန်တွင် မသင်း၏ အမေဖြစ်သူ မျက်စိတွင်

ရောဂါစွဲကာ မျက်လုံးမဖွင့်နိုင်သည်အထိဆိုးဝါးသည့် နာကျင်မှု ဝေဒနာကို ခံစားခဲ့ရသည်။ မိခင်ဖြစ်သူ၏ ဝေဒနာကို ကုသရန် ရန်ကုန်ရှိ မျက်စိအထူးကုဆရာဝန်ထံပြသရန် ရောက်ရှိစောင့်ဆိုင်းနေချိန်အတွင်း နတ်ကတော် တစ်ပါးနှင့် သွားရောက်တွေ့ဆုံရာ အမေဖြစ်သူ နာကျင်ခံစားနေရသည့် ဝေဒနာသည် အဖေဖြစ်သူ တစ်ချိန်က သရက်ကိုင်းများကို ခုတ်ခဲ့ဖူးရာ သရက်ပင်စောင့်နတ်များက ဒေါသထွက်စိတ်ဆိုးကြသည့်အတွက် ဖြစ်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့ဖူးသည်။ ဒေါသထွက်နေသည့် နတ်များက မိသားစုတစ်စုလုံးအပေါ် အန္တရာယ်ဆိုးများ ကျရောက်အောင် အပြစ်ဒဏ်ခတ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မသင်းအနေဖြင့် ယုံကြည်ထားသည်။ သူ့အမေ ကံမကောင်းအကြောင်းမလှသလို သူ့တွင်လည်း ကံကောင်းခြင်းများ မရှိခဲ့ပေ။ နတ်များကို စိတ်ဆိုးအမြတ်ထွက်အောင် ပြုလုပ်ခဲ့မိသည့်အတွက် သူ၏ မိခင်ဖြစ်သူ မျက်စိဝေဒနာခံစားခဲ့ရသည့်အပြင် သူ့အနေနှင့်လည်း ချစ်သူအမျိုးသား၏ လိမ်လည်လှည့်ဖျား ချန်ထားခဲ့ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။ အမေဖြစ်သူ၏ မျက်စိရောဂါ သက်သာလာစေရန်အလို့ငှာ မိမိတို့အိမ်ခြံဝင်း ပန်းဥယျာဉ်အတွင်း နတ်စင် ၁ ခုကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းအားဖြင့် စိတ်ဆိုး အမျက်ထွက်သွားသည့် နတ်များကို တောင်းပန်ပူဇော်ပသခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ပြီးသည့်အခါ မသင်း၏ အမေလည်း ရောဂါသက်သာလာခဲ့သည်။ သို့သော် မသင်း အတွက်မူ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးသွားသည့် ချစ်သူအမျိုးသား ဖြစ်သူအကြောင်း သတင်းကြားရနိုး ဆက်လက်စောင့်ဆိုင်းနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ သူ့အတွက် ကိုယ်ဝန်ကိစ္စဖြေရှင်းရန် ဘာသာရေးနည်းလမ်းများ

ချည်းသက်သက် ချဉ်းကပ်အသုံးပြုမှုနှင့် မလုံလောက်ပေ။ ကလေးဖြစ် သူ၏ ဖခင်ထံမှ ငွေကြေးအထောက်အပံ့တစ်စုံတရာ ရလိုသည်။

ဤသမီးရည်းစားချင်းအငြင်းပွားသည့်အမှုတွင် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများ၏ လွှမ်းမိုးမှု မပါဘဲ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏တရားစီရင်ရေးစနစ် ပထမအဆင့်အနေဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ထို့နောက် ရဲဘက်ဆိုင်ရာအကူအညီများ ရယူပြီး ဖြေရှင်းမှုပြုရန် အားထုတ်ခဲ့သည့် အနေအထားနှင့်ယှဉ်လျက် legal hybridity ဖြစ်မှုကို တွေ့ရသည်။ အမှုဖြစ်ပွားရသည့် အကြောင်းရင်းများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ကောက်ရာ၌ နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် နတ်ကိုင်သည့်အယူအဆများ လွှမ်းမိုးမှုရှိနေခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် တရားလိုအမျိုးသမီးသည် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့်လည်း ဆွေမျိုးတော်စပ်နေရာ သို့ အတွက် အစိုးရရုံးပိုင်းဆိုင်ရာ အရာရှိများထံ သွားရောက်အကူအညီရယူရန် ပိုမိုလွယ်ကူသည့် အနေအထားရှိနေခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲမသင်းသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထူးထူးခြားခြား အဆက်အသွယ် မရှိသည့် သာမန်အမျိုး ၁ ဦးဆိုပါက အစိုးရရုံးများသို့ သွားရောက်အကူအညီတောင်းမည့်အစား မိမိဘာသာပင် ကြိုးစားကြိတ်မှိတ်ဖြေရှင်းရန် အားပိုသန်လိမ့်မည်။ အစတွင် မသင်းအနေဖြင့် မည်သူ့ဆီမှ အကူအညီမတောင်းခံခဲ့ပါ။ ဤကိစ္စကို ရှက်စရာအနေနှင့်သာ ရှုမြင်ခဲ့ပြီး လူမသိအောင် ဖုံးဖွက်ထားခဲ့သည်။ အမှုကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရရုံးများသို့

တိုင်ကြားခဲ့သူများမှာ သူ၏ အဒေါ်ဖြစ်သူနှင့် တစ်ဝမ်းကွဲ အစ်ကိုတို့ဖြစ်ကြသည်။ မသင်းအနေဖြင့် သူထိခိုက်ခံစားနေရသည်မှာ သူ့အဖေအား နတ်များက ဒေါသထွက်နေသည့်အတွက်ရော၊ သူ၏ ဝဋ်ကြွေးကြောင့်ရော ဖြစ်မည်ဟုသာ ယူဆထားသည်။ အထက်တွင် ရှင်းလင်းခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဝဋ်ဆိုသည်မှာ အတိတ်ဘဝများက ပြုခဲ့ဖူးသည့် မကောင်းမှုကံများကို ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ပုဂ္ဂိုလ်က ယခုဘဝတွင် ဒုက္ခခံပြန်လည်ပေးဆပ်ကြရခြင်းဖြစ်သည်ဟူသည့် အယူအဆတစ်ခုဖြစ်သည်။ မသင်း၏ယုံကြည်မှုမှာ ယင်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သော်လည်း တရားမျှတမှုအပေါ် သူ၏ ရှုမြင်မှုမှာ ထိုထက်ပိုပြီး ဘာသာရေးမဖက်သည့် လက်ခံယုံကြည်မှုများလည်း ရောနှော ပါဝင်နေသည်။ အမျက်ရှသွားသည့် နတ်များကြောင့် မိမိမှာကံဆိုးမိုး မှောင်ကျရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု လက်ခံထားသော်လည်း တစ်ပြိုင်တည်း တွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ အမျိုးသားအနေကို တရားဥပဒေမှ ထိုက်သင့် သည့် အပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ် အပြစ်ပေးရန်ကိုလည်း လိုလားသည်။

ဆွေးနွေးချက်များ

ဤအပိုင်းတွင် အမှုကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာ၌ သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ မည်သည့်နည်းလမ်းများကို မည်ကဲ့သို့သော ရည်ရွယ်ချက် များနှင့် ဖြေရှင်းမှု ပြုကြသည်ကို အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ် လေ့လာချက်များအပေါ်အခြေခံသည့် စာရေးသူ၏ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက် များကို legal hybridity သီဝရီများ အကြောင်း ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆွေး နွေးချက်များနှင့် ဆက်စပ် တင်ပြသွားပါမည်။ စာရေးသူ ကွင်းဆင်း

သုတေသနပြုခဲ့သည့် ဒေသမှ ကျေးရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် မိမိတို့ ရင်ဆိုင်နေကြရသည့် အမှုကိစ္စများကို အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများအား သတင်းပို့အကြောင်းကြားခြင်း ပြုမည့်အစား ဘာသာရေး၊ ရိုးရာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များကိုသာ ပို၍အားကိုးအားထားပြု အကူအညီတောင်းခံရသည့် အကြောင်းရင်းများစွာရှိသည်။ Legal hybridity ဖြစ်မှုကို ဥပမာအားဖြင့် အိမ်ထောင်ရေးအငြင်းပွားမှုပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆို သော် ယင်းကဲ့သို့သော အမှုကိစ္စများသည် အတိတ်က ပြုခဲ့ဖူးသည့် မကောင်းမှု၊ ရိုးရာနတ်များကို ပူဇော်ပသခြင်း စသည် ယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှုများဖြင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်လျက်ရှိသည်ဟု ရှုမြင်ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်သူများအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရဌာနများထံမှ ဥပဒေဆိုင်ရာအကူအညီများ မရယူလိုခြင်းမှာ အစိုးရအာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့ကြခြင်း၊ တိုင်းပြည်တွင် အချိန်အတန်ကြာ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရှိလာနေခဲ့ခြင်းနှင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် တင်းကြပ်စွာ အုပ်ချုပ်ခံလာခဲ့ရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ သည့်အပြင် ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတနည်းနေသေးခြင်း၊ အမှုကိစ္စတစ်ခုကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကိုင်တွယ်ခြင်းသည် ရှက်စရာဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်နေကြသေးခြင်း၊ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ အမှုများကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း ဖြစ်စဉ်သည် ကြန့်ကြာနေနိုင်ခြင်း စသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့်လည်း ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှု ရှိသည်။ စာရေးသူ၏ တွေ့ရှိချက်အရ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များနှင့်

တကွ အခြားပြင်ပ အကူအညီများကို အသုံးပြုပြီး အမှုများ ကြိုးစားရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းသည့်တိုင် အလွယ်တကူ ပြေလည်သွားသည်ဆိုသည့် အမှုများမှာ အနည်းအကျဉ်း သာရှိသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် လိုအပ်ချက်များစွာ ရှိနေသေးသည့်အတွက် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အကြံဉာဏ်များကိုလည်း ပြည်သူများ ရယူကာ မိမိတို့၏ အမှုကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အချို့သော အငြင်းပွားမှုများ၊ ပြဿနာကိစ္စရပ်များကို သမရိုးကျ တရားဝင်တရားစီရင်ရေးယန္တရားများ အသုံးပြုပြီး ထိထိရောက်ရောက် မဖြေရှင်းနိုင်ဟု ယုံကြည်ကြသည့်အတွက်လည်း အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ များ၏ အကူအညီကို ရယူမှု မပြုကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော အမှုကိစ္စများကို ဘာသာရေးသာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးဦးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီးမှသာ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ယူဆကြသည်။ ဤယူဆချက် မိုးရ်ကို (Moore 1993) ၏ ဆွေးနွေးတင်ပြချက် ဖြစ်သည့်

ဘာသာရေးသာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ်များသည် တရားသူကြီးများ သို့မဟုတ် ဥပဒေဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု ပေးသူများ စသဖြင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခု၏ရပ်ဝန်းအတွင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသူများဟု မိမိကိုယ်မိမိ မသတ်မှတ်ကြသည့်တိုင် ၎င်းတို့ကို တရားရေးမဏ္ဍိုင် ဗဟုဝါဒ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်။

ဟူသည့်အချက်နှင့် အထူးတလည် ကိုက်ညီမှုရှိသည်။

ကျေးလက်နေမွန်ပြည်သူများသည် မိမိတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ ရပ် ကျေးအာဏာပိုင်များကို ယုံကြည်ကြသည့်အလျောက် ရပ်ရွာအတွင်း အမှုကိစ္စအများစုကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏အကူအညီဖြင့်သာ ရင် ဆိုင်ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို ရိုသေလေးစား ထိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ အမှုပြဿနာများကို ထိရောက်မှန်ကန်စွာ ဖြေရှင်း နိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် ရှုမြင်ထားကြသည်။ တရားတဘောင်နှင့် ရင်ဆိုင်စရာ မလိုဘဲ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်းသည် အချိန်နှင့် ငွေကြေး ချွေတာနိုင်သည့်အတွက် ယင်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် နည်း လမ်းအဖြစ်လည်း မှတ်ယူကြသည်။

နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဝဋ်ကဲ့သို့သော ရှေးယခင်ဘဝတွင် ပြု ခဲ့သည့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးမှုအပေါ် ယုံကြည်သည့် ဗုဒ္ဓ ဓာတာသအယူအဆများကိုလည်း သူ့ချည်းသက်သက် အမှီအခို ကင်း ကင်းနှင့် ထာဝစဉ်တည်မြဲနေမည့်ခလေ့များအဖြစ် မရှုမြင်သင့်ပေ။ ရပ်ရွာအတွင်း အမှုပြဿနာများရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် ဆိုရှယ်မီဒီယာ၊ ခေတ်မီဆေးဝါးများ၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ကွဲပြားခြားနားသည့် တာဝန်များထမ်းဆောင် နေသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးပါဝင်ပတ်သက်မှု စသဖြင့် စုံလင်သည့် နည်းလမ်းများ ရောနှောအသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤသို့ဖြင့် အမှုမှန်ပေါ်ပေါက်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များတွင် legal hybridity ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာကို ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရသည်။ ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရား

ရေးအတွင်း ဘာသာရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို အထူးပြုလေ့လာခြင်းက ဘာသာရေးနှင့် ကင်းကွာလျက်တည်ရှိနေသည့်ယန္တရားများ၊ စည်းမျဉ်း ဥပဒေများ တည်ရှိမှုကို ဤစာတမ်းမှ ဖယ်ထုတ်စဉ်းစားခြင်း မဟုတ် ပေ။ အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာတွင် နည်းလမ်းမျိုးစုံရောနှော အသုံးပြုမှု အကြောင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ နားလည်သဘောပေါက်ရန် hybridityက အလွန်အသုံးဝင်သည့် အယူအဆတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ Hybridityကို အမှု ကိစ္စတစ်ခုတည်းအား ဖြေရှင်းမှုပြုသည့် ဖြစ်စဉ်အတွင်းမှာပင် တွေ့ ရနိုင်ကြောင်း ဤစာတမ်းပါ ဖြစ်ရပ် လေ့လာမှု ၂ က သက်သေပြလျက် ရှိသည်။ ယင်းတွင် တရားလို မိန်းကလေးက တရား ဥပဒေနှင့် အညီ အပြစ်ပေးခြင်းနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ အသုံးပြု လျက် အကူအညီရယူခြင်းနှစ်မျိုးလုံးကို အသုံးပြုခဲ့သည်။

အမှုကိစ္စအများစုမှာ ဘာသာရေး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများနှင့် ဆက်နွှယ်လျက်ရှိပြီး ဤကိစ္စများ အပေါ် အခြားအခြားသောအချက်များ၏ လွှမ်းမိုးမှု သိသာထင်ရှားစွာ ရှိလင့်ကစား ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများကလည်း အင်နှင့်အား နှင့် လွှမ်းမိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤတွင် ရွာသူရွာသားများအနေ ဖြင့် ၎င်းတို့ ကိုးကွယ်ယုံကြည်သည့် နတ်များက ၎င်းတို့အား ဘေး အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးထားကြသည်ဟု ယုံကြည်ထားမှုမျိုး ရှိ ကြသည်။ နတ်များကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းအားဖြင့် မိမိတို့၏ လူမှု ရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေများ စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ကံကောင်း ခြင်းများရရှိလာမည်ဟုလည်းယုံကြည်ကြသည်။ ထို့အပြင်အတိတ်

တွင် ၎င်းတို့ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများကြောင့် အစိုးရသက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများအပေါ် ယုံကြည်မှု လျော့နည်းလျက်ရှိသည်။ သွေးထွက်သံယိုကိစ္စများ၊ ခိုးမှုများ၊ မြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှုအငြင်းပွားပြဿနာများနှင့် လင်မယားချင်းကွာရှင်းပြက် စဲခြင်း စသည့်အမှုကိစ္စများမှအပ အခြားရပ်ရွာအတွင်း ဖြစ်ပွားသည့် ပြဿနာရပ်များအတွက် နတ်များအား ပူဇော်ပသခြင်း၊ ဗေဒါဏ်ကျင် ဆရာများ၊ ရှေ့ဖြစ်ဟောဆရာများနှင့် ရပ်ရွာအတွင်းရှိ အသက်ကြီးဝါကြီးပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ အကြံဉာဏ်ရယူဖြေရှင်းခြင်း နည်းလမ်း အသုံးပြုဖြေရှင်းခြင်းကို ပိုမို နှစ်သက် သဘောကျကြသည်။ ဟူစိန် (Hussain 2011) ၏ ဆွေးနွေးချက်များတွင်လည်း အလားတူ အချက်မျိုးကို ပြောဆိုထားသည်။ ယင်းတွင် အရှေ့တောင် အာရှနိုင်ငံများအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စ များ စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု အလေ့အထများကို စွဲမြဲစွာ အသုံးပြုနေခြင်းတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ရိုးရာ ဓလေ့များ၏ လွှမ်းမိုးမှုနှင့်အတူ အခြားသောလွှမ်းမိုးမှုများ၊ အစိုးရ၏ တရားရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် အယုံအကြည်ကင်းမဲ့မှုနှင့် ယင်းမဏ္ဍိုင်များကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု မရှိသည့် အခြေအနေများ ပါ ဝင်ပတ်သက်နေကြောင်း ပြောဆိုတင်ပြထားသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ရိုးရာနတ်များအား ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုသည် ကျေး ရွာသူရွာသားများ၏ နေ့စဉ် လူမှုဘဝများ အတွင်း ပေါင်းစပ်ပါဝင်နေ သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည့်အတွက် အိန္ဒိယနိုင်ငံကို

ဥပမာပြု၍ မိုးရီ (Moore 1993) ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကျေးလက်ဒေသများအတွင်းရှိ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအခန်းကဏ္ဍကို ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများက လွှမ်းမိုးလျက် ရှိသည်။ ဘာသာရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးတင်ပြချက်များ ပါဝင်သည့် စာပေများတွင်သာမက အစိုးရများ၏ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ဆောင်ချက်များတွင်လည်း ချန်လှပ်ထားခဲ့လေ့ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။

ယခင်က နှစ်ပေါင်းများစွာ (ဖိနပ်) အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် တပ်မတော် အစိုးရကြောင့် နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအပေါ် ဟောင်းဆားကျေးရွာသူရွာသားများ၏ သံသယအစိုင်အခဲမှာ ထုထည် ကြီးကြီးမားမားပင်ရှိသည်။ ရဲများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကဏ္ဍ အသီးသီးမှ တာဝန်ရှိသူများကို အကျင့်ပျက်ချစားသည်ဟု ဆိုကာ ပို၍ အယုံအကြည်မဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း များ၊ တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အခြေခံဗဟုသုတ မရှိကြသည့်အတွက် ၎င်းတို့၏ အမှုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းသည့်အခါတိုင်း (ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကဒ်များ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ကြောင်းအသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ၊ ငွေကြေး ချေးငှားခြင်းစာ စာချုပ်စာတမ်းများစသဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်းအပါအဝင်ငွေကြေးမြောက်များစွာ အသုံးပြုနေကြရသည့် အနေအထားကလည်း ဆိုးနှင့် ပြီးသား အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွား

စေသည့် အကြောင်းများ ဖြစ်သည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာနေ လူအများစုမှာ လူမျိုးတစ်မျိုးတည်း မွန်မှ ဖြစ်ကြသော်လည်း မိသားစု၊ မျိုးရိုး၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများ ပေါင်းစပ်ပါဝင်သည့် legal hybridity အသုံးပြုမှုနည်းလမ်းများမှာ တစ်ဦး တစ်ဦး မတူညီကြပေ။ ဤအချက်သည် မယ်ရီ (Merry 1988) ၏ စာပါ ဆွေးနွေးချက်များနှင့် အလွန်တရာ ကိုက်ညီလျက်ရှိသည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုတည်းရှိရေး (singularity of law) နှင့်ပတ်သက်သည့် အယူအဆ ဝါ တရားရေး မဏ္ဍိုင်ဗဟို ဦးစီးဝါဒ (legal centralism) တစ်ခုတည်းကိုသာ ရွာသူရွာသားများ အသုံးပြုကြခြင်း မရှိပေ (ဂရစ်ဖစ်သ် (Griffiths 1986))။ အမှုကိစ္စများကို ဘာသာရေး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များကို လည်းကောင်း၊ ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုမရှိသည့် တရားရေးစီရင်ရေးစနစ်များကိုလည်းကောင်း တစ်ပြိုင်တည်း အသုံးပြု၍လည်းကောင်း ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမှုပြုသည့် အနေအထားတွင် legal hybridity ဖြစ်မှုကို တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

နိဂုံး

ဤဆောင်းပါးတွင် မွန်ကျေးရွာသူ/သားတို့၏ နေ့စဉ်လူမှုဘဝများတွင် ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် အငြင်းပွားမှုပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင်ရင်းမြစ်မတူညီသည့်ဥပဒေများရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုသည့် အခြေအနေ (legal hybridity) ကို သရုပ်ဖော်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ စာရေးသူ၏ အဓိကတင်ပြချက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ အထူးသဖြင့် မွန်

ပြည်နယ်အတွင်း legal pluralism နှင့် legal hybridity လေ့လာမှု နယ်ပယ်တွင် ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝလွန်ဖြစ်ရပ်များဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများကို ထည့်သွင်းလေ့လာမှုပြုရန် အလွန်ပင်အရေးကြီးကြောင်းပင် ဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ် ဖြစ်ပျက်နေခဲ့သည့် အမှုကိစ္စများကို လိုက်လံလေ့လာခြင်း၊ အငြင်းပွားစရာကိစ္စများ ပုံမှန်ဖြေရှင်းပုံ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ပုံနှင့် ဒေသခံရွာသူ ရွာသားတို့၏ အမြင်သဘောထားများတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ခြင်း လုပ်ခြင်းအားဖြင့် ဤလေ့လာမှုနယ်ပယ်တွင် ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝ လွန်ဖြစ်ရပ်များဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများ အရေးပါပုံကို ထင်ထင်ရှားရှား ပင်တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒီ အမြင်ဖြင့်ချဉ်းကပ်ရာ တွင် လူမှုအသိုက်အဝန်းတစ်ရပ်အတွင်း တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေကြ သည့်ဖြစ်စဉ်အပေါ် ပြဋ္ဌာန်းစံနှုန်းဥပဒေများ၊ ယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှု များနှင့် အမှန်တကယ် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုအတိုင်း အတာများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာသုံးသပ်မှုပြုရန် အရေးကြီးသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအစား မိမိတို့ ရပ်ရွာ အတွင်းတွင်ပင် အမှုကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် ကျေးလက် နေပြည်သူများ အဘယ်ကြောင့် စိတ်အားထက်သန်ပုံ၊ ကျေးရွာအဆင့်မှာပင် ပြဿနာများကို မည်ကဲ့သို့ ကြိုးစားဖြေရှင်းပုံတို့ကိုလည်း ဤဆောင်းပါးတွင် ဖော်ထုတ်လေ့လာမှု ပြုထားပါသည်။ ရပ်ရွာအတွင်း ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် ရင်းမြစ်မတူညီသည့် စံနှုန်းဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ်

အသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အငြင်းပွားစရာ အမှုကိစ္စများ ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါ အစိုးရ၏တရားစီရင်ရေးစနစ် အောက်အဆင့် ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှ အထက်သို့ အဆင့်ဆင့်တက်၍ ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်ဟု ရွာသူရွာသားများက တရားဝင် မည်သို့ပင်ဆိုလင့်ကစား လက်တွေ့တွင် ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ (နတ်၊ ဗေဒင် နက္ခတ်ဆရာများ၊ ဘုန်းကြီး၊ တိုင်းရင်းဆေးဆရာများထံမှ) အကူအညီများ ရယူ ဖြေရှင်းမှု ပြုကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

အမှုကိစ္စများကို ဖြေရှင်းမှုပြုသည့် ဖြစ်စဉ်ကို အသေးစိတ်ရှင်းလင်းမှုပြုရာတွင် ခေတ်သစ်နည်းပညာများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများအကြား ဆက်စပ်မှုကို သရုပ်ဖော်တင်ပြခဲ့သည်။ ကျေးရွာသူရွာသားများသည် အချို့သော အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာ၌ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကဲ့သို့သော ဆိုရှယ်မီဒီယာကို အသုံးပြုရန် စိတ်အားထက်သန်ကြကြောင်းတွေ့ရသည်။ ယင်းကဲ့သို့သော နည်းပညာအသုံးပြုမှုများကို များသောအားဖြင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများနှင့် ပေါင်းစပ်၍ ပြဿနာဖြေရှင်းလေ့ရှိကြသည်။ လောကုတ္တရာနှင့် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများအပေါ် ရွာသူရွာသားများ၏ အလေးထားယုံကြည်မှုများသည် ရပ်ရွာအတွင်း ၎င်းတို့ နေစဉ်လူနေမှုဘဝများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။ အတိတ်ဘဝ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့် ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့အပေါ် ယုံကြည်မှု၊ မှော်ပညာနှင့် ဗေဒင်ဆရာများ၊ ဘုန်းတော်ကြီးများတို့၏ တန်ခိုးစွမ်းအားအပေါ်

ယုံကြည်သက်ဝင်မှုတို့က ကျေးလက်နေပြည်သူများ၏ အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းသည့် အမှုအကျင့်များအပေါ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိကြသည်။ ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝလွန် စွမ်းအားများအပေါ် ယုံကြည် ကိုးစားမှုက အမှုကိစ္စ စပြဿနာများ ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေး ယန္တရားများကို ကျေးရွာသူရွာသားများ သွားရောက် အသုံးမပြုလိုခြင်း အကြောင်းရင်းများထဲမှ အလွန်သိသာသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ လောကုတ္တရာနှင့် သဘာဝလွန်စွမ်း အားများအပေါ် ယုံကြည်မှုသည် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများအပေါ် အား ကိုးလိုစိတ် မရှိကြခြင်းထက် အချို့သောကိစ္စများ အထူးသဖြင့် မိဘ အရိပ်အောက်မှ အကြိမ်ဖန်များစွာ ထွက်ပြေးနေသည့် မိန်းကလေး ကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များကို ပုံမှန်အစိုးရတရားစီရင်ရေးယန္တရားများသုံး၍ ဖြေရှင်းမှု မပြုနိုင်ဘဲ ဘာသာရေး ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ နည်း လမ်းများ အသုံးပြုဖြေရှင်းမှသာ ထိရောက်မည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြ ခြင်း ဖြစ်သည်။

အနှစ်ချုပ်ရလျှင် ဤသုတေသနပြုလေ့လာမှုတွင် မွန်ကျေးလက် တောရွာတစ်ရွာအတွင်း ပုံမှန် အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းရာ၌ ရင်းမြစ် မတူ ညီသည့် ဥပဒေများ မည်ကဲ့သို့ ရောနှောပေါင်းစပ် (legal hybridity) အသုံးပြုကြသည်ကို ပုံဖော်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းမှ တွေ့ရှိချက် များကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တရားရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ကြောင်း စာရေး သူအနေဖြင့် အကြံပြုအပ်ပါသည်။ ကျေးလက်တောရွာများအတွင်း

ကျန်းမားရေးနှင့် အခြားအငြင်းပွားစရာ အမှုကိစ္စများကို တာဝန်ယူကိုင်တွယ်ရသည့် အစိုးရတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် မွန်ကျေးရွာများရှိ လက်တွေ့အမှုဖြေရှင်းရေးနည်းစနစ်များကို နားလည်ထားရန် လိုအပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးကျင့်သုံးကြသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်တွင် ဘာသာရေး နှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများအပေါ် ယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှုများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ကြောင်းလည်း တင်ပြလိုပါသည်။ ထိုသို့ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် ပြည်သူလူထုသည် တူညီသည့်လူမျိုးစုအဖွဲ့ဝင်များနှင့် တစ်ရွာတည်းတွင် စုပေါင်းနေထိုင်ကြသည့်တိုင် အမှုကိစ္စပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြသည့်အခါ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုကြလိုသည့် သဘောထားများရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းလည်း ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။

ကိုးကားထားသည့် ကျမ်းများစာရင်း

Benda-Beckmann, Franz von and Keebet von Benda-Beckmann. 2001. "State, Religion and legal pluralism: Changing constellations in West Sumatra (Minagkabau) and Comparative issues". *Max Planck Institute for Social Anthropology working papers*, 19.

Clark, Samuel and Matthew Stephens. 2011. "Reducing Injustice? A Grounded Approach to Strengthening Hybrid Justice Systems", In *Customary Justice:*

- Perspectives on Legal Empowerment*, edited by Jane Ubink, 67-90. Rome: IDLO.
- Collier, Jane Fishburne. 1973. *Law and Social Change in Zinacantan*. Stanford: Stanford University Press.
- Evans-Prichard, E.E. 1937. *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande*. Oxford: Oxford University Press.
- Gibbs, Amy, 1963. "Diary of a Nobody", *Ministry of Health (MOH)* (www.bbc.co.uk/uk.dbloch/picture)
- Gravers, Mikael. "Spiritual Politics, Political Religion and Religious Freedom in Burma ". *The Review of Faith & International Affairs*, 11, no. 2: 46-54.
- Griffiths, John. 1986. "What is Legal Pluralism." *Journal of legal Pluralism*, no 24: 4-9.
- Hooker, M.B. 1975. *Legal Pluralism – An Introduction to colonial and neo-colonial laws*. Oxford: Oxford University Press.
- Merry, Sally Engle, 1988. "Legal Pluralism", *Law & Society Review*, Vol.22.No.5, pp.869-896.
- Hussain, Jamila. 2011. "More than One Law for all. Legal Pluralism in Southeast Asia". *Democracy and Security*, 7, no 4: 374-89.

- Kluckhohn, Clyde. 1944. "Culture and A Conceptual Scheme". *American Anthropological Association Journal New*, Vol.46, Issue1: 1-29.
- Merry, Sally E. 1988. "Legal Pluralism". *Law & Society Review*, 22, no.5: 869-96.
- MIMU. 2017. Census data on religion, downloaded October 2017. <http://themimu.info/census-data>
- Mon Unity League (MUL). 2014. "The Mon History". Mon News Agency. <http://monnews.org/mon-people/> (accessed on 10 November 2016).
- Macaulay, Stewart, 1986. "Private Government". In Lipson & Wheeler (eds), *Law and Social Science*. Russell Sage Foundation. pp. 445-518.
- Moore, Erin P, 1993. "Gender, power, and legal pluralism: Rajasthan, India". *American Ethnologist*, Vol.20, Issue 3: 522-542.
- Nader, Laura and Todd, Harry F. 1978. *The Disputing Process: law in societies*. New York. Columbia University Press.

Nader, Laura, 1964. "The Anthropological Study of Law".

American Anthropologist New Series, Vol. 67, No. 6: 3-32

Pospisil, Leopold. 1971. "The Anthropology of Law:

Comparative Theory of Law". *New York: Harper and Row.*

Rieffel, Lex. 2013. "Myanmar on the Move: An Overview of

Recent Developments." *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 4: 31-49.

Santos, Boaventura de Sousa. 2006. "The Heterogeneous

State and Legal Pluralism in Mozambique." *Law & Society Review*, 40, no. 1: 39-75.

South, Ashley, 2007. "Contemporary Southeast Asia". A

Journal of International and Strategic Affairs". *Singapore on Institute of Southeast Asian Studies*. Vol.29, No.1.

South, Ashley. 2012. "The Politics of Protection in Burma-

Beyond the Humanitarian Mainstream". *Critical Asian Studies*, 44, no. 2: 175-204.

South, Ashley. 2014. " Inside the peace process". *Myanmar*

Times. 10 Oct 2017.

Tamanaha, Brian Z. 2008. "Understanding Legal Pluralism: Past to Present, Local to Global". *Sydney Law Review*, 30, no. 3: 375-411.

Thanegi, Khin Win. 2012. "Burmese Cultural Orientation". Defense Language Institute Foreign Language Center, p.1-93.

<http://www.state.gov/outofdate/bgn/burma/88022.htm>.
[...288](#) (Accessed 16 November 2016)

Whiting, Bernice, 1950. "Painte Sorcery". *Viking Publication in Anthropology*.

မွန်ကျေးလက် တောရွာတစ်ရွာ၌ ပုံမှန် အမှုကိစ္စများ
ဖြေရှင်းရာတွင် ရင်းမြစ်မတူညီသည့် ဥပဒေများ
ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုသည့် အခြေအနေ
(legal hybridity) ကို လေ့လာခြင်း

လွင်လွင်မွန်
(ရတနာပုံတက္ကသိုလ်)

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းတွင် မွန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွန်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ
အများစုနေထိုင်သည့် ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် တရားဥပဒေ
ဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အခြေအနေများကို လေ့လာတင်ပြထား
ပါသည်။ အဆိုပါ လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာသည် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ
ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ကာလများအတွင်း အစိုးရ၏ ထိန်း
ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိခဲ့သော်လည်း ကျေးရွာသားအချို့သည် ၁၉၈၈
သပိတ်များတွင် လှုပ်ရှားပါဝင်ခဲ့ကြပြီး အချို့မှာ တိုင်းရင်းသားလက်
နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အဆက်အသွယ်များ ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်
အတွင်း စာရေးသူကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် တွေ့ရှိချက်များ
အပေါ် အခြေခံလျက် ကျေးရွာသူကျေးရွာသားများသည် တရားဥပဒေ

ဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများကို ရပ်ရွာအတွင်းရှိ ရွာသူကြီး၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး များနှင့်သာ ဖြေရှင်းလိုကြသည့် သဘောဆန္ဒရှိကြောင်း ပြောလိုပါသည်။ အဆင့်မြင့် အာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့၍သော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတ နည်း၍သော်လည်းကောင်း၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရှက်၍သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့ တွေ့ကြုံ ရသည့် အမှု ကိစ္စများအတွက် မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ တရားရေးယန္တရား အဆောက်အအုံများကို အသုံးပြု၍ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမှု မပြုလိုကြပေ။ တစ်ပြိုင်တည်းတွင် ရပ်ရွာအတွင်း အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာ၌ ရင်းမြစ်မတူညီသည့် ဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုသည့် အခြေအနေ (legal hybridity) များကို တွေ့ရသည်။ အမှုကိစ္စရပ်များစွာအတွက် ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ဘာသာရေးအဆုံးအမများ နှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာများကို ရောစပ်အသုံးပြု ဖြေရှင်းမှုပြုလျက် ရှိကြသည်။ အထူးသဖြင့် ရပ်သူရွာသားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်စိတ်များ လျော့ပါးစေရန် ပြုလုပ်ရာတွင်လည်းကောင်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည် သက်ဝင်မှုများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗိန္ဒောဆရာဆရာမ၊ ဗေဒင်ဆရာဆရာမ စသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားပါသည်။

ထို့အပြင် အထူးသဖြင့် လူငယ်များသည် ၎င်းတို့ရင်ဆိုင်နေရသည့် အငြင်းပွားမှုများ၊ ရာဇဝတ်မှုများတွင် အသာရရန် အထူးသဖြင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကဲ့သို့သော ဆိုရှယ်မီဒီယာများကို အသုံးပြုလာကြသည်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းတွင် မွန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွန်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အများစုနေထိုင်သည့် ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ပုံမှန် တရားဥပဒေနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အခြေအနေများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ အသေးစားအမှုကိစ္စများကို စာရေးသူကိုယ်တိုင် ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် တွေ့ရှိချက်များအပေါ် အခြေခံလျက် ကျေးရွာသူရွာသားများသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများကို နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေး ယန္တရားများကို အသုံးပြု ဖြေရှင်းခြင်းထက် ရပ်ထဲရွာထဲတွင်သာ ဖြေရှင်းလိုကြသည့် သဘောဆန္ဒရှိကြောင်း ပြောလိုပါသည်။ အဆင့်မြင့် အာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့၍သော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတနည်း၍ သော်လည်းကောင်း၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရှက်၍သော်လည်းကောင်း ကျေးရွာသူ ရွာသားတို့သည် ၎င်းတို့အမှုကိစ္စများကို အစိုးရ၏ တရားရေးယန္တရား အဆောက်အအုံများတွင် လာရောက်ဖြေရှင်းခြင်း မပြုလိုကြပေ။ ကြီးလေးသည့် ရာဇဝတ်မှုများကို ရပ်ရွာအဆင့်တွင် ဖြေရှင်းမှုပြုခြင်းသည် သင့်တော်သည့် လုပ်ရပ်တစ်ခု မဟုတ်မှန်း သိကြသော်လည်း ရပ်ရွာ

အတွင်းရှိ ခေါင်းဆောင်များကို ယုံကြည် သက်ဝင်ကြသည့်အလျောက် အမှုကိစ္စများကို ရပ်ထဲရွာထဲတွင် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းရန်ကိုပင် ကြိုးစားလုပ်ဆောင်လေ့ရှိကြသည်။

ရွာသူရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏ အမှုကိစ္စများကို ရပ်ရွာအဆင့်တွင်ပင် ဖြေရှင်းတတ်ကြသော်လည်း ရပ်ရွာအဆင့်ထက် ကျော်လွန်သည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အကိုးအကား အမျိုးမျိုးကို ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုသည့် ပုံစံကို အသုံးပြုတတ်သည့် အခြေအနေကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတွင် ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ဘာသာရေး အဆုံးအမများ နှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာများတို့ကို ရောစပ်အသုံးပြုခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ အထူးသဖြင့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်သက်ဝင်မှုများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗိန္ဒောဆရာဆရာမ၊ ဗေဒင်ဆရာဆရာမ စသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားပါသည်။ ရွာသူရွာသားများ၏ စိုးရိမ်စိတ်များ လျော့ပါးစေရန် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ သွန်သင်မှုနှင့် မွန်ရိုးရာအလေ့အထများတို့က ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။ အစိုးရတာဝန်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များတို့က လုံခြုံမှုပေးကြသော်လည်း ဘာသာရေးနှင့် ရိုးရာဓလေ့ဆိုင်ရာ ဆုံးမသွန်သင်မှုများကလည်း ရာဇဝတ်မှုကြီးများမှ မိမိတို့ရပ်ရွာကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ကြမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည့် ရွာသူရွာသားအများပင်ရှိသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး တာဝန်များအပြင် ရပ်ရွာ

အတွင်းရှိ ရိုးရာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စဝိစ္စများတွင် ရပ်ကျေး အဆင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ရွာသည် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေခဲ့သည့် ကာလများတွင် မြန်မာအစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက် တွင် ရှိခဲ့သော်လည်း အစိုးရနှင့် ရွာသူရွာသားများ၏ ဆက်ဆံရေးမှာ အတိုက်အခံအနေအထား ထိလွယ်ရှလွယ်သည့် အနေအထားတွင် ရှိ သည်။ ၁၉၈၈ သပိတ်အရေးအခင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည့် ရွာသူရွာသား များ ရှိသကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ (EAO) များတွင် ဝင် ရောက်တာဝန်ယူနေကြသည့် ဆွေမျိုးအရင်းအချာများရှိသည့် ရွာသူ ရွာသားများ၊ ယင်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသည့် ရွာသူရွာသားများလည်း ရှိသည်။ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးယန္တရား အပေါ် ရပ်သူရွာသားများ ယုံကြည်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိကြသည်။ မွန် ကျေးရွာသူရွာသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည် ကိုးကွယ်ကြပြီး ရိုးရာနတ်၊ သဘာဝလွန် အဖြစ်အပျက်များနှင့် သံသရာတစ်လျှောက် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ပြည်လည်မွေးဖွားသည့် အယူအဆတို့ကိုလည်း သက်ဝင်ယုံကြည်ကြသည်။ အဆိုပါ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများက ၎င်းတို့ ရင်ဆိုင်ကြရသည့် ပြဿနာများကို ရပ်သူရွာသားများ ဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းအပေါ် ကြီးမားသည့် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာသည်နှင့်အမျှ စီးပွားရေးအခြေအနေများလည်း တိုးတက်လာသည်။ ပြည်သူ လူထုအတွင်း အင်တာနက်နှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းအသုံးပြုမှုလည်း တိုးတက်

များပြားလာသည်။ ယင်းသို့ အင်တာနက် အသုံးပြုမှုများလာသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာတွင် ကျေးရွာသူကျေးရွာ သားများသည် အင်တာနက် ဆိုရှယ်မီဒီယာများကိုလည်း စတင်အသုံး ပြုလာကြသည်။

ဤ စာတမ်းကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီနှင့် အောက်တိုဘာလ အတွင်း ဟောင်းဆားကျေးရွာ¹¹တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ အပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ အရည်အသွေး အသားပေး သုတေသန နည်းလမ်း (qualitative research methods)များကို အသုံးပြုထားပြီး နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာဆိုင်ရာ မနုဿဗေဒမှ သီဝရီများအပေါ် အခြေခံသုံးသပ်ထားပါသည်။ ကျေးရွာအတွင်းရှိ အသေးစိတ်ပြဿနာ များကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက် အသေးစိတ် နှိုက်နှိုက်ချွတ် ချွတ် မေးမြန်းရသည့် အင်တာဗျူးများ (in-depth interviews)၊ အဓိက ကျသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များကို မေးမြန်းသည့် အင်တာဗျူးများ (key informant interviews)နှင့် ရွာသူရွာသားများ၏ အတွေ့အကြုံကို ပြန်လည်သုံးသပ် သင်ခန်းစာရယူသည့် နည်းလမ်းများ (participatory learning appraisal methods) တို့ကို အသုံးပြု၍ သုတေသနလုပ်ခဲ့ပါ သည်။ အင်တာဗျူး အမေးအဖြေပေါင်း အခု ၈၀ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာရှိ ရွာသူ/သားများသည် မွန်ရိုးရာပုံစံအတိုင်း နေ

¹¹ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို EverJust သုတေသနစီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည် (စာစဉ်မိတ်ဆက်တွင် ကြည့်ပါ)။ လုံခြုံရေး အလို့ငှာ ကျေးရွာ၏ အမည်မှန်ကို ပြောင်းလဲဖော်ပြထားပါသည်။

အိမ်များဆောက်လုပ်ခြင်း၊ မွန်စာပေသင်တန်းများ ပံ့ပိုးမှုပြုလုပ် တတ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ၎င်းတို့၏ မွန်အမျိုးသားကြန်အင်လက္ခဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြသည့်အတွက် ဤရွာတွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုလုပ်ရန် ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရွာသူ ရွာသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြပြီး မွန်ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုလည်း ရှိကြသည်။ သထုံ-မော်လမြိုင် အဝေးပြေးလမ်းမ ကြီးနှင့် ကပ်လျက်တည်ရှိနေသည့်အတွက် လုံခြုံရေးအတွက် အထူးစိုးရိမ်စရာ မလိုဘဲ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို အလွယ်တကူ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ဤစာတမ်းတွင် သီဝရီအနေဖြင့် legal hybridity အယူအဆကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ယင်းသည် မနုဿဗေဒနှင့် လူမှုဗေဒ ဘာသာရပ် လေ့လာမှု ခေါင်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရာရေး (legal pluralism) အကြောင်း ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်များမှ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်လာသည့် အယူအဆတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြေ အနေကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားသည့် ဤစာတမ်းသည် legal hybridity အကြောင်း စာပေအခန်းကဏ္ဍအတွက် တစ်တပ်တစ်အား အထောက်

အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်¹²။ မျက်မြင်လက်တွေ့ လေ့လာမှုများအပေါ် အခြေခံ၍ မွန်ကျေးလက်တောရွာတစ်ရွာတွင် ဥပဒေအမျိုးမျိုးကို မည်ကဲ့သို့ ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုကြသည့် အကြောင်းကို ဤစာတမ်းမှ တင်ပြထားပါသည်။ ယခုလေ့လာမှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုဘောင်အတွင်း အကျုံးဝင်သော်လည်း တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ အတွင်း ဘာသာရေးကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၏ မြင်သာသည့်အခန်းကဏ္ဍနှင့် အထူးသဖြင့် ဆက်စပ်မှု ရှိသည်။ တရားရေး မဏ္ဍိုင် ဗဟုဝါဒ အကြောင်း ဆွေးနွေးကြသည့်အခါ ဘာသာရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို

¹² ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှစ၍ အာဏာရယူခဲ့သည့် တပ်မတော်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကြောင့် အချိန်တော်တော်ကြာသည်အထိ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဘာသာရေးအကြောင်း သုတေသနကို အကန့်အသတ်နှင့်သာ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယခင်က သုတေသနပြုလုပ်သူများသည် အဟန့်အတားများစွာနှင့် ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများကိုလည်း ပိတ်ထားခဲ့ကြပြီး ဖွင့်ထားသည့် အချိန်များတွင်လည်း နီးကပ်စွာ စောင့်ကြည့်ခံရလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားသုတေသီပညာရှင်များ အထူးသဖြင့် ကန့်သတ်ခံရလေ့ရှိပြီး လုံခြုံရေးအခြေအနေကြောင့် ၎င်းတို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းလိုသူများကို အထူးဂရုပြုရွေးချယ်ရလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့အရေးလေ့လာမှု နယ်ပယ်တွင် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အလွန်ပင်အားနည်းနေသေးသည်။ ကံကောင်းထောက်မစွာပင် ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲများ ပြုလုပ်ပြီး ချိန်ကစ၍ ပညာရပ်ဆိုင်ရာလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် အခြေအနေကောင်းများဆီ စတင် ကူးပြောင်းလာပြီဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်များ ရယူရန်အခွင့်အလမ်းများ၊ ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများ သိသိသာသာ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာပြီး နောက်ထပ်လေ့လာမှုများနှင့် စာအုပ်စာတမ်းများ ပိုမိုထွက်ရှိလာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုမှာ နည်းနေသေးသည်ဟု ဆန်းဘတ်ဂ် (Sand-berg 2015) က ဆိုဖူးသည်။ ရှားရှားပါးပါး တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် မက်စ်ပလန်က အင်စတီကျု (Max Planck Institute) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများကသာ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ဗဟုတရားရေးမဏ္ဍိုင်အသိုက်အဝန်း¹³အတွင်း ဘာသာတရားနှင့်ဘာသာတရားမှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုအလေးပေးလေ့လာခဲ့ကြသည်။ အာရှတိုက်ဘက်တွင် ဟူစိန် (Hussain, 2011)၏ အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်းမှ ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ၊ မိုးရ် (Moore 1993) ၏ အိန္ဒိယမှ လေ့လာထားမှုများစသဖြင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒနှင့် ဘာသာရေးအဆက်အစပ်ကို အဓိကထားလေ့လာခဲ့သည့် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် ဤအကြောင်း သုတေသနအနည်းအကျဉ်းထဲမှ အရေးကြီးသည့် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များဖြစ်ကြသည်။ ဘာသာတရားသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာနယ်ပယ်တွင် သိသာထင်ရှားသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်နေသည်ဟု ဟူစိန်နှင့် မိုးရ်တို့နှစ်ဦးစလုံး ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။

ရှေ့တွင် ဤစာတမ်း၌ အဓိကအသုံးပြုသွားမည့် အခြေခံအယူအဆများကို ပထမဦးစွာ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ထို့နောက်တွင်

¹³ ဤစီမံကိန်းအကြောင်းကို <https://www.eth.mpg.de/3720186/pglp> တွင် ကြည့်ရှုနိုင်သည်။ Benda-Beckmann နှင့် Benda-Beckmann (2011) ရေးသားသည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးနှင့် အနောက်ဆူးမားတြားရှိ ဘာသာတရားအကြောင်း စာတမ်းကိုလည်း ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ဒေသ၏ သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံအကျဉ်းနှင့် မွန်ပြည်နယ်အတွင်း ဘာသာတရား၏ အခန်းကဏ္ဍတို့ကို မိတ်ဆက်တင်ပြသွားပါမည်။ ယင်းနောက်တွင်မှ အငြင်းပွားဖွယ်ရာကိစ္စများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးပြဿနာများတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် စာရေးသူ၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြရာတွင် အမှုကိစ္စ ၂ ခု အပေါ်အခြေပြုပြီး ယင်းအမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းပုံလမ်းကြောင်းကို ဆွဲထုတ်ပုံဖော်တင်ပြသွားပါမည်။ စာတမ်း၏ အဆုံးပိုင်း ဖြစ်သည့် ဆွေးနွေးချက်များနှင့် နိဂုံးအပိုင်းတွင် သုတေသနပြုလေ့လာခဲ့သည့် အမှုကိစ္စရပ်များကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တရားရေးမဏ္ဍိုင် ဗဟုဝါဒ (legal pluralism) နှင့် ဥပဒေများပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း (hybridity) အလေ့အထများနှင့် ဆက်စပ်ကာ ခြုံငုံခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြသွားပါမည်။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး (legal pluralism) နှင့် ဥပဒေများပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း (hybridity) သဘောတရားအယူအဆ

လူမှုနယ်ပယ်အတွင်း တရားရေးစနစ် ၂ ခု သို့မဟုတ် ၂ ခုထက်ပို၍ အပြိုင်တည်ရှိသောအခြေအနေမျိုးကို legal pluralism (ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး) ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို ထားပါသည် (Pospisil 1971; Griffiths 1986, Moore 1986; Merry 1988)။ ခေတ်ပြိုင်စာပေများတွင် ‘တရားစီရင်ရေးစနစ် (legal system)’ ကို ကျယ်ပြန့်စွာ

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီး ယင်းတွင် အစိုးရမှ အားပေးထားသည့် တရားရုံးနှင့် တရားသူကြီးများပါဝင်သည့် တရားဝင်စနစ်များအပြင် အစိုးရ၏ တရားဝင်ဥပဒေဘောင်အပြင်ဘက်ရှိ သက်ဆိုင်ရာလူအများ လိုက်နာရသည့် စံနှုန်း အခြေပြု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစနစ် (normative ordering)များကိုလည်း ပါဝင်ထည့်သွင်းဖွင့်ဆိုကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စက်ရုံအလုပ်ရုံများ၊ ကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် တက္ကသိုလ်ကျောင်းများ စသည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဤကဲ့သို့ စနစ်များ ထားရှိလေ့ရှိပြီး ယင်းစနစ်များတွင် စာဖြင့်ရေးသားထားသည့် လုံးပေါင်းပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ၊ ခုံရုံးများနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းပါဝင်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးစနစ်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကိုပင် ပွားယူအသုံးပြုကြသည်များရှိကြသည် (Macaulay 1986; Henry 1983; Merry 1988, 870)။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးအကြောင်း ရေးသားပြောဆိုကြသည့် အခြားသောပညာရှင်များနည်းတူ ဟွတ်ကာ (Hooker 1975) သည်လည်း တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟိုဦးစီးဝါဒ (legal centralism) ဝါ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုတည်းရှိရေး (singularity of law) နှင့်ပတ်သက်သည့် အယူအဆကို ဝေဖန်ထားသည်။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟိုဦးစီးဝါဒသည် ဥပဒေ တစ်ခုတည်း၊ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုတည်းကိုသာ တရားဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်သည့် အယူဝါဒဖြစ်သည်။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟိုဦးစီးဝါဒ (legal centralism) တွင် ဥပဒေသည် အခြေအနေကိုလိုက်၍ ပြောင်းလဲ သွားခြင်း မရှိရ၊ နိုင်ငံအတွင်း ရှိ နိုင်ငံသားများအားလုံးအပေါ်

တရားဝင် လွှမ်းခြုံမှု ရှိသည့် စည်းမျဉ်း ဥပဒေများအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်း ရင်းမြစ်တစ်ခုတည်း ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများမှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် မူဝါဒများအဖြစ်လည်းကောင်း ရှုမြင်ကြသည် (Hooker, 1975, 2)။ ဤကဲ့သို့ရှုမြင်မှုမျိုးသည် ယဉ်ကျေးမှုအရသော်လည်းကောင်း၊ စီးပွားရေးအရသော်လည်းကောင်း တူညီသည့် အသွင်အပြင် လက္ခဏာ ရှိသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းထဲတွင် အလုပ်ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ယင်းကဲ့သို့သောလူမှုအဖွဲ့အစည်းမျိုးကို အစိုးရအဖွဲ့များမှ ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းနေမှုများမှလွဲ၍ လက်တွေ့တွင် တွေ့မြင်နိုင်ရန် မလွယ်ကူပေ (Hooker 1975, 2)။ ဟွတ်ကာ ၏အဆိုအရ ဤကဲ့သို့သောရှုမြင်မှု မျိုးကို လွန်လွန်ကျူးကျူးအလေးထားလွန်းပါက လက်တွေ့နှင့် သွေဖည်သွားနိုင်ပြီး ဤသဘောထားများသည်များသောအားဖြင့် နိုင်ငံအများစု၏ အခြေအနေကိုအမှန်တကယ် ထင်ဟပ်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အကြောင်းကြောင်းကြောင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတစ်ရပ်၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် ထိရောက်မှုမရှိသည့် အနေအထားမျိုး လက်တွေ့တွင်ရှိနိုင်သည် (Hooker 1975, 1-2)။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မွန်ပြည်နယ်အတိုင်းအတာဖြင့်ဖြစ်စေ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာတွင် ဥပဒေအမျိုးမျိုး၊ စံတန်ဖိုးထားမှုအဖုံဖုံ၊ အဖွဲ့အစည်းအစုံစုံမှ အကူအညီတို့ကို ရယူအသုံးပြုလျက်ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ၎င်းတို့၏တရားဝင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် အများအားဖြင့် ခရီး မ

တွင်သည့်အတွက် အခြားသောဖြေရှင်းနည်းများကိုသာ ရွာသူရွာသားများ ပိုမိုရွေးချယ်အသုံးပြုကြသည်။ တရားဝင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ တစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ အထူးသဖြင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကိုလည်း

အားကိုးအသုံးပြုကြသည့် အတွက် ယင်းတို့မှာအလွန်အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်လျက် ရှိသည်။ ခေတ်ပညာတတ်များပင် အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာ၌ ဘာသာရေးအစဉ်အလာယုံကြည်မှုများကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြု ဖြေရှင်းကြသည်။ အမှုကိစ္စများကို ဥပဒေအတိုင်း အစိုးရ၏တရားစီရင်ရေးစနစ် အောက်အဆင့်မှ အထက်သို့ အဆင့်ဆင့်တက်၍ ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်ဟု

ရွာသူရွာသားများမည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လက်တွေ့တွင် ဘာသာရေးအသိုင်းအဝိုင်း၊ သဘာဝလွန်ဖြစ်ရပ်များကို ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သူများထံသို့ သွားရောက်အကူအညီတောင်းကြသည့် ရွာသူရွာသားအများအပြားပင် ရှိသည်။ ထို့အပြင် အမှုကိစ္စများကို ယင်းကဲ့သို့ တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပုံများသည် တစ်သမတ်တည်း ရှိမနေသည်ကိုလည်း စာရေးသူ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုစဉ်တွင် တွေ့ခဲ့ရသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေး (legal pluralism) ဖြစ်မှုကို ဒေသအဆင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ၁ ခု၊ နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ၁ ခု စုစုပေါင်း ၂ ခု တစ်ပြိုင်တည်း တည်ရှိနေကြသည်ဟု ရိုးရိုးရှင်းရှင်း အဓိပ္ပာယ် မဖွင့်ဆိုနိုင်ပေ။ ရံဖန်ရံခါ စည်းမျဉ်း ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ တရားရေးစနစ်များကို တစ်ချိန်တည်း

တစ်ပြိုင်တည်း ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုကြသည့် အခြေအနေများလည်း ရှိနိုင်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်းကို legal hybridity ဟုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးအကြောင်း ရေးသားထားသည့် နှောင်းပိုင်းစာပေများတွင် legal hybridization ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည် (ဆန်တို့စ် (Santos 2006) တွင်တွေ့နိုင်သည်)။

ဤသုတေသနမှ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များသည် ကလျာန်နှင့် စတီဖန် (Clark & Stephen 2009) တို့မှ တင်ပြခဲ့သည့် ဥပဒေများရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း (legal hybridity) အား တွေ့မြင်နိုင်သည့် အဓိကအခြေအနေ ၃ ရပ် ကို နားလည်ခြင်းဟူသည့် အယူအဆကို ရောင်ပြန်ဟပ်ပါသည်။ ပထမအခြေအနေမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း ရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုတွင် ကွဲပြားသည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အမျိုးမျိုး ဥပမာအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတော်မှ တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေပုဒ်မများကို ရောနှောအသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအခြေအနေမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက်ပို တည်ရှိနေပြီး တစ်ခါတစ်ရံ အမှုတစ်ခုတည်းကိုပင် မတူညီသည့် တရားရုံးများမှ အပြိုင်အမှု စီရင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်သည်။ တတိယအခြေအနေတွင် hybridity ကို တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မဟုတ်ဘဲ တရားရေး ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း တစ်ဖွဲ့ချင်းစီ၏ ကျင့်သုံးမှုအတိုင်းအတာ သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ခု အဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ဤအခြေအနေတွင် ဥပမာအားဖြင့် ရဲအရာရှိ သို့မဟုတ် ဒေသအာဏာပိုင်များက နိုင်ငံတော်မှ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေ နှင့် ပြဋ္ဌာန်းထားရှိခြင်းမရှိသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အမှုကိစ္စဖြေရှင်းရာတွင် အသုံးပြုခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပဒေများကို ရောစပ်အသုံးပြုသည့် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးကို လုပ်ဆောင်တတ်ကြသည်။

Legal hybridity သည် တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒဖြစ်မှု ပုံစံသစ် တစ်ခုဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် ဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်လျှင် တရားဝင်သည် ယင်းသို့မဖြစ်လျှင် တရားဝင်မဟုတ်ဟူသည့် အစဉ် အလာသဘောတရားကို စိန်ခေါ်လျက် ဥပဒေဘောင်အတွင်းရှိ နည်းလမ်းများရော၊ ဥပဒေဘောင်ပြင်ပရှိ ဆန့်ကျင်ဘက်နည်းလမ်းများကိုပါ ပေါင်းစပ်အသုံးပြု အမှုကိစ္စဖြေရှင်းခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း ကောင်း၊ ယင်းကဲ့သို့ ဖြေရှင်းရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ကူညီသူ အမျိုးမျိုး မှာ ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သည့် အရေအတွက်အထိ ရှိနိုင်သည်ဟူ၍လည်း ကောင်း ဆန်တို့စ် (Santos 2006) က ရှုမြင်သည် (Santos 2006, 46)။ မွန်ပြည်နယ်အတွင်း စာရေးသူပြုလုပ်ခဲ့သည့် သုတေသနတွင် ဤအချက်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အမှုတစ်ခုတွင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်၊ (ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုမပါဘဲ) သမာသမတ်ကျစွာ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်စေလိုမှု စသည်တို့ရောပြွမ်းပါဝင်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည့် အလျောက် ဥပဒေ အပေါ် ရှုမြင်ပုံ အမျိုးမျိုး၊

ပြဿနာဖြေရှင်းပုံနည်းလမ်းအဖုံဖုံတို့သည် ယှဉ်လျက်တည်ရှိနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဖြစ်မှုအခြေအနေအတွင်း ဘာသာရေးနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း ဤစာတမ်းက ထောက်ပြလိုသည်။ ဟူစိန် (Hussain 2011) နှင့် မိုးရ် (Moore 1993) တို့၏ ဆွေးနွေးချက်များကလည်း ဤအချက်ကို ထောက်ခံထားသည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၌ ဒေသအတွင်း ယခင်ရှိနှင့် ပြီးသား ရိုးရာတရားစီရင်ရေးစနစ်များ၊ ကာလကြာရှည် ရောနှောတည်ရှိလာခဲ့သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ နောက်ပိုင်း ဒေသခံများထံသို့ ဟိန္ဒူနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်မှုရောက်ရှိလာသောအခါ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအပေါ် ယင်းဘာသာတရားများ၏ လွှမ်းမိုးမှုထဲသို့ ကိုလိုနီခေတ် ဥပဒေများ ထပ်ပေါင်းထည့်ခြင်းအားဖြင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဖြစ်မှု ပေါ်ပေါက်လာသည့်အကြောင်းများကို ဟူစိန်၏ ဆွေးနွေးတင်ပြချက်များတွင် တွေ့ရသည်။ မလေးရှားနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့တွင် ဟိန္ဒူနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာလွှမ်းမိုးမှုအပြင် နှောင်းပိုင်းတွင် အစ္စလာမ်ဘာသာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့် အတူဘာသာရေးဆိုင်ရာဥပဒေများ ယင်းနိုင်ငံများသို့ ပျံ့နှံ့ဝင်ရောက်လာသော်လည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများအတွင်းရှိ ဒေသအလိုက် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ ဟိန္ဒူနှင့်

ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ရိုးရာဓလေ့များကို လုံးဝဥသယံ ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိခဲ့ပေ။ အခြားသောဒေသများမှ လူသစ်များပြောင်းရွှေ့ဝင်ရောက် လာသည့်အခါ ၎င်းတို့နှင့်အတူပါလာသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ အလေ့အထများသည်လည်း ဒေသခံတရားစီရင်ရေး စနစ်များထဲသို့ ရောနှောပေါင်းစပ်သွားကြသည်။ အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသသည် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဥရောပနိုင်ငံများတို့၏ ကုန် သွယ်လမ်းကြောင်းဗဟိုချက်တွင်တည်ရှိပြီး ယင်းဒေသအတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ဝင်ရောက်လာသူများက ရှိပြီးသား ဒေသခံများ၏ ဓလေ့ထုံး တမ်းအရောအနှောထဲသို့ (အထူးသဖြင့်) အိန္ဒိယဥပဒေများနှင့် ဓလေ့ များကိုလည်း ထပ်မံမိတ်ဆက်ပေါင်းထည့်ကြသည် (Hussain 2011, 378)။ အလားတူ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီ ခေတ် များအတွင်း နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအပေါ် ဗုဒ္ဓဘာသာအဆုံးအမများ ပျံ့နှံ့ဝင်ရောက်လာပြီး တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက် လာမှုထံသို့ ဦးတည်သွားသည့် အရှေ့များကို တွေ့ရသည်။ ကိုလိုနီခေတ် သို့ရောက်သောအခါ ဥပဒေအသစ်များ ထပ်မံဝင်ရောက်လာသည်။

မိုးရ် (Moore 1993)က အိန္ဒိယနိုင်ငံရာဂျာစဌာန် (ရာဇဌာနီ) ပြည် နယ် ကျေးလက်ဒေသများအတွင်း စံနှုန်းအခြေပြု ဥပဒေစည်းမျဉ်း (normative ordering) များပါဝင်သည့် ဗဟုတရားရေးမဏ္ဍိုင်စနစ် အကြောင်းကို မိတ်ဆက်တင်ပြခဲ့ဖူးသည်။ ၎င်း၏တင်ပြချက်တွင် ဗဟို အဆင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကောင်စီများနှင့် တရားရုံးများ နှင့် ပတ်သက်သည့် ကျေးလက်နေပြည်သူများ၏ အတွေ့အကြုံများ ပါ

ဝင်သည်။ မိုးရ်သည် ဘာသာရေးစည်းဘောင်အတွင်းရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ သဘာဝလွန်နည်းလမ်းသုံး ဆေးဆရာများ၊ နတ်ကတော်များကို တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီး ‘ဥပဒေ’၏ လူမှုဗေဒဆိုင်ရာနယ်ပယ်ကို စိန်ခေါ်ခဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှုအမျိုးမျိုးလွှမ်းမိုးပါဝင်သည့် အမှုကိစ္စများနှင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဖြစ်မှုတို့ကို ဆန်းစစ်လေ့လာကြသည့်အခါ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ၊ တရားရုံးတော်များနှင့် တရားရေးကောင်စီများတို့ကို အလေးပေးလေ့လာကြသော်လည်း သဘာဝလွန်နည်းလမ်းသုံး ဆေးဆရာများ၊ နတ်ကတော်များကို ချန်လှပ်ထားလေ့ရှိကြသည် (ဥပမာအားဖြင့် မယ်ရီ (Merry 1988)၊ နေဒါ နှင့် ထော့ဒ် (Nader & Todd 1978) တို့တွင်ကြည့်ပါ)။ သို့ရာတွင် ဤလေ့လာမှုနယ်ပယ်အတွင်း၌ပင် တစ်ခါတစ်ရံ လိုအပ်ပါက နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် စုန်းမှော်အတတ် သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဓလေ့ထုံးတမ်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ပြုတတ်ကြသည် (ကော်လျာ (Collier 1973)၊ အီဗန်စ်-ပရစ်ချော့ဒ် (Evans-Pritchard 1937)၊ ကလက်ခန်း (Kluckhohn 1944)၊ နေဒါ (Nader 1964)၊ နှင့် ဝိုက်တင် (Whiting 1950) တို့တွင် ကြည့်ပါ)။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု အခြေခံကုစားခြင်း နှင့် ပြဿနာများ ဖြေရှင်းခြင်းဖြစ်စဉ်ကို လေ့လာသည့် သုတေသနများတွင် ကုစားခြင်းအခမ်းအနားများကို အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရန်အတွက် အာဏာလက်ဝယ်မရှိသည့် ပြည်သူများ ရွေးချယ်အသုံးပြုနိုင်ကြသည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေနှင့် မဟုတ်ဘဲ ယင်းသည်

ပြဿနာဖြေရှင်းရေး အဓိကနည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် မှတ်ယူထားကြသည် (ဂစ်ဘ် (Gibbs 1963)။ ရိုးရာယုံကြည်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ကုစားခြင်းနည်းလမ်းအသုံးပြုမှုကို လူမှုဗေဒမူဘောင်အခြေပြု လေ့လာဆန်းစစ်မှု ပြုသင့်သည်ဟု မိုးရ် (Moore 1993) က ဆိုထားသည်။ မိုးရ်၏အဆိုကို ရောင်ပြန်ဟပ်လျက် ဤစာတမ်းအတွင်း လေ့လာခဲ့သည့် မွန်ကျေးရွာတွင် ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝလွန်ပညာရပ်နယ်ပယ်မှ ပုဂ္ဂိုလ်များတို့ကို ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးအသိုက်အဝန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အနေဖြင့် မှတ်ယူရမည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ဒေသနှင့် ယင်းဒေသအတွင်း ကျင့်သုံးလျက် ရှိသည့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများအကြောင်း မိတ်ဆက်အကျဉ်း

မွန်လူမျိုးတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အဓိကတိုင်းရင်းသား ၈ မျိုးထဲ တွင် ပါဝင်သည့် လူမျိုးစုတစ်ခု ဖြစ်ပြီး များသောအားဖြင့် မွန်ပြည်နယ်၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးနှင့် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့ဒေသများတို့တွင် နေထိုင်ကြသည်။ အခြားသော တိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်ကြသည့် ပအိုဝ်း၊ ထားဝယ်၊ ရှမ်းလူမျိုး စသည် တို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြသည်။ မွန်ပြည်နယ်၏မြို့တော်မှာ မော်လမြိုင်မြို့ဖြစ်ပြီး ဧရိယာစတုရန်းမိုင်ပေါင်း ၄၇၄၈ (စတုရန်းကီလိုမီတာ ၁၂၂၉၇) အကျယ်အဝန်း ရှိသည်။ မြို့နယ်ပေါင်း ၁၀ မြို့နယ်နှင့် ၄၄၃ ရပ်ကွက်၊ကျေးရွာအုပ်စုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ မွန်ပြည်နယ်၏

လူဦးရေမှာ ၁၆၈၂၀၄၁ (၁.၆ သန်းကျော်) ခန့် ရှိသည် (Myanmars NET 1998-2012)။

မြန်မာနိုင်ငံယဉ်ကျေးမှုအပေါ် မွန်လူမျိုးတို့၏ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု အထင်အရှားရှိခဲ့သည်။ (ပါဠိ) စာပေအရေးအသား နှင့် (ဗုဒ္ဓဘာသာ) ဘာသာရေး စတင်ပျံ့နှံ့စေခဲ့သည့် လူမျိုးများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ မွန်လူမျိုးတို့သည် တရုတ်နိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းမှတစ်ဆင့် ဧရာဝတီမြစ်အကြောင်း မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသမှ တောင်ဘက် လက်ရှိ ထိုင်းနိုင်ငံ ချောင်ဖယားမြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်တို့သို့ ဝင်ရောက် ပျံ့နှံ့နေထိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု ယုံကြည်ရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၇ ခုနှစ်တွင် (ရှေး)မွန်တို့၏ သထုံမြို့ကို တောင်ဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာကြသည့် ဗမာလူမျိုးများက သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ မွန်လူမျိုးအများစုမှာ သြစတရီး-အေးရှားတစ် (Austro-Asiatic) ဘာသာစကားအနွယ်ဝင် ဖြစ်သည့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် မွန်စကားနှင့်အတူ ဗမာစကားကိုလည်း ပြောဆိုကြသည့် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးပြောသူများ ဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကိုလိုနီခေတ်အဆုံးသတ်ခဲ့သည့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှ စ၍ နှစ်ပေါင်းများစွာတိုင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ အတွင်း ပြည်သူများရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် အနိဗ္ဗာန်များတွင် အသတ်ခံရခြင်း၊ အဓမ္မပြုကျင့်ခံရခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ လုယက်ခံရခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခံရခြင်း၊ မတရား အခွန်ငွေ ဆက်ကြေး အကောက်ခံရခြင်း၊ မြေယာအများ အသိမ်းခံရခြင်းနှင့် တစ်ရွာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် အဖျက်ဆီးခံရခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်

အစိုးရနှင့် လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများ၊ EAO အဖွဲ့များတို့က ဤကဲ့သို့သော ဆိုးရွားသည့် တရားဥပဒေချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည်။ ကျေးလက်နေ ပြည်သူတို့သည် အာဏာပိုင်စိုးသူ တစ်ဦးမကတို့၏ ဒဏ်ကိုခံစားခဲ့ကြရပြီး လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အနည်းဆုံး ၂ ဖွဲ့လောက်ကို အခွန် ဆက်ကြေးပေးဆောင်ကြရသည်။ ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းများကို ကာကွယ်ရန်၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန်တို့သည် ကျေးရွာသူရွာသားများ အဓိကထားရာ အရေးကိစ္စများ ဖြစ်ကြသည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင် အဓိက အခြေစိုက်လှုပ်ရှားသည့် EAO အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖြစ်သည့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP) သည် မွန်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကိုယ်စားပြုပြီး မြန်မာ့တပ်မတော်အား ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်လာရာမှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ်၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီနိုင်ခဲ့သည် (ဆောက်သ် (South 2012))။

၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ယိုယွင်းလာသည့် စီးပွားရေးအခြေအနေ၊ စီးဆင်းလည်ပတ်နေသည့် ငွေကြေးများကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရမှုအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကြောင့် နိုင်ငံအတွင်း ဒီမိုကရေစီရရှိရန် ပြည်သူလူထုတို့က စုပေါင်းတောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့သော်ယင်းတောင်းဆိုချက်များငြင်းပယ်ခံရပြီး ၁၉၈၈ နောက်ပိုင်း နိုင်ငံတော်အေးချမ်းရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကောင်စီ (SLORC) တပ်မတော်အစိုးရ တက်လာပြီး NMSP အပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် EAO အဖွဲ့များကို ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများနှင့်

ပြည်တွင်းစစ်ကို ရပ်စဲရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီး နောက် EAO များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်မြေဒေသများတွင် လူထု အခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာပြီး ၎င်းတို့၏ ကွန်ရက် များလည်း ကျယ်ပြန့်လာသည်။ အခက်အခဲဆုံးအခြေအနေများ ကြားတွင်ပင် မွန်အပါအဝင်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အသိုင်းအဝိုင်းများမှ အစိုးရ မဟုတ်သည့်အဖွဲ့များကို ထူထောင်ခဲ့ကြပြီး ရပ်ရွာလူထုအကြား ယုံကြည်မှုနှင့် အထောက်အပံ့ပေးသည့် ယန္တရားများကို တည်ဆောက် ခဲ့ကြ၊ ရပ်ရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ အားကောင်းလာစေရန် ကူညီ ထောက်ပံ့မှုများ ပေးခဲ့သည် (ဆောက်သ် (South 2007; 2008))။ ထို့ အပြင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများ၏ အသီးအပွင့်များ ကြောင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကို ဆယ်စုနှစ်များစွာ ခါးစည်းခံလာခဲ့ကြရသည့် အရပ်သားပြည်သူများ၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဘဝအခြေအနေများသည်လည်း များစွာပြောင်းလဲတိုးတက်လာခဲ့သည် (ဆောက်သ် (South 2014))။

ကွင်းဆင်း လေ့လာခဲ့သည့် မွန်ရွာသည် အစိုးရ စစ်တပ်နှင့် NMSF တို့အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကာလများ တစ်လျှောက် အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုရိယာအတွင်းတွင်ပင် တည်ရှိခဲ့ သော်လည်း နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ကျေးရွာနေပြည်သူများတို့၏ ဆက် ဆံရေးမှာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အသက်ဝင်နေသည့်တိုင် အတိုက်အခံ အနေအထား၊ ထိရှလွယ်သည့် အနေအထားတွင် ရှိနေခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ အရေးအခင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည့် ရွာသူရွာသားများ ရှိသလို၊ NMSF

တွင် (ဝင်ရောက်တာဝန်ယူနေကြသည်) ဆွေမျိုးအရင်းအချာများရှိ သည့် ရွာသူရွာသားများ၊ NMSP နှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသည့် ရွာသူရွာ သားများလည်း ရှိသည်။ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးယန္တရားအပေါ် ရပ် သူရွာသားများ ယုံကြည်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိကြသည်။ ယင်းသည် နှစ် ပေါင်းမြောက်များစွာ ကြာရှည်ခဲ့သည့် ပြည်တွင်းစစ်၏အကျိုးဆက် ဖြစ်နိုင်သည်။ သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကျေးရွာမှ ရွာသူရွာသားများ အနေဖြင့် မွန်တော်လှန်ရေးအရှိန်အမြင့်ဆုံးကာလ ဖြစ်ခဲ့သည့် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်းတွင် ပဋိပက္ခဒဏ်ကို အပြင်းထန်ဆုံး ခံစားခဲ့ကြ ရသည်ဟုဆိုသည်။ မြန်မာအစိုးရတာဝန်ခံများထံမှ မည်သို့သော အကူအညီမှ မရရှိသော်လည်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအားလုံးကိုမူ အခွန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အစိုးရစစ်တပ်၏ ပြန်ပေးဆွဲခြင်းကိုလည်း ကျေးရွာသားများ ခံကြရသည်။ ယင်းကဲ့သို့သော အမှုကိစ္စများကို ရွာသူရွာသားများ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး ဖြေရှင်းမှု ပြုကြရသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားသည့် ကာလ ကြာရှည်လာသည်နှင့် အမျှ၊ မွန်ကျေးရွာသူရွာသားများသည် အစိုးရအထက်အရာရှိများ အထူးသဖြင့် ရဲဘက်ဆိုင်ရာအရာရှိများအပေါ် ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့လာခဲ့ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းမှုဖြစ်စဉ်သည်တစ်နိုင်ငံ လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မဖြစ်သေးသော်လည်း ၂၀၁၁ ခုနှစ် မတ်လ တွင် အမည်ခံ အရပ်သားအစိုးရ တက်လာပြီးနောက်ပိုင်း ဒီမိုကရေစီနှင့်

အမျိုးသားရင်ကြားစေရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် မျှော်လင့်ချက်များ ပြန်လည်ဦးမော့လာခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း NMSP အပါအဝင် EAO အဖွဲ့များနှင့်လည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများစွာ ရရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင်ကျင်းပသည့် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲအတွင်းဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(NLD)ပါတီမှ မဲအပြတ်အသတ်နှင့် အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး အထိအခိုက်နည်းသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ ခိုင်မာစွာ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာစေရန် အထောက်အကူဖြစ်လာခဲ့သည် (ရီဖယ် (Rieffel 2012))။ သို့သော်လည်းရှမ်း၊ ကချင်နှင့် ရခိုင်ကဲ့သို့သော ပြည်နယ်များတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့်လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအခြေအနေမှာ ထိလွယ်ရှလွယ်သည့် အခြေအနေတွင်ရှိနေပြီး၊ ဤစာတမ်းကို ရေးနေသည့် အချိန်အထိ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကို ရေရှည်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည့် သဘောတူညီမှုများ ရရှိရန် ဝေးနေသေးသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၅ အောက်တိုဘာလတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ပေါင်း ၈ ဖွဲ့အထိ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် NCAတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသော်လည်း ယင်းတွင် NMSP မပါဝင်သေးပေ။ သို့နှင့်တိုင် သုတေသနပြုလေ့လာခဲ့သည့်ရွာတွင် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားနိုင်ချေမှာ အနည်းငယ်သာရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဟောင်းဆားကျေးရွာသူရွာသားများ၏ စီးပွားရေးအခြေအနေမှာ လက်ရှိနှစ်များအတွင်း တိုးတက်ကောင်းမွန်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ အကြောင်းရင်းများအနက်တစ်ခုမှာ ကျေးရွာသူရွာသားများသည်ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ စင်ကာပူ၊ ကိုးရီးယားနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့သို့ သွားရောက်ကာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြသည့်အတွက် ဖြစ်သည်။ ပြည်ပနိုင်ငံများမှ ပေးပို့ လာသည့် ငွေကြေးများသည် ကျေးရွာအတွင်းရှိ မိသားစု တစ်စုချင်းစီ ကိုသာမက လမ်းနှင့် ဘာသာရေးအဆောက်အဦများ ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်း စသည့် ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက်ကိုပါ အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည်။ စီးပွားရေးနှင့် အတူ နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ဖြစ် ထွန်းလာသည့်အတွက်ရွာသူရွာသားများသည်မိုဘိုင်းဖုန်း၊ အင်တာနက် နည်းပညာများကို အသုံးပြုကာ နိုင်ငံရပ်ခြားရှိ ၎င်းတို့၏ ဆွေမျိုးမောင် နှမများနှင့် (ပိုမိုလွယ်ကူစွာ) ဆက်သွယ်လာကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် (Facebook) ကဲ့သို့သော လူမှုကွန်ရက်များကိုလည်း အသုံး ပြုလာကြပြီး၊ အင်တာနက်သည် ကလေးသူငယ်များအတွက်ပင် မစိမ်းတော့သည့် အရာတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့်မတူ ထူးခြားသည့်အချက်တစ်ခုမှာ မွန်လူမျိုးများတွင် နောက်ထပ် မျိုးနွယ်စု အခွဲများ မရှိဘဲ ဘာသာစကားတစ်ခု၊ စာပေတစ်ခုတည်းအောက်တွင် ပိုမိုစည်းလုံးမှုရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို လွန်စွာသက်ဝင်ယုံကြည်ကြသူများဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတို့၏နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝအပေါ် ဘာသာရေး၊ ရိုးရာအစဉ်အလာယုံကြည်မှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများက လွှမ်းမိုး

ထားသည်။ ကျေးရွာအများစုတွင် အနည်းဆုံး ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းစီ ရှိကြပြီး ၎င်းသည် စာသင်ကျောင်း တစ်ကျောင်း အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘုရားဝတ်ပြုရာနေရာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆင်းတုတော်များ ထိန်းသိမ်းထားရှိရာနေရာအဖြစ်လည်းကောင်း အစရှိသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက်လည်း နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ သုတေသနပြု လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာတွင် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအသစ် တစ်ကျောင်းနှင့် ဘုရားအသစ်တစ်ဆူကို တည်ထားပြီး ၎င်းနှင့်အတူ ဝိပဿနာတရားစခန်းတစ်ခုကိုပါ ပူးတွဲဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ကလေးငယ်များသည် နွေရာသီ ကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် မွန်စာပေသင်တန်းများကို တက်ရောက်ကြပြီး ရှေးခေတ်မွန်ဘုရင်များ၏ သမိုင်းရာဇဝင်များနှင့် မွန်ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာများကို လေ့လာသင်ယူကြသည်။ မွန်လူမျိုးတို့၏ မိသားစုတည်ဆောက်ပုံသည် မိသားစုတစ်စု တစ်အိုး တစ်အိမ်ပုံစံ (nuclear) ပိုပေါက်သည် (နှိုင်းယှဉ်ရန် - အိမ်တစ်အိမ်တွင် မိသားစုတစ်စုထက် ပိုနေကြသည့် extended family)။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို သက်ဝင်ယုံကြည်မှုနှင့်အတူ ရိုးရာ နတ်အမျိုးမျိုးကိုးကွယ်မှုလည်း ရှိသည်။ မွန်ကျေးလက်နေပြည်သူများတို့၏ ဘဝအတွင်း ဘာသာတရားမှာ မည်မျှအထိအရေးပါအရာရောက်သည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ပတ်သက်၍ သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနှင့်မွန်လူမျိုးများအကြား နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ပတ်သက်၍သော်လည်းကောင်း နောက်ခံဗဟုသုတ ရှိထားရန်လိုအပ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု

အစိုးရမှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း ကောက်ယူခဲ့သည့် သန်းခေါင်စာရင်းများအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်းလူဦးရေမှာ စာရင်းကောက်ယူနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့သည့် ၁.၂ သန်းသော လူများအပါအဝင် ၅၁.၄ သန်းရှိသည် (MIMU သန်းခေါင်စာရင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက် များ 2017)။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လူဦးရေ၏ ၈၇.၉ ရာခိုင်နှုန်းက ကိုးကွယ်ကြသည့် အဓိကဘာသာတစ်ခု ဖြစ်သည်။

တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒ (legal pluralism) နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုများ အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သီဂီ (Thanegi 2013) ၏ လေ့လာဆွေးနွေးချက်များအပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် သီလ၊ ဒါန၊ ဘာဝနာဟူသည့် သဘောတရားကြီး ၃ ရပ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးကြသည်။ ထို့အပြင် ဘာသာတရား အဆုံးအမနှင့် အညီ လူကောင်းသူကောင်း တစ်ဦး ဖြစ်ရန် မေတ္တာ၊ ခန္တီပါရမီ နှင့် စေတနာ တို့ရှိရမည်ဟု လည်း ယုံကြည်သက်ဝင်ကြသည်။ အလုပ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် ပါဠိ စကားလုံး ကမ္မ မှ ဆင်းသက်လာသည့် ကံ (ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် ကံကြမ္မာ) အပေါ်လည်း သက်ဝင်မှုရှိကြသည်။ မိမိ ပြုသည့် အမှုသည် မိမိအပေါ်တိုက်ရိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်ဟူသည့် ယုံကြည်မှုသည် ဤသက်ဝင်မှုအပေါ်အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ မကောင်းမှုပြုပါက ယင်း၏ ဒဏ်ကို ခံစားကြရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ရာဇဝတ်မှု သို့မဟုတ်

တရား ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သည့် ပြစ်မှုတစ်ခုခုကို ကျူးလွန်မိပါက မျက်မှောက်ဘဝတွင်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် နောက်ဘဝတွင်လည်းကောင်း ပြန်လည်ခံစားရမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ခံစားရသည်ကို ဝဋ် ဟုခေါ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် သတိ ကိုယ်နှင့်မကွာရှိသည့် အခြေအနေကို ရောက်ရှိရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ သံယောဇဉ် တွယ်တာမှုအစုစုတို့ ကို စွန့်လွှတ်ပြီး မိမိ၏စိတ်သမ္ပုဇဉ်ကို ညစ်နွမ်းမှုမှ ကင်းဝေးစေရန်အတွက်လည်းကောင်း ဝိပဿနာနှင့် သမထဟုခေါ်သည့် အာနာပါနတရားရှုမှတ်ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်ဟု သက်ဝင်ယုံကြည်ကြသည်။ တရားရှုမှတ်ခြင်းအားဖြင့် ဈာန်အဘိညာဉ်များ ရရှိမည်ဟုလည်း ယုံကြည်ကြသည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာတွင် မွန်အဘိုးအို တစ်ယောက်သည် သမထတရား ရှုမှတ်ပွားများရာမှ ဈာန်အဘိညာဉ်များ ရရှိခဲ့သည်ဟု ရွာသူရွာသားများ ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ ပြဿနာ တစ်ခုခုနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့်အခါတိုင်း ယင်းအဘိုးအိုထံသွားရောက် အကူအညီတောင်းခံလေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အဘိုးအိုသည် ရွာသူရွာသားများ၏ ကံကြမ္မာနှင့် လုပ်ငန်းကိုင်ငံငန်းအခြေအနေ ရှေ့ဖြစ်များကို ဟောကြားနိုင်သည်ဟု နာမည်ကြီးသည်။ အဘိုးအိုသည် ပြင်းပြင်းထန်ထန် တရားထိုင်ပြီးသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ၎င်း၏ ရုပ်သွင်ပြင်ကိုပင် ပြောင်းလဲပစ်နိုင်သည်ဟုလည်း လူအများက ယုံကြည်ထားကြသည်။ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် ဤကဲ့သို့

သော စွာန်အဘိညာဉ်ရ ပုဂ္ဂိုလ်များအပြင် နက္ခတ်ဗေဒနှင့် လက္ခဏာ ဗေဒများကိုလည်း ယုံကြည်အသုံးပြုကြသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များတို့သည်အန္တရာယ်မှကင်းဝေးစေရန် သုတ္တန်များ ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈယ်ခြင်းအမှုကိုလည်း ပြုတတ်ကြသည်။ သုတ္တန် အများစုကို ရှေးဟောင်းပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားပြီးအချို့ ပူဇော် ရွတ်ဖတ်သူများက ယင်းသုတ္တန်အများစုတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို နား လည်ခြင်း မရှိကြပေ။ မိမိတို့၏ လိုအင်ဆန္ဒများ ပြည့်ဝကြရန် သုတ္တန် တစ်မျိုးမျိုးကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈယ်လေ့ရှိကြပြီး တစ်ပြိုင်တည်းတွင် အလုံးပေါင်း ၁၀၈ လုံးပါသည့် ပုတီးကုံးကို အကြိမ်အရေအတွက် ၁၀၀ ခန့် စိပ်ကြလေ့ရှိသည်။ တချို့ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် ရိုးရာနတ်ကို ကိုး ကွယ်ခြင်းများလည်းရှိသည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာအတွင်းရှိ ကျေး ရွာသူရွာသားများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် နတ်အမျိုးမျိုး (ရွာတော်ရှင်နတ်၊ ရိုးရာနတ်၊ မြေစောင့်နတ်၊ သစ်ပင်စောင့်နတ်နှင့် အိမ်စောင့်နတ် စသဖြင့်) ကို ကိုးကွယ်ကြသည်။ မိမိတို့၏ လူနေမှုဘဝ တိုးတက်မြင့် မားစေရန် ရည်သန်၍အဆိုပါနတ်များကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ နတ်ကို ပူဇော် ကိုးကွယ်သည့် အလေ့အထ တည်ရှိခြင်း အဓိက အကြောင်းရင်းသည် နတ်များက ကူညီဆောင်မတတ်သည်ဟူ သည့် ယုံကြည်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်မှု နယ်ပယ် တွင် နတ်အမျိုးမျိုးကို လူ့ဘုံထက် ပိုအဆင့်မြင့်သည့် ဘုံများတွင် ဒေဝါ အဖြစ် စံနေကြသူများဖြစ်သည်ဟူသည့် ယုံကြည်မှု ရှိနှင့်ပြီးသား ဖြစ် သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာရှိ 'နတ်' သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကွဲပြားသည်မှာ နတ်

ကိုးကွယ်မှုနယ်ပယ်အတွင်းရှိ 'နတ်' များမှာ အမှန်စင်စစ်အစိမ်းနတ် များပင် ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အားလုံးသည် နတ်ကိုးကွယ်သူများ ဖြစ်ကြသည်ဟူသည့် အနောက်တိုင်းသားများ၏ ယူဆချက်မှာ နတ် ဒေဝါနှင့် အစိမ်းနတ်များ အကြားအဓိပ္ပာယ်ရှုပ်ထွေးမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အတိတ်ဘဝမှပြုခဲ့ဖူးသည့်အကုသိုလ်၊ အညစ်အကြေးများ၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ယခုဘဝတွင် ဆင်းရဲခက်ခဲပင်ပန်းနေရခြင်း ဖြစ် သည်ဟူသည့် သဘောတရားကို ဗုဒ္ဓဘာသာတွင်လေးနက်စွာယုံကြည်ကြသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာတွင်လည်း ယင်းယုံကြည်မှုမျိုး ရှိ သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် မိသားစုဝင်တစ်ယောက်ယောက် ဆိုး ဝါးသည့် အခြေအနေကြုံ၍ ရုတ်တရက် သေဆုံးရမှုကဲ့သို့သော ပြင်း ထန်လွန်းသည့် အနိဗ္ဗာန်ကိစ္စများသည် ယခင် ဘဝမှ အကုသိုလ်ကံများ ကြောင့် ဖြစ်ပွားရသည်ဟုလည်း ရွာသူ၊ ရွာသားများ ယုံကြည်ကြသည်။ အခြားသူများအပေါ် ကျူးလွန်သည့် အမှုကိစ္စများအတွက် ယခုဘဝ မ ဟုတ်သည့်တိုင် သံသရာ တစ်ကွေ့ကွေ့တွင် ပြန်လည်ပေးဆပ်ရမည်ဟု ယုံကြည်သိထားကြသည်။ ဤကဲ့သို့သောယုံကြည်မှုကြောင့် တစ်ပါးသူ များအပေါ်သွေးအေးအေးဖြင့်ခန္ဓာကိုယ်အနာတရဖြစ်စေသည့် ရာဇဝတ်မှုမျိုးကို ရွာသူရွာသားများ ပြုလုပ်ကြရန် ဝန်လေးကြပြီးယင်းသည် ရပ်ရွာထဲရှိ လမ်းမများပေါ်တွင် ပြင်းထန်သည့် ဒုစရိုက်မှုများ မရှိရခြင်း အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်

သည်။ ရွာသူရွာသားများသည် ရာဇဝတ်မှုကို တားဆီးနှိမ်နင်းသည့် ရဲသားများထက်စာလျှင် နောက်ဘဝကို ပို၍ ကြောက်ရွံ့ကြသည်။ သံသရာအပေါ်ယံကြည်မှုများကြောင့် ဟောင်းဆား ကျေးရွာသူရွာသား များသည် ဘုန်းတော်ကြီးများနှင့် အကူအညီ လိုအပ်နေသည့် ပုဂ္ဂိုလ် များကို အလှူဒါနပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကျေးရွာအတွင်းရှိ ကျောင်းသစ်ကျောင်းဆရာတော်ဘုရားသည် ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမားသည့်အတွက် ကျောင်းအသစ်၊ စေတီအသစ် တည် ထားနိုင်ရန် သိုက်လောကမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက ကူညီစောင့်မကြသည်ဟု ယုံ ကြည်ကြသည်။ ဆရာတော်သည် အသက် ၁၁ နှစ်အရွယ်တွင် ရှင်ပြု ခဲ့ပြီး နောင်တစ်ချိန်တွင် ကျောင်းသစ်ကျောင်းထိုင်ဆရာတော် ဖြစ်လာ ရမည်ဟု မိန့်ကြားခဲ့ဖူးသည်။ ဤစာတမ်းရေးသားနေသည့်အချိန်တွင် ဆရာတော်ဘုရားသည် သက်တော် ၃၀ ရှိပြီဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ် ကိုရင် ဘဝက ပြောခဲ့သည့်စကားကြောင့် အချို့သောသူများက ဆရာတော်ကို ရူးနှမ်းနေသည်ဟု ထင်ခဲ့ကြသော်လည်း ဆရာတော်၏ မှန်းဆချက်များ အမှန်တကယ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆရာတော်သည် ရပ်ရွာထဲတွင် အဓိက ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နတ်ကိုးကွယ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ရွာသူရွာသားများ၏ အမူအကျင့် ပြောင်းလဲအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ နတ်များအား ဈေးကြီးပေးဝယ်ရသည့် အသား နှင့် အရက်သေစာများ အသုံးပြုပူဇော်မည့်အစား အကုန်အကျသက်သာစေရန် အသီးအရွက်များနှင့် ပူဇော်ပသရန် ရွာသူ၊ ရွာသားများအား တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ နောက်ထပ်အရေးပါသည် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ ရဟန္တာ တရားထူးတရားမြတ်ရသူ သူတော်စင်အဖြစ် ကိုးကွယ် ယုံကြည်ခြင်းခံရသည့် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဝိဇ္ဇာ၊ နတ်ကတော်၊ ဘုန်းကြီးနှင့် သီလရှင် အစရှိသည့် ဘာသာရေး/သာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနယ်ပယ်အတွင်း အခြား အရေးပါသည့် အချက်များမှာ ဆွဲဆောင်နိုင်မှု၊ အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ အသိ ပညာများ ပြန့်ပွားစေခြင်းနှင့် ဂျွန်ဒါ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေး သာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ်များတွင် တမူထူးခြားသည့် အရည်အချင်းများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များရှိရမည့်အပြင် ကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်များတွင်လည်း အရေး ကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍများမှာလည်း ပါဝင်ပတ်သက်လျက်ရှိကြသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကိုးကွယ်ယုံကြည်သူများ၊ သက်ဆိုင်ရာဘာသာဝင် နောက်လိုက်များ၏ ပြောင်းလဲလာသည့် လိုအပ်ချက်များက ဘာသာရေး/သာသနာ့ဝန်ထမ်းများ၏ အနေအထား အပေါ်ကိုလည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်။

မွန်ကျေးရွာသူရွာသားများသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဩဇာ အာဏာအပေါ် လေးလေးနက်နက်ရှိသေလေးစားလိုက်နာလေ့ရှိကြပြီး ဤလေးစားမှုများသည် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများနှင့်လည်း ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာတရားနယ်ပယ်အတွင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး၊ အဆင့်တစ်ဆင့်နှင့်တစ်ဆင့်၊ အုပ်စုတစ်စုနှင့် တစ်စုအကြား

တည်ရှိသည့် အခွင့်အာဏာဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်ပတ်သက်မှုများအပေါ်
 အလေးထားလိုက်နာမှုအခြေအနေများကို နားလည်ရန်
 အရေးကြီးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရဟန္တာ၊ ဝိဇ္ဇာနှင့် နတ်ကတော်များ
 အပေါ် ရိုသေလေးစားမှုကို ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာတွင်
 လည်း တွေ့ရှိရသည်။ ကိုရင်လေးအဖြစ် လူသိများသည့် ကတွန်ဘုန်း
 တော်ကြီးကျောင်းဆရာတော်ကို ရဟန္တာအဖြစ် မှတ်ယူထားကြပြီး မည်
 သည့်ရောဂါဘယမျိုးကိုမဆို ပရိတ်ရေဖြန်းပြီး ကုသပေးနိုင်သည်ဟု
 ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့အပြင် ကျောင်းသစ်ကျောင်းဆရာတော် ဘုရား
 ကိုလည်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာကိစ္စများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဝိဇ္ဇာနှင့်
 သိုက်လောကမှ ကူညီဆောင်မပေးနေသည်ဟုလည်း
 ယုံကြည်ကြသည်။ ဤကဲ့သို့သော ယုံကြည်မှုများက ရပ်ရွာအတွင်း
 ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အမှုပြဿနာများဖြေရှင်းပုံ၊
 တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေးအပေါ် ရပ်သူရွာသားများ
 ရှုမြင်ပုံတို့ကို လွှမ်းမိုးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤကိစ္စကိုပင်
 အကျယ်ချဲ့ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

နိစ္စရူဝ အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းပုံနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေး
 ဆိုင်ရာ ကိစ္စများ

ယေဘုယျအားဖြင့် ဟောင်းဆားကျေးရွာသည် သာယာငြိမ်းချမ်းသည့်
 ကျေးရွာတစ်ရွာဖြစ်ပြီး ရွာသူရွာသားများသည်လည်း မိမိတို့၏ နေ့စဉ်
 ဘဝတွင် လုံခြုံမှုကို ခံစားကြရသည်ကို တွေ့ရသည်။ အရက်သမားမှု၊

ခိုးမှု နှင့်၊ မြေယာနှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုများ စသဖြင့် အမှုငယ်များ ဖြစ်ပွားသည့်အခါ ရာအိမ်ခေါင်း သို့မဟုတ် ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူး အဆင့်တွင်ပင် ကျေလည်အောင် ဖြေရှင်းကြသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့ လာမှု ပြုသည့် အချိန်ကာလအတွင်း ဆိုးရွားသည့် အမှုကိစ္စများ ဖြစ် ပွားသည်ကို မတွေ့ခဲ့ရပေ။ ဤအပိုင်းတွင် ပထမဦးစွာ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးပုံနှင့် လုံခြုံမှုရရှိရန် လူ အများ အသုံးပြုကြသည့် စနစ်ယန္တရားများကို လေ့လာဆန်းစစ်ထား ပါသည်။ ထို့နောက် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများနှင့် အခြားပြဿနာ များကို မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်ကို ဖော်ထုတ်လေ့လာသွားပါ မည်။ ဤကဏ္ဍနှစ်ခုစလုံးအတွက် ဘာသာတရားနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည် မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများ၏ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍကို ဖော် ထုတ်တင်ပြသွားပါမည်။ ယင်းတန်ဖိုးထားမှုများသည် ဘာသာရေး လွှမ်းမိုးမှုမရှိသည့် အချို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ စနစ်ယန္တရားများ နှင့်လည်း ရောနှောယှက်နွယ်နေလေ့ရှိသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း

ကျေးရွာသူကျေးရွာသားများအားလုံးသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ပြီးသား ဖြစ်ကြသည့်အတွက် တစ်ရွာလုံး အတိုင်းအတာအဖြစ် လုံခြုံမှုရရှိနေသည်ဟု လေးနက်စွာရှုမြင်ထားကြ

သည်။ ဗိန္ဒောဆရာမ တစ်ဦး၏ ပြောကြားချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း
တွေ့မြင်ရသည်။

ကျွန်မအိမ်နဲ့ အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွေမှာ လုံခြုံကြပါတယ်။
ပြီးတော့ ကျွန်မတို့ရွာမှာနေသူ အများစုက အချင်းချင်း
ဆွေမျိုးတော်တဲ့သူတွေ ဖြစ်ကြတော့ တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး
ကူညီရိုင်းပင်းပြီး ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းနေကြတာ များပါ
တယ်။ ဒါကြောင့် တစ်ခြံနဲ့တစ်ခြံ ကြားမှာလည်း ခြံစည်းရိုး
တွေ ကာတာတောင် မရှိပါဘူး။ အဝေးပြေးလမ်းမကြီးနဲ့
နီးတဲ့အိမ်တွေမှာတော့ အပြင်ကသူခိုး လာခိုးမှာ
စိုးရိမ်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်မ အိမ်နား တစ်
ဝိုက်မှာတော့ ဘေးရော ရန်ရော အားလုံးကင်းပြီး အဆင်
ပြေပါတယ်ရှင်။¹⁴

သာမန်အားဖြင့် ဤကဲ့သို့သောဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ကျေးရွာသား
မှ ခံစားကြရသည့်တိုင် ရပ်ရွာအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး လုံခြုံရေး
ဆိုင်ရာ အကူအညီများကို ရယူနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုယန္တရားများလည်း
အရန်သင့် ရှိသည်။ ကျေးရွာအတွင်း လုံခြုံရေးတာဝန် အဓိကထမ်း
ဆောင်သည့်အဖွဲ့မှာ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့စစ်များ
သည် ကျေးရွာ ဆယ်အိမ်ခေါင်းများနှင့်လည်းကောင်း၊ ရာအိမ်ခေါင်း
များနှင့်လည်းကောင်း၊ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့်လည်းကောင်း၊

¹⁴ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးဆရာနှင့် အင်တာဗျူး၊ ၂၀၁၆ ခု အောက်တိုဘာလ ၁၅
ရက်နေ့။

တစ်ခါတစ်ရံ ရဲဘက်ဆိုင်ရာနှင့်လည်းကောင်း ပူးပေါင်း၍ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြသည်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ သည် ဥပမာအားဖြင့် ဇင်းကျိုက်ဘုရားပွဲတော်ကာလများတွင် မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဘုရားပွဲလုံခြုံရေး တာဝန် များ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ ကျေးရွာလုံခြုံရေးအတွက် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များကို လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၄၀-၅၀ ခန့်ကပင် မြန်မာ့ တပ်မတော်က ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များကို မိမိတို့သဘောထားဆန္ဒအလျောက် တပ်မတော်မှ စီစဉ်ပေးသည့် စစ်သင်တန်းများနှင့် လက်နက်များကို လက်ခံရယူကြသည့် သက်ဆိုင်ရာကျေးရွာသားများနှင့်ပင် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ကို ရပ်ရွာမှ စပါးဆန်များပေး၍ ထောက်ပံ့မှု ပြုကြသည်။ ဤစာတမ်းအတွက်ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့်အချိန်တွင် ပြည်သူ့စစ်သည် တပ်မတော်နှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းများ မရှိတော့ဘဲ ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်အဖွဲ့နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့နှင့်သာ ပူးပေါင်းအလုပ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရပ်သူရွာသားများသည် ဤကဲ့သို့ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှု ပေးသည့် အစုအဖွဲ့များထံမှ အကူအညီများ ရယူကြသည့်အပြင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ အသုံးပြုအားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗေဒင်ဆရာဆရာမနှင့် နတ် စသည်တို့၏ အကူအညီများကိုလည်းရယူကာ မိမိတို့ဘဝတွင် ကျရောက်လာသည့် ဘေးအန္တရာယ်များကို ကာကွယ်ကြသည်။ ယင်းသည် တရားဥပဒေ

စိုးမိုးရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အခြေအနေတွင်လည်းကောင်း၊ လုံခြုံရေးအယူအဆအပေါ်နားလည်မှုတွင်လည်းကောင်း အမျိုး အစား စုံလင်သည့် ဥပဒေသဘောတရားများ ပေါင်းစပ်ရောနှောနေမှု (legal hybridity) သဘောသဘာဝပင် ဖြစ်သည်။

၎င်းတို့ ပူဇော်ကိုးကွယ်သည့် ရိုးရာနတ်များက ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များအပေါ် ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးနေကြသည်ဟုဟောင်းဆားကျေးရွာသူရွာသားများသည် ယုံကြည်ထားကြသည်။ ရိုးရာနတ်များကို ပိုးပုဆိုး၊ အခြားသော အထည်များ၊ ခမောက်များဖြင့် ပူဇော်ပသကြသည်။ ဤပစ္စည်းများကို ထုပ်ပိုးကာ အိမ်တိုင်မကြီး အပေါ်ရှိ ခေါင်မိုးတွင် ချိတ်ထားလေ့ရှိသည်။ အိမ်သား တစ်ယောက်ယောက် နာမကျန်းဖြစ်လာသည့်အခါ ယင်းသည် ရိုးရာနတ်ကို ဆက်ကပ်ထားသည့် အထည်တွင် အပေါက် ရှိလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ရွာသူရွာသားများ ယုံကြည်ထားကြပြီး အချိန် မဆိုင်းဘဲ အထည်အဟောင်းများကို အသစ်နှင့် ချက်ချင်း လဲလှယ်ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ လဲလှယ်ပေးခြင်းအားဖြင့် အိမ်သားများ လုံခြုံမှုကို ခံစားရပြီး ဖျားနေသည့် လူနာလည်း နေပြန်ကောင်းလာသည်ဟု လက်ခံထားကြသည်။ အိမ်ခေါင်မိုးပေါ်တွင် အဝတ်ထုပ်များ ချိတ်ဆွဲပူဇော်ကြသည့်အပြင် အိမ်ရှေ့များတွင်လည်း နတ်ကွန်းငယ်လေးများတည်ဆောက်ပြီး ကိုးကွယ်တတ်ကြသေးသည်။ ယင်းနတ်ကွန်းငယ်လေးများသည် နေအိမ်ကို ဘေးအန္တရာယ်များ မကျရောက်အောင် ကူညီဆောင်မပေးနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဒဏ္ဍာရီဇာတ်လမ်းများ၊ သုတ္တန်များကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈယ်ခြင်းအားဖြင့် ဘေးအန္တရာယ်များကင်းဝေးပြီး ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုကို လည်းကောင်း၊ အရွယ်တင်နုပျိုခြင်းကိုလည်းကောင်း ရရှိခံစားရမည်ဟု လက်ခံထားကြသည်။ ထို့အပြင် ပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်ရပါက နက္ခတ်ဗေဒင်ဆရာများဆီသို့

သွားရောက်အကူအညီတောင်းခံကြသည်။ ကံများပိုကောင်းလာစေရန်နှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ကြစေရန်အလို့ငှာ ဗေဒင်ဆရာများက ပရိတ်ချည်များ၊ ရေမွှေး၊ အမွှေးတိုင်၊ ဘောပင်နှင့် လက်ကိုင်ပုဝါအစရှိသည့် အဆောင်လက်ဖွဲ့များပေးလေ့ရှိကြသည်။ နာမကျန်းဖြစ်သည့်အခါ ပရိတ်ချည်များအသုံးပြုခြင်း၊ ပရိတ်တရားတော်များ ရွတ်ဆိုခြင်းအားဖြင့် လျင်မြန်စွာ နေပြန်ကောင်းလာမည်။ အလုပ်ရှာနေသူများအတွက် ရေမွှေးလက်ဖွဲ့နှင့် ဂါထာမန္တန်များ ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈယ်ခြင်းအားဖြင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ထွန်းလာမည်။ ကံ အကျိုးပေးမကောင်းသည့် အခြေအနေအတွက် မန်းမှုတ်ထားသည့်အမွှေးတိုင်များက ကံမကောင်းခြင်းများကို ဖယ်ရှားပေးနိုင်မည်။ ကျောင်းစာမေးပွဲများတွင် ကောင်းစွာဖြေဆိုနိုင်ပြီး အမှတ်ကောင်းကောင်းရရန် ဗေဒင်ဆရာများက သုတ္တန်များကို ရွတ်ဖတ်ပြီး မန်းမှုတ်ဂုဏ်တင်ထားသည့် ဘောပင်နှင့် လက်ကိုင်ပုဝါကို အသုံးပြုနိုင်ကြသည်။ သည့်အပြင် နက္ခတ်ဗေဒင်ဆရာများနှင့် ရှေ့ဖြစ် ဟောဆရာများသည် ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများကိုလည်း ကူညီဖြေရှင်းပေးနိုင်ကြသည်ဟုလည်း

ဟောင်းဆားရွာသူရွာသားများက ယုံကြည်လက်ခံထားကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကျောင်းသူမိန်းကလေးတစ်ဦး မတော်တဆ လဲကျပြီး ပေါင်တွင် အနာတရဖြစ်သွားသည့်အခါ ယင်းသည် မြေစောင့်နတ်၏ အပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်း ခံရသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည့်အလျောက် မိန်းကလေး၏ ဒဏ်ရာသက်သာလာစေရန် ဗေဒင်ဆရာ၏ အကူအညီဖြင့် မြေစောင့်နတ်ကို ပူဇော်တောင်းပန်ခဲ့ရသည်။ နောက်ထပ် ဥပမာတစ်ခုမှာ လင်မယားကွာရှင်းခြင်းကိစ္စဖြစ်သည်။ လင်မယားချင်းကွာရှင်းလိုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဦးစွာပထမ ဗေဒင်ဆရာဆီသွား၍ ယင်းသည် ကောင်းမွန်သည့်လုပ်ရပ်တစ်ခု ဟုတ်မဟုတ် မေးမြန်းပြီးမှသာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး သို့မဟုတ် ပုံမှန်တရားရေးစီရင်ရေးစနစ်၏ အကူအညီကို ရယူပြီး တရားဝင်ကွာရှင်းမှု ပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း

အများအားဖြင့် အစိုးရမှတရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသည့် နည်းလမ်းများဖြစ်သည့် အနိမ့်ဆုံးကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ထိုမှအဆင့်ဆင့် တက်၍အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်ဟု လူအများပြောဆိုမှုပြုတတ်ကြသော်လည်း အင်တာဗျူးလက်ခံဖြေကြားသူများအကြောင်း စာရေးသူ ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်လာသည်နှင့်အမျှ လက်တွေ့တွင် ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာ၌ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးဓလေ့ထုံးတမ်း နည်းနာများကိုလည်း ရယူအသုံးပြုကြကြောင်း ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့ရှိရသည်။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေး အခြေပြု

နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပြီးရပ်သူရွာသားများ ဖြေရှင်းမှု ပြုကြ သည့်ပြဿနာများတွင် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများသာမက၊ လူ ပျောက်၊ အလုပ်အကိုင်၊ ခိုးမှု၊ အိမ်ထောင်ရေးအရှုပ်အရှင်၊ ချဲ့ စသည့် အမှုကိစ္စများလည်း ပါဝင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ရ အလှ ပြင်ဆိုင်ပိုင်ရှင် ၂၃ နှစ်အရွယ် မွန်အမျိုးသမီးငယ်၏ အောက်ပါပြော ကြားချက်ကို ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

ကျွန်မတို့ရွာမှာ အများစု တွေ့ရတတ်တဲ့ အမှုတွေကတော့ လင်မယားရန်ဖြစ်တဲ့ အမှုရယ်၊ လူငယ်အချင်းချင်း၊ အိမ် နီးနားချင်း အချင်းချင်း ရန်ဖြစ်ကြတဲ့ အမှုတွေရယ်ပါပဲ။ တစ်ခါတလေ တစ်အိမ်နဲ့ တစ်အိမ်ကြား ခြံစည်းရိုးကာ ကြရင်း ကြားက မြေကို သူပိုင် ကိုယ်ပိုင်ငြင်းကြတာမျိုး တော့ရှိတတ်တယ်။ ငွေပေးငွေယူချေးငှားတာတွေ၊ မြေပိုင်လုပ်တဲ့အမှုတွေလို နည်းနည်းပိုကြီးတဲ့ အမှုတွေဆိုရင်တော့ ရာအိမ်မှုတွေ၊ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှုတွေဆီ သွားတာ၊ ပစ္စည်းပျောက်တာမျိုးတွေ ဖြစ်ရင်တော့ ရွာသူရွာသားတွေက ဗေဒင်ဆရာနဲ့ နတ်ကတော်တွေဆီကို သွားကြတာပိုများပါတယ်။¹⁵

¹⁵ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် အလှပြင်ဆိုင်ပိုင်ရှင် ရွာသူအမျိုးသမီးအား မေး မြန်းခဲ့သည့် အင်တာဗျူး

အလှပြင်ဆိုင်ပိုင်ရှင် အမျိုးသမီး၏ အထက်ပါအဆိုအရ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုကို အခြေခံသည့် ပြဿနာဖြေရှင်းခြင်းနည်းလမ်းများ၊ အကြံပြုလမ်းညွှန်ချက်များကို ပိုမိုအသုံးပြုဖြေရှင်းမှုပြုသည့် အမှုကိစ္စများ သီးခြား ရှိသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၅၀ ခန့်ကို ပြန်ကြည့်လျှင် ရွာမှ ရွာသူမိန်းကလေး တစ်ဦးကို အမျိုးသားတစ်ယောက်ယောက်မှ အနှောက်အယှက်ပြုပါက ရွာသူကြီးအနေဖြင့် အဆိုပါအမျိုးသားကို ရက်သတ္တပတ်ခန့် ထိပ်တုံး ခတ်ပြီး ထိန်းသိမ်းထားမည် ဖြစ်သည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအမျိုးသားက လျော်ကြေးငွေပေးခြင်းအားဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဖြေရှင်းမှု မပြုနိုင် သော အမှုကို ခရိုင်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းတင်ခဲ့ကြဖူးသည်။ သို့သော် ယခုအခါ ဤကဲ့သို့သော ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းမျိုးကို ဟောင်းဆားကျေးရွာတွင် မကျင့်သုံးကြတော့ပေ။ ယင်းအစား ပုံစံတကျမဟုတ်သော်လည်း စာဖြင့် ရေးသားထားသည့် သဘောတူခံဝန်ချက်တွင် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူ အားလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းခြင်းနည်းလမ်းကို အသုံးပြုပြီး ညှိနှိုင်းဖြေ ရှင်းခြင်း၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အပြန်အလှန်ကျေအေးစေခြင်းဖြင့် ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက ပြဿနာအများစုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလာ သည်။ ခံဝန်ချက်စာချုပ်များတွင်ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအနေဖြင့်တူညီသည့် ပြစ်မှုကို နောင်တွင် မကျူးလွန်ရန်ကတိပြုပါသည်ဟူသည့် အချက်ကို ထည့်သွင်းထားလေ့ရှိသည်။

အချို့သော မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှုများ၊ ရာဇဝတ် ကျူးလွန်မှုများကိုမူ မိသားစုဝင်များအကြား၊ ရပ်ရွာလူကြီးများနှင့် (အပြီးအပြတ်) ဖြေရှင်းမှု မပြုနိုင်သည့်အတွက် ယင်းအမှုကိစ္စများကို ပိုမိုမြင့်မားသည့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ တရားစီရင်ရေး အဆင့်များတွင် တက်ရောက် ဖြေရှင်းကြသည်။ ခိုက်ရန် ဖြစ်ပွားခြင်းနှင့် မပြောပလောက်သည့် မြေယာအမှုကိစ္စများတို့အတွက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံသို့သာ သွားရောက်ဖြေရှင်းကြလေ့ရှိသည်။ ယင်းအမှုများသည် တရားဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ပိုမိုဆက်စပ်သည်ဟု လူအများ ယူဆကြသည့်အတွက် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် ဗေဒင်ဆရာများဆီ မသွားဘဲ အာဏာပိုင်များထံ လာရောက် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် မိမိတို့ ရပ်ရွာထဲတွင် အခြေစိုက်သည့် ရုံးများ မဟုတ်ပါက မှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်ရန်အတွက်ပင်လျှင် အစိုးရရုံးသို့ သွားရောက်ရန် ရွာသူရွာသားများ ဝန်လေးတတ်ကြသည်။ သို့သော် ရွာသူရွာသားများ သဘောကျကျ၊ မကျကျလူ့ခန္ဓာကိုယ်ထိခိုက်နာကျင် ပျက်စီးစေမှုများ ပါဝင်သည့် ရန်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ တစ်နည်းနည်းဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်လာနိုင်သည့် အခြေအနေများလည်း ရှိသည်။

ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကဲ့သို့ လူမှုဆိုရှယ် မီဒီယာများကို ကျေးလက်နေပြည်သူများကလည်း အသုံးပြုလာကြသည်။ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ဆိုရှယ်မီဒီယာကို အသုံးပြု၍လည်း အငြင်းပွားမှုများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားလာကြ

သည်။ ထို့အပြင် အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းကြသည့်အခါ ကျေးရွာသူ ရွာသားများ အသုံးပြုကြသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာ ယုံကြည်မှုများနှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာအကြားတွင် ရံဖန်ရံခါ ရောနှော ဆက်စပ်မှုရှိသည်ကို လည်း တွေ့ရှိရသည်။

ဤကဲ့သို့သော ဆက်စပ်ရောနှောမှု (hybridity) ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ရပ် ၂ ခု သုံးပြီး သရုပ်ဖော်တင်ပြသွားပါမည်။ ပထမဖြစ်ရပ်တွင် ဆိုရှယ်မီဒီယာအသုံးပြုမှုနှင့် ရပ်ရွာအာဏာပိုင်များမှ ရပ်ထဲရွာထဲတွင် ပင် အမှုစီရင်သည့် အရောအနှောပုံစံတစ်ခု ပါဝင်သည်။ ဒုတိယဖြစ်ရပ် တွင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဘာသာရေးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများနှင့် ဥပဒေဘောင်အတွင်းရှိ တရားစီရင်ရေးအခန်းကဏ္ဍတို့ကြားမှ ပေါင်း စပ်ရောနှောမှုများ ပါဝင်ကြသည်။

ဖြစ်ရပ် ၁။ ။ လူပျောက်မှုအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် တိုင်းရင်း ဆေးဆရာများနှင့် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်တို့၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဟောင်းဆားကျေးရွာမှ မွန်အမျိုးသမီး တိုင်းရင်းဆေးဆရာမ တစ် ဦးတွင် တတိယတန်းနှင့် ဒသမတန်းတို့တွင် သမီး ၂ ယောက် ရှိသည်။ သူ၏ တိုင်းရင်းဆေးပေးခန်းကို ညနေတိုင်း စတင်ဖွင့်လှစ်လေ့ရှိသည်။ ဆေးပေးခန်းသို့ အများစုလာကြသည့် လူနာများမှာ ကရင်လူမျိုး ရွှေ့ ပြောင်းအလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ လူနာအများစုမှာ သွေးပေါင် ချိန်တက်သည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဆီးချို၊ ငှက်ဖျားစသည့် အဖျားဝေဒနာများကြောင့်လည်းကောင်း လာရောက်ကုသကြသည်ဟု

ဆေးဆရာက ဆိုသည်။ နောင်တွင် ရွာသားများက စာရေးသူအား သူသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ဒီမိုကရက်တစ် ကရင်အကျိုးပြုတပ်မတော် (DKBA)မှ ပြန်လာပြီးနောက် ခွဲစိတ်ကုသမှုပိုင်းတွင်လည်း ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်သည့် ဆေးဆရာတစ်ဦးလည်း ဖြစ်လာသည်ဟု အသိပေးပြောကြားကြသည်။ တပ်တွင် ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များကတည်းက ဝင်ရောက်အမှုထမ်းလုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ကလေးငယ်များ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော ဖြစ်ပါက ဝေဒနာသက်သာစေရန် ဆေးရုံသို့ မပို့ဆောင်မီ သူ၏ ဆေးခန်းသို့ အလျင်ပို့ကြကြောင်းလည်း သိရသည်။ စာရေးသူကွင်းဆင်းလေ့လာမှု ပြုခဲ့သည့် ကာလများတွင် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တိုးတက်လျက် ရှိနှင့်နေပြီး ရွာထဲတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြသည့် ကျန်းမာရေးမှူးများ ရှိနေကြပြီ ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါ တိုင်းရင်းဆေးဆရာမ၏ လူနာများထဲတွင် ဟောင်းဆားကျေးရွာမှ ၁၅ နှစ်အရွယ် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မွန်မိန်းကလေး မိကွန်းပုံလည်း တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သူသည် လွန်စွာမှ ထူးခြားသည့် မိန်းကလေး တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ငယ်ရွယ်စဉ်ကလေးဘဝ ကတည်းကပင် မည်သည့်ကျောင်းမှ ဝေကာငှားဝေကာငှားတက်ခဲ့ဖူးခြင်း မရှိပေ။ မိဘများမှာ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများ ဖြစ်ကြသော်လည်း မိကွန်းပုံမှာ နေအိမ်မှ အမြဲလိုလို ထွက်ပြေးနေလေ့ရှိသည်။ မိခင်ဖြစ်သူက ရိုက်နှက်သောကြောင့် ထွက်ပြေးရခြင်းဖြစ်သည်ဟု နယ်ခံမဟုတ်သူများအား သူမပြောပြလေ့ရှိသည်။ အကြောင်း

မသိကြသေးသည့် သူများက သူမပြောသမျှကို ယုံကြည်တတ်ကြပြီး အကူအညီလိုအပ်နေသည်ဟု ယူဆကာ သူ့မပုံကို ဖုတ်ဘွတ်ခံပေါ်တင်ပေးပြီး သက်ဆိုင်ရာက ဆက်သွယ်လာစေရန် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ ရွာခံများက သူ့အကြောင်းကို သိနှင့်ပြီးသား ဖြစ်ကြသည့်အတွက် မိန်းကလေးမှာ သူတို့ရွာမှ ဖြစ်ကြောင်း၊ သူပြောသမျှအားလုံးဟာ အမှန်မဟုတ်ကြောင်း စသဖြင့် သဘောထားမှတ်ချက်များ ဝင်ရေးကြသည်။ အလားတူဖြစ်ရပ်မျိုး ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်းလည်း သိရသည်။

မိန်းကလေးငယ်အား ကူညီကြသူများက သူ့ကို နီးစပ်ရာရဲစခန်းသို့ ပို့ဆောင်ပေးကြသည်။ ရဲမှတစ်ဆင့် သက်ဆိုင်ရာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို မိကွန်းပုံအား လာရောက်ခေါ်ဆောင်ရန် ဖုန်းဆက်အကြောင်း ကြားကြသည်။ ဤကဲ့သို့အလားတူဖြစ်ရပ်မျိုးလည်း တစ်ကြိမ် မက ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။ မိကွန်းပုံသည် မိဘဖြစ်သူများ၏ ဖုန်းနံပါတ်အစား ကျေးရွာအာဏာပိုင်များ၏ ဖုန်းနံပါတ်ကိုသာ ရဲဘက်ဆိုင်ရာသို့ အမြဲတစေပေးလေ့ရှိသည်။ ရဲစခန်းတွင် မိကွန်းပုံအား အမြဲဆိုသလို သွားရောက်ခေါ်ဆောင်နေရသည့်အတွက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှာ စိတ်မရှည်နိုင်တော့ပေ။ သူ့အား သွားသွားခေါ်နေရသည်မှာ ၃-၄ ကြိမ်ထက်မနည်းတော့ပြီ ဖြစ်သည့်အတွက် နောက်နောင် နေအိမ်မှ ထွက်ပြေးမှု မပြုရန် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက မိကွန်းပုံအား ဆူပူကြိမ်းမောင်းမှုပြုလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် သူ့ကို လာခေါ်ရန် မိကွန်းပုံ၏ မိခင်ဖြစ်သူအား ဖုန်းဆက်ခေါ်ပေးသည်။ မိကွန်းပုံကြောင့် အမေဖြစ်သူ

ကလည်း မျက်နှာပျက်ရသည်။ သူ့အနေဖြင့် မိကွန်းပုံကို စိတ်ဆိုးမိ
 သော်လည်း ဘယ်သောအခါမှ ရိုက်နှက်မှု ပြုလေ့မရှိကြောင်း မိကွန်းပုံ
 ၏ အမေဖြစ်သူက ပြောသည်။ သို့သော် ရွာခံမဟုတ်သူများအနေဖြင့်
 မိခင်ဖြစ်သူက မိကွန်းပုံကို ရိုက်နှက်ဆုံးမ တတ်သည်ဟုသာ သိထားကြ
 သည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာနေ ရွာသူရွာသားများနှင့် ကျေးရွာအာဏာ
 ပိုင်များကမူ အမေဖြစ်သူက မိကွန်းပုံအား ရိုက်နှက်ခြင်း မရှိကြောင်း
 သိထားကြသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ရိုက်နှက်ခြင်း မရှိသည့်တိုင် မိကွန်း
 ပုံ ထွက်မပြေးနိုင်ရန် သူ့ကိုအခန်းထဲတွင် သော့အထပ်ထပ် ခတ်၍
 လှောင်ပိတ်ထားခြင်းမျိုး၊ သံကြိုးများဖြင့်လည်း
 ခြေကျင်းခတ်ထားခြင်းမျိုး ရှိသည်ဟု ကြားသိရသည်။ ဤကဲ့သို့သော
 အစီအမံများ ပြုလုပ်ထားသည့်ကြားက တစ်နည်းနည်းဖြင့် မိကွန်းပုံ
 ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားလေ့ရှိသည်။ ကျေးရွာသူရွာသားများ၏
 အဆိုအရ အသေခတ်ထားသည့် သော့ကို မည်ကဲ့သို့ဖွင့်ပြီး မိကွန်းပုံ
 ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည်ကို မိဘဖြစ်သူများကလည်း
 သဲလွန်စ ရှာမတွေ့ကြချေ။ ဤသို့ဖြင့် မည်သည့် သော့မျိုးကိုမဆို
 ဖွင့်နိုင်စွမ်းရှိသည့် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ မိကွန်းပုံတွင် ရှိသည်ဟု
 ရွာသူရွာသားအများအပြား ယူဆလာကြသည်။ မွန်လူမျိုးတို့၏
 အယူအဆတွင် ဤကဲ့သို့သော ဖြစ်ရပ်မျိုးကို konpin konchan
 (ကောန်ပင်ကောန်ဆာန်) ဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုကြသည်။
 ကောန်ပင်ကောန်ဆာန် သည် ၎င်းတို့သွားလိုသည့်နေရာကို

(အတားအဆီးမရှိ) သွားနိုင်သည့် သဘာဝလွန် တန်ခိုးစွမ်းအားများ ရရှိထားသည့် နတ်ညီနောင် ၂ ပါး၏ အမည်နာမဖြစ်သည်။

မိကွန်းပုံ၏ အဘွားဖြစ်သူကလည်း သူ့မြေးတွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ ရှိသည်ဟု ယုံကြည်ထားသည်။ သံကြိုးများဖြင့် အချည်ခံထားရခြင်းမှ မိကွန်းပုံ မည်ကဲ့သို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားပုံကို အဘွားဖြစ်သူက တိုင်းရင်းဆေးဆရာမအား ပြန်ပြောင်းပြောပြသည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၂ နှစ် ၃ နှစ်ခန့်က မိကွန်းပုံကိုမိဘဖြစ်သူများက ၎င်းတို့ အလုပ်လုပ်နေသည့် ဘန်ကောက်မြို့သို့ ခေါ်သွားခဲ့သည့် အချိန်ကာလများတွင်လည်း သူ့အနေဖြင့် အိမ်မှ ထွက်ပြေးသည့် အလေ့အထရှိခဲ့ဖူးသည်။ ထိုင်းရဲများ သူ့ကို ဖမ်းမိသည့်အချိန်တွင် မိမိမှာ အိမ်မှထွက်ပြေးလာခြင်းမဟုတ်ဘဲ လမ်းပျောက်၍ အိမ်မပြန်တတ်ခြင်းဟု ရဲများကို ဉာဏ်ဆင်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ရဲများက သူ့ကို အမေအဖေများထံသို့ဘေးမသီရန်မခစေဘဲ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ခုနှစ် ဧပြီလတွင် မိဘများ နေအိမ်ထံမှ သူ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားပြီး ပြန်ရောက်လာသည့်အခါ တစ်နည်းနည်းနှင့် သူ ကိုယ်ဝန်ရလာမည်ကို မိဘများက စတင် စိုးရိမ်ပူပန်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိကွန်းပုံကို ကိုယ်ဝန်တားဆေး ထိုးပေးစေလိုကြသည်။ သို့သော် မိကွန်းပုံ အသက် မပြည့်သေး။ ထိုအချိန်တွင် သူ၏ အသက်မှာ ၁၅ နှစ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကာ အစိုးရအသိအမှတ်ပြုဆေးခန်းများက သူ့ကို ကိုယ်ဝန်တားဆေးထိုးပေးရန် ငြင်းဆန်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိဘများက တိုင်းရင်းဆေးဆရာမထံ ရောက်လာရာ ဆေးဆရာမက မိကွန်းပုံအား တားဆေးထိုးပေးရန်

လက်ခံခဲ့သည်။ ဆေးဆရာမသည် မိကွန်းပုံ၏ မိဘများနှင့်လည်း ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုရှိပြီး မမျှော်လင့်ဘဲ ရလာနိုင်သည့် ကိုယ်ဝန်ကိစ္စဖြင့် မိကွန်းပုံနှင့် သူ၏ မိဘများ ဒုက္ခပွားကြမည်ကို မလိုလားသည့်အတွက်လည်း ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့နှင့်တိုင် နောက်ရက်အနည်းငယ်ကြာသောအခါ နေအိမ်မှ မိကွန်းပုံ နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံထွက်ပြေးလေသည်။ လမ်းမကြီးပေါ်တွင်တွေ့သည့် အိမ်နီးနားချင်းများကို သူ၏ အမေမှာ ရှေ့က ဘက်(စ)ကားဂိတ်တွင် သူ့ကို စောင့်နေသည်ဟုလည်း လိမ်ညာပြောဆိုခဲ့သေးသည်။ ဤသို့ဖြင့် မိကွန်းပုံ နေအိမ်မှ မကြာမကြာထွက်ပြေးနေသည့် ပြဿနာများကို အမြစ်ပြတ် မဖြေရှင်းနိုင်သည့် အတွက် မိသားစုဝင်များမှာ အကြီးအကျယ် စိတ်ဒုက္ခရောက်လျက် ရှိကြသည်။

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏ အဆိုအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် မိကွန်းပုံ ရွာသို့ပြန်ရောက်လာသည်။ အိမ်မှ ထွက်ပြေးသွားပြီး အချိန်တော်တော်များများ သူ့ရန်ကုန်တွင် ရှိနေခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ရန်ကုန်မှာ ရှိသည့် လူငယ်လေ့ကျင့်ရေးသင်တန်းကျောင်း တစ်ကျောင်းမှ သူ့ကို ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ထားပြီး အပ်ချုပ်နည်းသင်တန်းပေးခဲ့သည်။ သူ(မ) ၏ အခြေအနေမှာ အမြဲတမ်း ပုံမှန်မရှိပေ။ ရန်ကုန်မြို့တွင် နေရသည်ကို သူ သဘောကျသော်လည်း ရွာကိုလည်း ပြန်လာချင်နေခဲ့သည်။ ယခုအကြိမ် ရွာကို ပြန်လာသည်မှာ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မှ ပို့ဆောင်ပေးခြင်းကြောင့်မဟုတ်ဘဲ သူ့ဘာသာ ပြန်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ ခု၊ အောက်တိုဘာလတွင် မိကွန်းပုံ အိမ်သို့ ပြန်ရောက်လာပြီးနောက် မိဘများက အရင်ကအတိုင်း သူ့ကို သံကြိုးများနှင့် ချုပ်နှောင်ထားပြန်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ မိဘများက မိကွန်းပုံကို သံကြိုးခတ်ထားရန် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး ခွင့်ပြုသော်လည်း တစ်ပြိုင်တည်းတွင် သူ့ကို စိတ်ရောဂါကုဆရာဝန်နှင့်လည်း ပြသသင့်ကြောင်း အကြံပြုပြောဆိုလေသည်။ မိကွန်းပုံတွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားသည်ဟု ကျေးရွာသူရွာသားများ၊ တိုင်းရင်းဆေးဆရာများ ယုံကြည်ထားကြသလို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက မယုံပေ။ မိဘများ သူ့ကို သနားပြီး သံကြိုးများဖြေထားသည့် အချိန် သို့မဟုတ် အိမ်သာတက်နေသည့် အချိန်များကို အသုံးပြုပြီး မိကွန်းပုံ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ယူဆသည်။ သံကြိုးများအသုံးပြုချုပ်နှောင်မှုကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ကန့်သတ်မှုမပြုပေ။ နေအိမ်မှ မိကွန်းပုံ နောက်တစ်ကြိမ် ထွက်ပြေးခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ပြောဆိုခြင်းဖြင့် ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်မှုကိုသာ လုပ်သည်။ မိကွန်းပုံ၏ ဝေဒနာများ ပျောက်ကင်းရန် မိဘများက ဗေဒင်ဆရာများထံ အကူအညီရယူကြိုးစားကုသကြသော်လည်း ယင်းမှာ အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ဖြစ်သွားသည်။ သို့နှင့်တိုင် ခေတ်မီဆေးဝါးများအပေါ် ယုံကြည်မှု မရှိသည့်အတွက် စမ်းသပ်အသုံးပြုခြင်းလည်း မလုပ်ခဲ့ပေ။

ဤဖြစ်ရပ်၌ မိန်းကလေးငယ်၏ ကျန်းမာရေး ပြဿနာအပေါ် အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကိစ္စရပ်များကို ကြိုးစားဖြေရှင်းရာတွင် ပါ

ဝင်ပတ်သက်သူများက နည်းလမ်းမျိုးစုံကို ရောနှောအသုံးပြုဖြေရှင်းမှု (legal hybridity) ပြုကြောင်း ထင်ထင်ရှားရှားတွေ့မြင်ရသည်။ အစတွင် မိန်းကလေးငယ်အား ကူညီရန် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် သူနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည့် အဖြစ်အပျက်များကို သဘာဝ လွန်ဖြစ်ရပ်များနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု နားလည်ယုံကြည်ခြင်းအခြေ အနေနှစ်ရပ်တို့၏ ထွေးရောယှက်တင်ဖြစ်မှုကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ သို့ သော် သဘာဝလွန်ဖြစ်ရပ်များကို လူတိုင်းက ယုံကြည်ကြသည်တော့ မ ဟုတ်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ယင်းအချက်ကို သံသယဝင်လျက်ရှိပြီး မိန်းကလေးငယ်ကို ခေတ်မီဆေးဝါးများ အသုံး ပြု၍သာကုသမှု ပြုစေချင်ခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် မျက်မှောက်ခေတ် ပြဿနာဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများကိုလည်း ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အပြည့်အဝလိုက်နာ ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် သမားရိုးကျ အသုံးပြုလာခဲ့သည့် ပြဿနာဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများကို လက်ခံအသုံးပြုခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိန်းကလေးငယ်အား နောက်တစ်ခါ အိမ်မှ ထွက်မပြေးရန် သတိပေးခြင်းမျိုးကိုသာ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မိန်းကလေးဖြစ်သူ၏ ခြေ ထောက်ကို သံကြိုးများအသုံးပြု ချုပ်နှောင်ထားခြင်းကို လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် မြင်သည့်အမြင်မျိုး ကျေးရွာအုပ် ချုပ်ရေးမှူးတွင်ရော ကျန်သည့်အခြားရွာသားများတွင်ပါ မရှိကြသည် ကို တွေ့ရသည်။ မိသားစုအတွင်း မိဘဖြစ်သူက သားသမီးဖြစ်သူအား

အပြစ်ပေးသည့် ပုံစံတစ်ခု၊ မိန်းကလေးငယ်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အားလုံးက လက်ခံထားကြသည်။ ထို့အပြင် ဤကဲ့သို့သော ဖြစ်ရပ်မျိုးကို မိသားစုအိမ်တွင်းရေးပြဿနာအထူးသဖြင့် စိတ်ရောဂါဝေဒနာခံစားနေရခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် မိသားစုပြဿနာ ဟုဆိုကာ မည်သူကမျှ ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်ပတ်သက်မှု မပြုလုပ်လိုကြပေ။

ဤကိစ္စသည် သည့်ထပ်ပို၍ လူသိရှင်ကြားဖြစ်လာပါက မိသားစုဝင်များအနေဖြင့် ပို၍ အရှက်ရကြမည်ကို ရွာသူရွာသားများက မလိုလားကြပေ။ ဤကဲ့သို့သော တုံ့ပြန်မှုမျိုးသည် မြန်မာနိုင်ငံ တစ်နံတစ်လျားတွင် တွေ့မြင်ကြားသိနေကြ ဖြစ်သည့် “အတွင်းရေးအမှုကိစ္စများကို လူသိရှင်ကြား ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခြင်းသည် ရှက်စရာဖြစ်သည်” ဟူသည့် လက်ခံယုံကြည်မှု၊ မွန်ဆိုရိုး ဒီဂျကောက် ဂျကောက် ဟလိုက် ထပါကော ညိတနောက်ဗေး (မြန်မာဘာသာအားဖြင့် ‘မိမိပေါင်ကို အများမြင်အောင် လှန်ပြသည်’ဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်)နှင့် အလားသဏ္ဍာန်တူသည်။ Hybridity ကို အထင်အရှားတွေ့မြင်ရသည့် ဒုတိယသက်သေသာဓကမှာ အမှုကို ကြိုးစားဖြေရှင်းရာတွင် ပါဝင်ကြသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစား များပြားစုံလင်မှုဖြစ်သည်။ အဓိက ပါဝင်ပတ်သက်ကြသူများတွင် ရဲ၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ တိုင်းရင်းဆေးဆရာနှင့် ဗေဒင်ဆရာတို့ ဖြစ်သည်။

မိန်းကလေးတွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများ ပိုင်ဆိုင်ထားရှိခြင်း ရှိမရှိ ဆိုသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရသော်လည်း သူ့ကို တွေ့

သည့် လူတိုင်း သနားစိတ်ဝင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အိမ်မှ ထွက် ပြေးလွတ်မြောက်လာသည့် အချိန်တိုင်း နေအိမ်ပြင်ပတွင် သူမအား အနီးကပ်ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်သူ မရှိသည့်တိုင် ဆိုးဝါးသည့် ဘေးအန္တရာယ်များနှင့် ကြုံတွေ့ရခြင်း မရှိဘဲ ဘေးမသိရန်မခ အိမ်ကိုပြန်ပြန် ရောက်လာလေ့ရှိသည်။ ယင်းသည်ပင် သူ့မှာ ထူးခြားသည့်တန်ခိုးစွမ်းအားများ ရှိသည်ဟုရှာသူရှာသားများ ယုံကြည်ကြသည့် အကြောင်းရင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် အရင်ဘဝ ရှိသည်ဟု သောအယူအဆလည်းရှိရာ မိန်းကလေးသည် ရှေးယခင်ဘဝများတွင် ကောင်းမှုကုသိုလ်များ ပြုလုပ်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် ယခုဘဝတွင်ဘေးအန္တရာယ် မကျရောက်နိုင်ဘဲ သူ့ကို ကူညီစောင့်မပေးသူ တစ်ဦးဦး အမြဲ ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရှာသူရှာသားများက စွဲစွဲမြဲမြဲ ယုံကြည်ကြသည်။ သူ့တွင် သဘာဝလွန်စွမ်းအား ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားသော်လည်း ယခင်ဘဝကပင် ပြုခဲ့ဖူးသည့်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံများက ဝဋ်အဖြစ်ဖြင့် သူ့အား စိတ်ပုံမှန်အခြေအနေမရှိသူတစ်ဦး ဖြစ်စေခြင်းဖြစ်သည်။ သူ၏ စိတ်ရောဂါဝေဒနာကိုလည်း ကုသဖို့ရန် မဖြစ်နိုင်ဟု ယူဆကြသည်။ ဤအခြေအနေတွင် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုသည့် ဖြေရှင်းနည်းသက်သက်ဖြင့် ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင်။ ထို့ကြောင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပုံမှန်ယန္တရားများသက်သက်ဖြင့် ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဖြစ်ရပ် ။ ။ ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်မှု၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးခြင်း စသည့် ယုံကြည်မှုတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့် အိမ်ထောင်ရေးပြဿနာ

မသင်းသည် ဟောင်းဆားကျေးရွာမှ ၂၃ နှစ်အရွက် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မွန် အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ရွာတွင် သူ့မိသားစုနှင့် အတူနေထိုင် လျက်ရှိပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာအပြင် ရိုးရာနတ်များကိုလည်း အလေးအနက် ထား ကိုးကွယ်ယုံကြည်ကြသည်။ စာရေးသူနှင့် စတွေ့သည့် အချိန်တွင်မသင်းမှာ ၅ လလွယ် ကိုယ်ဝန်နှင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးဖြစ်သူ၏ ဖခင်မှာ မသင်းကို လက်ထပ်ရန် ငြင်းဆိုပြီး အဝေးကို ထွက်သွားခဲ့သည်။ သူ့တွင် ကိုယ်ဝန်စရှိလာပြီဖြစ်ကြောင်း သူ့ချစ်သူ အဆိုပါ အမျိုးသားကို ပြောသည့်အခါ ၎င်းမှာ ကလေး၏ အဖေဖြစ်ကြောင်းကို ချစ်သူအမျိုးသားက လက်မခံခဲ့ပေ။ တစ်ချိန်တည်းတွင် အခြားအမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့် တွဲနေခဲ့သည်။ မသင်းအနေဖြင့် အစောပိုင်းတွင် ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိ ဘာသာပင် ကြိုးစားဖြေသိမ့်ကာ ထူးထူးခြားခြား တစ်စုံတစ်ရာ လုပ် ဆောင်ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိခဲ့ပေ။ မမျှော်လင့်ဘဲ ရရှိခဲ့သည့် ကိုယ်ဝန်ကြောင့် အကြီးအကျယ်အရှက်ရကာ ဘယ်သူမပြု မိမိဟုသာ မသင်း သဘော ထားနေလာခဲ့သည်။ သို့သော် ကိုယ်ဝန်မှာ ဖုံးဖိမရတော့ဘဲ ထင်သာမြင် သာရှိသည့် အနေအထားသို့ရောက်လာသည့်အခါမှ အဒေါ်ဖြစ်သူနှင့် အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲနှင့် မသင်း စတိုင်ပင်တော့သည်။ လူကြီးအမျိုးသား တစ်ယောက်အား အကူအညီတောင်းကာ ကလေးအဖေဖြစ်သူနှင့် ညှိ နှိုင်းခိုင်းသော်လည်း အဆင်မပြေခဲ့ပေ။ ထိုအခါ အမျိုးသားဖြစ်သူကို

မသင်း၏ အဒေါ် ဖြစ်သူ၏ ခဲအို မတ် တော်စပ်သူ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး မှူးဆီသို့ခေါ်ဆောင်ကာ ဖြေရှင်းကြသည်။ မသင်းအား လက်ထပ်ယူရန် အမျိုးသားအား ဝန်ခံကတိပြုစေလိုခဲ့ကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရှေ့ မှောက် ညှိနှိုင်းစေ့စပ်ကြရာနောက်ဆုံးတွင် အမျိုးသားဖြစ်သူက မသင်း ကို လက်ထပ်ရန် သဘောတူလိုက်သည်။ သို့သော် သဘောတူစာချုပ် ကို မချုပ်ဆိုခင် အမျိုးသား၏ နောက်ရည်းစားက ဖုန်းဆက်လာသည်။ ဖုန်းဆက်စကားပြောကြပြီးနောက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးအား ကွမ်းသွားဝယ်မည်ဟုဆိုကာ အမျိုးသားက အပြင်ထွက်သွားပြီး သူ့ နောက်ရည်းစားနှင့် ခိုးပြေးကြတော့သည်။ နောင်တွင် ယင်းတို့ သမီး ရည်းစားနှစ်ယောက်မှာ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း အခြေချနေထိုင်နေကြသည် ဟု ကိုယ်ဝန်သည် မသင်း သတင်းရလေသည်။ အမျိုးသားဖြစ်သူနှင့် သူ၏ချစ်သူမိန်းကလေးကို မိမိ၏ မိသားစုဝင်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး တို့ထံမှ အကူအညီရယူကာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့တပ်ဖွဲ့သို့ မသင်း သတင်းပို့ အမှုဖွင့်လေတော့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ထိုင်းရဲ့တပ်ဖွဲ့ဆီသို့ အမှုက ရောက်ရှိသွားသည်။ ဤကဲ့သို့တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် အမှုဖွင့်အရေးယူ ရခြင်းမှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သည့် အမျိုးသားကို မသင်းနှင့် မိသားစုဝင် များမှ အလွန်တရာ အခဲမကျေဖြစ်ကာ ထိုက်သင့်သည့် အပြစ်ဒဏ်ကျ ခံစေလို၍ ဖြစ်သည်။ အမှုမှာ မဖြေရှင်းနိုင်ဘဲရှိနေပြီး မသင်း၏ ကိုယ် ဝန်မှာလည်း တစ်စတစ်စ ရင့်မာလာသည်။ မသင်းအနေဖြင့် ကိုယ်ဝန် ကို ဖျက်ချချင်ခဲ့သော်လည်း အမှုကို ရဲစခန်းသို့ တိုင်ကြားထားပြီးသားဖြစ်ရာ နောင်တွင် တရားခွင်အတွင်း

အမှုရင်ဆိုင်ကြသည့်အခါ မိမိ၏ ကိုယ်ဝန်ကို သက်သေအဖြစ် ပြရမည် ဖြစ်သည့်အတွက် ယခုအခါ ဖျက်ချရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေအရ တရားဝင်မှု မရှိသည့်အပြင် မွန်လူမျိုးများ၏ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာယုံကြည်မှုများအရ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းကို လူမှုအသိုင်း အဝိုင်းကလက်သင့်ခံခြင်းမရှိပေ။ သို့သော်လည်းတရားဝင်မဟုတ် သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချကြသည့် အခြေအနေများ လည်း ရှိသည်။

မိမိဘဝတွင် ဤကဲ့သို့ကံဆိုးမိုးမှောင် ကျရခြင်းမှာ ယခင်က မိမိတို့ အိမ်ရှေ့ရှိ သရက်ပင်မှ သရက်ကိုင်းများကို ဖခင်ဖြစ်သူက ခုတ်ဖြတ်ခဲ့ ဖူးရာ နတ်များက အမျက်တော်ရှုကြသည့်အတွက် ဖြစ်သည်ဟု မသင်း ယုံကြည်ထားသည်။ တစ်ချိန်တွင် မသင်း၏ အမေဖြစ်သူ မျက်စိတွင် ရောဂါစွဲကာ မျက်လုံးမဖွင့်နိုင်သည်အထိဆိုးဝါးသည့် နာကျင်မှု ဝေဒနာ ကို ခံစားခဲ့ရသည်။ မိခင်ဖြစ်သူ၏ ဝေဒနာကို ကုသရန် ရန်ကုန်ရှိ မျက်စိ အထူးကုဆရာဝန်ထံပြသရန် ရောက်ရှိစောင့်ဆိုင်းနေချိန်အတွင်း နတ် ကတော် တစ်ပါးနှင့် သွားရောက်တွေ့ဆုံရာ အမေဖြစ်သူ နာကျင်ခံစား နေရသည့် ဝေဒနာသည် အဖေဖြစ်သူ တစ်ချိန်က သရက်ကိုင်းများကို ခုတ်ခဲ့ဖူးရာ သရက်ပင်စောင့်နတ်များက ဒေါသထွက်စိတ်ဆိုးကြသည့် အတွက် ဖြစ်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့ဖူးသည်။ ဒေါသထွက်နေသည့် နတ် များက မိသားစုတစ်စုလုံးအပေါ် အန္တရာယ်ဆိုးများ ကျရောက်အောင် အပြစ်ဒဏ်ခတ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မသင်းအနေဖြင့် ယုံကြည်ထား

သည်။ သူ့အမေ ကံမကောင်းအကြောင်းမလှသလို သူ့တွင်လည်း ကံကောင်းခြင်းများ မရှိခဲ့ပေ။ နတ်များကို စိတ်ဆိုးအမျက်ထွက်အောင် ပြုလုပ်ခဲ့မိသည့်အတွက် သူ့၏ မိခင်ဖြစ်သူ မျက်စိဝေဒနာခံစားခဲ့ရသည့်အပြင် သူ့အနေနှင့်လည်း ချစ်သူအမျိုးသား၏ လိမ်လည်လှည့်ဖြားချန်ထားခဲ့ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။ အမေဖြစ်သူ၏ မျက်စိရောဂါ သက်သာလာစေရန်အလို့ငှာ မိမိတို့အိမ်ခြံဝင်း ပန်းဥယျာဉ်အတွင်း နတ်စင် ၁ ခုကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းအားဖြင့် စိတ်ဆိုး အမျက်ထွက်သွားသည့် နတ်များကို တောင်းပန်ပူဇော်ပသခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ပြီးသည့်အခါ မသင်း၏ အမေလည်း ရောဂါသက်သာလာခဲ့သည်။ သို့သော် မသင်း အတွက်မူ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးသွားသည့် ချစ်သူအမျိုးသား ဖြစ်သူအကြောင်း သတင်းကြားရနိုး ဆက်လက်စောင့်ဆိုင်းနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ သူ့အတွက် ကိုယ်ဝန်ကိစ္စဖြေရှင်းရန် ဘာသာရေးနည်းလမ်းများ ချည်းသက်သက် ချဉ်းကပ်အသုံးပြုမှုနှင့် မလုံလောက်ပေ။ ကလေးဖြစ်သူ၏ ဖခင်ထံမှ ငွေကြေးအထောက်အပံ့တစ်စုံတစ်ရာ ရလိုသည်။

ဤသမီးရည်းစားချင်းအငြင်းပွားသည့်အမှုတွင် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများ၏ လွှမ်းမိုးမှုမပါဘဲ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏တရားစီရင်ရေးစနစ် ပထမအဆင့်အနေဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ထို့နောက် ရဲဘက်ဆိုင်ရာအကူအညီများ ရယူပြီး ဖြေရှင်းမှုပြုရန် အားထုတ်ခဲ့သည့် အနေအထားနှင့်ယှဉ်လျက် legal hybridity ဖြစ်မှုကို တွေ့ရသည်။ အမှုဖြစ်ပွားရသည့် အကြောင်းရင်းများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ကောက်ရာ၌ နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ပတ်

သက်သည့် နတ်ကိုင်သည့်အယူအဆများ လွမ်းမိုးမှုရှိနေခဲ့ကြောင်း
 တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် တရားလိုအမျိုးသမီးသည်
 ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့်လည်း ဆွေမျိုးတော်စပ်နေရာ သို့ အတွက်
 အစိုးရရုံးပိုင်းဆိုင်ရာ အရာရှိများထံ သွားရောက်အကူအညီရယူရန်
 ပိုမိုလွယ်ကူသည့် အနေအထားရှိနေခဲ့သည်။
 ထိုကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲမသင်းသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့်
 ထူးထူးခြားခြား အဆက်အသွယ် မရှိသည့် သာမန်အမျိုးသမီးတစ်ဦးဆို
 ပါက အစိုးရရုံးများသို့ သွားရောက်အကူအညီတောင်းမည့်အစား မိမိ
 ဘာသာပင် ကြိုးစားကြိတ်မှိတ်ဖြေရှင်းရန် အားပိုသန်လိမ့်မည်။ အစ
 တွင် မသင်းအနေဖြင့် မည်သူ့ဆီမှ အကူအညီမတောင်းခံခဲ့ပါ။ ဤကိစ္စ
 ကို ရှက်စရာအနေနှင့်သာ ရှုမြင်ခဲ့ပြီး လူမသိအောင်
 ဖုံးဖွက်ထားခဲ့သည်။ အမှုကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရရုံးများသို့
 တိုင်ကြားခဲ့သူများမှာ သူ၏ အဒေါ်ဖြစ်သူနှင့် တစ်ဝမ်းကွဲ
 အစ်ကိုတို့ဖြစ်ကြသည်။ မသင်းအနေဖြင့် သူထိခိုက်ခံစားနေရသည်မှာ
 သူ့အဖေအား နတ်များက ဒေါသထွက်နေသည့်အတွက်ရော၊ သူ၏
 ဝဋ်ကြွေးကြောင့်ရော ဖြစ်မည်ဟုသာ ယူဆထားသည်။ အထက်တွင်
 ရှင်းလင်းခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဝဋ်ဆိုသည်မှာ အတိတ်ဘဝများက
 ပြုခဲ့ဖူးသည့် မကောင်းမှုကံများကို ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ပုဂ္ဂိုလ်က
 ယခုဘဝတွင် ဒုက္ခခံပြန်လည်ပေးဆပ်ကြရခြင်းဖြစ်သည်ဟူသည့်
 အယူအဆတစ်ခုဖြစ်သည်။ မသင်း၏ယုံကြည်မှုမှာ ယင်းအတိုင်းပင်
 ဖြစ်သော်လည်း တရားမျှတမှုအပေါ် သူ၏ ရှုမြင်မှုမှာ ထိုထက်ပိုပြီး

ဘာသာရေးမဖက်သည့် လက်ခံယုံကြည်မှုများလည်း ရောနှောပါဝင်နေသည်။ အမျက်ရှသွားသည့် နတ်များကြောင့် မိမိမှာကံဆိုးမိုးမှောင်ကျခြင်း ဖြစ်သည်ဟု လက်ခံထားသော်လည်း တစ်ပြိုင်တည်းတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ အမျိုးသားကို တရားဥပဒေမှ ထိုက်သင့်သည့် အပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ် အပြစ်ပေးရန်ကိုလည်း လိုလားသည်။

ဆွေးနွေးချက်များ

ဤအပိုင်းတွင် အမှုကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာ၌ သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များ မည်သည့်နည်းလမ်းများကို မည်ကဲ့သို့သော ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဖြေရှင်းမှု ပြုကြသည်ကို အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များအပေါ်အခြေခံသည့် စာရေးသူ၏ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များကို legal hybridity သီဝရီများ အကြောင်း ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆွေးနွေးချက်များနှင့် ဆက်စပ် တင်ပြသွားပါမည်။ စာရေးသူ ကွင်းဆင်း သုတေသနပြုခဲ့သည့် ဒေသမှ ကျေးရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် မိမိတို့ ရင်ဆိုင်နေကြရသည့် အမှုကိစ္စများကို အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများအား သတင်းပို့အကြောင်းကြားခြင်း ပြုမည့်အစား ဘာသာရေး၊ ရိုးရာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များကိုသာ ပို၍အားကိုးအားထားပြု အကူအညီတောင်းခံရသည့် အကြောင်းရင်းများစွာရှိသည်။ Legal hybridity ဖြစ်မှုကို ဥပမာအားဖြင့် အိမ်ထောင်ရေးအငြင်းပွားမှုပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆို သော်

ယင်းကဲ့သို့သော အမှုကိစ္စများသည် အတိတ်က ပြုခဲ့ဖူးသည့် မကောင်းမှု၊ ရိုးရာနတ်များကို ပူဇော်ပသခြင်း စသည် ယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှုများဖြင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်လျက်ရှိသည်ဟု ရှုမြင်ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်သူများအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရဌာနများထံမှ ဥပဒေဆိုင်ရာအကူအညီများ မရယူလိုခြင်းမှာ အစိုးရအာဏာပိုင်များကို ကြောက်ရွံ့ကြခြင်း၊ တိုင်းပြည်တွင် အချိန်အတန်ကြာ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရှိလာနေခဲ့ခြင်းနှင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် တင်းကျပ်စွာ အုပ်ချုပ်ခံလာခဲ့ရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ သည့်အပြင် ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတနည်းနေသေးခြင်း၊ အမှုကိစ္စတစ်ခုကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကိုင်တွယ်ခြင်းသည် ရှက်စရာဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်နေကြသေးခြင်း၊ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ အမှုများကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း ဖြစ်စဉ်သည် ကြန့်ကြာနေနိုင်ခြင်း စသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့်လည်း ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှု ရှိသည်။ စာရေးသူ၏ တွေ့ရှိချက်အရ အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များနှင့် တကွ အခြားပြင်ပ အကူအညီများကို အသုံးပြုပြီး အမှုများ ကြိုးစားရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းသည့်တိုင် အလွယ်တကူ ပြေလည်သွားသည်ဆိုသည့် အမှုများမှာ အနည်းအကျဉ်း သာရှိသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် လိုအပ်ချက်များစွာ ရှိနေသေးသည့်အတွက် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အကြံဉာဏ်များကိုလည်း ပြည်သူများ ရယူကာ မိမိတို့၏ အမှုကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အချို့သော အငြင်းပွားမှုများ၊ ပြဿနာကိစ္စရပ်များကို သမားရိုးကျ တရားဝင်တရားစီရင်ရေးယန္တရားများ အသုံးပြုပြီး ထိထိရောက်ရောက် မဖြေရှင်းနိုင်ဟု ယုံကြည်ကြသည့်အတွက်လည်း အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ များ၏ အကူအညီကို ရယူမှု မပြုကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော အမှုကိစ္စများကို ဘာသာရေးသာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးဦးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီးမှသာ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ယူဆကြ သည်။ ဤယူဆချက်ကို မိုးရ် (Moore 1993) ၏ ဆွေးနွေးတင်ပြချက် ဖြစ်သည်။

ဘာသာရေးသာသနာ့ဝန်ထမ်းပုဂ္ဂိုလ်များသည် တရား သူကြီးများ သို့မဟုတ် ဥပဒေဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု ပေး သူများ စသဖြင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခု၏ရပ်ဝန်း အတွင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသူများဟု မိမိကိုယ်မိမိ မသတ်မှတ်ကြသည့်တိုင် ၎င်းတို့ကို တရားရေးမဏ္ဍိုင် ဗဟုဝါဒ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်။

ဟူသည့်အချက်နှင့် အထူးတလည် ကိုက်ညီမှုရှိသည်။

ကျေးလက်နေမွန်ပြည်သူများသည် မိမိတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ ရပ် ကျေးအာဏာပိုင်များကို ယုံကြည်ကြသည့်အလျောက် ရပ်ရွာအတွင်း အမှုကိစ္စအများစုကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏အကူအညီဖြင့်သာ ရင် ဆိုင်ဖြေရှင်းမှုပြုကြသည်။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို ရိုသေလေးစား ထိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ အမှုပြဿနာများကို ထိရောက်မှန်ကန်စွာ ဖြေရှင်း

နိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် ရှုမြင်ထားကြသည်။ တရားတဘောင်နှင့် ရင်ဆိုင်စရာ မလိုဘဲ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်းသည် အချိန်နှင့် ငွေကြေး ချွေတာနိုင်သည့်အတွက် ယင်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် နည်းလမ်းအဖြစ်လည်း မှတ်ယူကြသည်။

နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဝဋ်ကဲ့သို့သော ရှေးယခင်ဘဝတွင် ပြုခဲ့သည့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးမှုအပေါ် ယုံကြည်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူအဆများကိုလည်း သူ့ချည်းသက်သက် အမှီအခို ကင်းကင်းနှင့် ထာဝစဉ်တည်မြဲနေမည့်ခလေးများအဖြစ် မရှုမြင်သင့်ပေ။ ရပ်ရွာအတွင်း အမှုပြဿနာများရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် ဆိုရှယ်မီဒီယာ၊ ခေတ်မီဆေးဝါးများ၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ကွဲပြားခြားနားသည့် တာဝန်များထမ်းဆောင်နေသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးပါဝင်ပတ်သက်မှု စသဖြင့် စုံလင်သည့် နည်းလမ်းများ ရောနှောအသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤသို့ဖြင့် အမှုမှန်ပေါ်ပေါက်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များတွင် legal hybridity ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာကို ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရသည်။ ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးအတွင်း ဘာသာရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို အထူးပြုလေ့လာခြင်းက ဘာသာရေးနှင့် ကင်းကွာလျက်တည်ရှိနေသည့်ယန္တရားများ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ တည်ရှိမှုကို ဤစာတမ်းမှ ဖယ်ထုတ်စဉ်းစားခြင်း မဟုတ်ပေ။ အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာတွင် နည်းလမ်းမျိုးစုံရောနှော အသုံးပြုမှုအကြောင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ နားလည်သဘောပေါက်ရန် hybridity က အလွန်အသုံးဝင်သည့် အယူအဆတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ Hybridity ကို အမှု

ကိစ္စတစ်ခုတည်းအား ဖြေရှင်းမှုပြုသည့် ဖြစ်စဉ်အတွင်းမှာပင် တွေ့ရနိုင်ကြောင်း ဤစာတမ်းပါ ဖြစ်ရပ် လေ့လာမှု ၂ က သက်သေပြလျက်ရှိသည်။ ယင်းတွင် တရားလို မိန်းကလေးက တရား ဥပဒေနှင့် အညီ အပြစ်ပေးခြင်းနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ အသုံးပြု လျက် အကူအညီရယူခြင်းနှစ်မျိုးလုံးကို အသုံးပြုခဲ့သည်။

အမှုကိစ္စအများစုမှာ ဘာသာရေး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများနှင့် ဆက်နွှယ်လျက်ရှိပြီး ဤကိစ္စများ အပေါ် အခြားအခြားသောအချက်များ၏ လွှမ်းမိုးမှု သိသာထင်ရှားစွာ ရှိလင့်ကစား ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများကလည်း အင်နှင့်အားနှင့် လွှမ်းမိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤတွင် ရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ ကိုးကွယ်ယုံကြည်သည့် နတ်များက ၎င်းတို့အား ဘေးအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးထားကြသည်ဟု ယုံကြည်ထားမှုမျိုး ရှိကြသည်။ နတ်များကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းအားဖြင့် မိမိတို့၏ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေများ စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ကံကောင်းခြင်းများရရှိလာမည်ဟုလည်းယုံကြည်ကြသည်။ ထို့အပြင်အတိတ်တွင် ၎င်းတို့ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများကြောင့် အစိုးရသက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများအပေါ် ယုံကြည်မှု လျော့နည်းလျက်ရှိသည်။ သွေးထွက်သံယိုကိစ္စများ၊ ခိုးမှုများ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအငြင်းပွားပြဿနာများနှင့် လင်မယားချင်းကွာရှင်းပြတ်စဲခြင်း စသည့်အမှုကိစ္စများမှအပ အခြားရပ်ရွာအတွင်း ဖြစ်ပွားသည့် ပြဿနာရပ်များအတွက် နတ်များအား ပူဇော်ပသခြင်း၊ ဗေဒင်ဆရာ

များ၊ ရှေ့ဖြစ်ဟောဆရာများနှင့် ရပ်ရွာအတွင်းရှိ အသက်ကြီးဝါကြီး ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ အကြံဉာဏ်ရယူဖြေရှင်းခြင်းနည်းလမ်း အသုံးပြု ဖြေရှင်းခြင်းကို ပိုမို နှစ်သက် သဘောကျကြသည်။ ဟူစိန် (Hussain 2011) ၏ ဆွေးနွေးချက်များတွင်လည်း အလားတူ အချက်မျိုးကို ပြောဆိုထားသည်။ ယင်းတွင် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စများ စီမံဆောင်ရွက် ရာတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု အလေ့အထများကို စွဲမြဲစွာ အသုံးပြုနေခြင်းတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ရိုးရာဓလေ့များ၏ လွှမ်းမိုးမှု နှင့်အတူ အခြားသောလွှမ်းမိုးမှုများ၊ အစိုးရ၏ တရားရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် အယုံအကြည်ကင်းမဲ့မှုနှင့် ယင်းမဏ္ဍိုင်များကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု မရှိသည့် အခြေအနေများ ပါဝင် ပတ်သက်နေကြောင်း ပြောဆိုတင်ပြထားသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ရိုးရာနတ်များအား ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုသည် ကျေး ရွာသူရွာသားများ၏ နေ့စဉ် လူမှုဘဝများ အတွင်း ပေါင်းစပ်ပါဝင်နေ သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည့်အတွက် အိန္ဒိယနိုင်ငံကို ဥပမာပြု၍ မိုးရ် (Moore 1993) ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကျေးလက်ဒေသများအတွင်းရှိ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအခန်းကဏ္ဍကို ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများက လွှမ်းမိုးလျက် ရှိသည်။ ဘာသာရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးတင်ပြချက်များ ပါဝင်သည့် စာပေများတွင်သာမက အစိုးရများ၏ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

လုပ်ဆောင်ချက်များတွင်လည်း ချန်လှပ်ထားခဲ့လေ့ရှိသည်။
မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။

ယခင်က နှစ်ပေါင်းများစွာ (ဖိနှိပ်) အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် တပ်မတော် အစိုးရကြောင့် နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအပေါ် ဟောင်းဆားကျေးရွာသူရွာသားများ၏ သံသယအစိုင်အခဲမှာ ထုထည် ကြီးကြီးမားမားပင်ရှိသည်။ ရဲများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကဏ္ဍ အသီးသီးမှ တာဝန်ရှိသူများကို အကျင့်ပျက်ချစားသည်ဟု ဆိုကာ ပို၍ အယုံအကြည်မဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း များ၊ တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အခြေခံဗဟုသုတ မရှိကြသည့်အတွက် ၎င်းတို့၏ အမှုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းသည့်အခါတိုင်း ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသားမှတ်ပုံတင်ကတ်များ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ကြောင်းအသိ အမှတ်ပြုလက်မှတ်များ၊ ငွေကြေးချေးငှားခြင်းစာချုပ်စာတမ်းများ စသဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်းအပါအဝင်ငွေကြေးမြောက်များစွာ အသုံးပြုနေကြရသည့်အနေအထားကလည်း ဆိုးနှင့် ပြီးသား အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည့် အကြောင်းများ ဖြစ်သည်။ ဟောင်းဆားကျေးရွာနေ လူအများစုမှာ လူမျိုးတစ်မျိုးတည်း မွန်မှ ဖြစ် ကြသော်လည်း မိသားစု၊ မျိုးရိုး၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု နှင့် ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများ ပေါင်း စပ်ပါဝင်သည့် legal hybridity အသုံးပြုမှုနည်းလမ်းများမှာ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး မတူညီကြပေ။ ဤအချက်သည် မယ်ရီ (Merry 1988) ၏ စာပါ

ဆွေးနွေးချက်များနှင့် အလွန်တရာ ကိုက်ညီလျက်ရှိသည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုတည်းရှိရေး (singularity of law) နှင့်ပတ်သက်သည့် အယူအဆ ဝါ တရားရေး မဏ္ဍိုင်ဗဟို ဦးစီးဝါဒ (legal centralism) တစ်ခုတည်းကိုသာ ရွာသူရွာသားများ အသုံးပြုကြခြင်း မရှိပေ (ဂရစ်ဖစ်သ် (Griffiths 1986)။ အမှုကိစ္စများကို ဘာသာရေး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များကို လည်းကောင်း၊ ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုမရှိသည့် တရားရေးစီရင်ရေးစနစ်များကိုလည်းကောင်း တစ်ပြိုင်တည်း အသုံးပြု၍လည်းကောင်း ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမှုပြုသည့် အနေအထားတွင် legal hybridity ဖြစ်မှုကို တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

နိဂုံး

ဤဆောင်းပါးတွင် မွန်ကျေးရွာသူ/သားတို့၏ နေ့စဉ်လူမှုဘဝများတွင် ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် အငြင်းပွားမှုပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင်ရင်းမြစ်မတူညီသည့်ဥပဒေများရောနှောပေါင်းစပ်အသုံးပြုသည့် အခြေအနေ (legal hybridity) ကို သရုပ်ဖော်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ စာရေးသူ၏ အဓိကတင်ပြချက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ အထူးသဖြင့် မွန်ပြည်နယ်အတွင်း legal pluralism နှင့် legal hybridity လေ့လာမှုနယ်ပယ်တွင် ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝလွန်ဖြစ်ရပ်များဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများကို ထည့်သွင်းလေ့လာမှုပြုရန် အလွန်ပင်အရေးကြီးကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ် ဖြစ်ပျက်နေခဲ့သည့် အမှုကိစ္စများကို လိုက်လံလေ့လာခြင်း၊ အငြင်းပွားစရာကိစ္စများ ပုံမှန်ဖြေရှင်းပုံ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ပုံနှင့် ဒေသခံရွာသူ

ရွာသားတို့၏ အမြင်သဘောထားများတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ခြင်း လုပ်ခြင်းအားဖြင့် ဤလေ့လာမှုနယ်ပယ်တွင် ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝ လွန်ဖြစ်ရပ်များဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများ အရေးပါပုံကို ထင်ထင်ရှားရှား ပင်တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ဗဟုဝါဒီ အမြင်ဖြင့်ချဉ်းကပ်ရာ တွင် လူမှုအသိုက်အဝန်းတစ်ရပ်အတွင်း တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေကြ သည့်ဖြစ်စဉ်အပေါ် ပြဋ္ဌာန်းစံနှုန်းဥပဒေများ၊ ယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှု များနှင့် အမှန်တကယ် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုအတိုင်း အတာများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာသုံးသပ်မှုပြုရန် အရေးကြီးသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအစား မိမိတို့ ရပ်ရွာ အတွင်းတွင်ပင် အမှုကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် ကျေးလက် နေပြည်သူများ အဘယ်ကြောင့် စိတ်အားထက်သန်ပုံ၊ ကျေးရွာအဆင့်မှာပင် ပြဿနာများကို မည်ကဲ့သို့ ကြိုးစားဖြေရှင်းပုံတို့ကိုလည်း ဤဆောင်းပါးတွင် ဖော်ထုတ်လေ့လာမှု ပြုထားပါသည်။ ရပ်ရွာအတွင်း ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် ရင်းမြစ်မတူညီသည့် စံနှုန်းဥပဒေများ ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အငြင်းပွားစရာ အမှုကိစ္စများ ပေါ် ပေါက်လာသည့်အခါ အစိုးရ၏တရားစီရင်ရေးစနစ် အောက်အဆင့် ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှ အထက်သို့ အဆင့်ဆင့်တက်၍ ဖြေရှင်းမှုပြု ကြသည်ဟု ရွာသူရွာသားများက တရားဝင် မည်သို့ပင်ဆိုလင့်ကစား လက်တွေ့တွင် ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ (နတ်၊ ဗေဒင်

နက္ခတ်ဆရာများ၊ ဘုန်းကြီး၊ တိုင်းရင်းဆေးဆရာများထံမှ) အကူအညီများ ရယူ ဖြေရှင်းမှု ပြုကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

အမှုကိစ္စများကို ဖြေရှင်းမှုပြုသည့် ဖြစ်စဉ်ကို အသေးစိတ်ရှင်းလင်းမှုပြုရာတွင် ခေတ်သစ်နည်းပညာများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများအကြား ဆက်စပ်မှုကို သရုပ်ဖော်တင်ပြခဲ့သည်။ ကျေးရွာသူရွာသားများသည် အချို့သော အမှုကိစ္စများ ဖြေရှင်းရာ၌ ဖေ့စ်ဘွတ်ခ်ကဲ့သို့သော ဆိုရှယ်မီဒီယာကို အသုံးပြုရန် စိတ်အားထက်သန်ကြကြောင်းတွေ့ရသည်။ ယင်းကဲ့သို့သော နည်းပညာအသုံးပြုမှုများကို များသောအားဖြင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုများနှင့် ပေါင်းစပ်၍ ပြဿနာဖြေရှင်းလေ့ရှိကြသည်။ လောကုတ္တရာနှင့် သဘာဝလွန်စွမ်းအားများအပေါ် ရွာသူရွာသားများ၏ အလေးထားယုံကြည်မှုများသည် ရပ်ရွာအတွင်း ၎င်းတို့ နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။ အတိတ်ဘဝ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့် ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့အပေါ် ယုံကြည်မှု၊ မှော်ပညာနှင့် ဗေဒင်ဆရာများ၊ ဘုန်းတော်ကြီးများတို့၏ တန်ခိုးစွမ်းအားအပေါ် ယုံကြည်သက်ဝင်မှုတို့က ကျေးလက်နေပြည်သူများ၏ အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းသည့် အမှုအကျင့်များအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိကြသည်။ ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝလွန် စွမ်းအားများအပေါ် ယုံကြည်ကိုးစားမှုက အမှုကိစ္စပြဿနာများ ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေး ယန္တရားများကို ကျေးရွာသူရွာသားများ သွားရောက်

အသုံးမပြုလိုခြင်း အကြောင်းရင်းများထဲမှ အလွန်သိသာသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ လောကုတ္တရာနှင့် သဘာဝလွန်စွမ်း အားများအပေါ် ယုံကြည်မှုသည် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများအပေါ် အား ကိုးလိုစိတ် မရှိကြခြင်းထက် အချို့သောကိစ္စများ အထူးသဖြင့် မိဘ အရိပ်အောက်မှ အကြိမ်ဖန်များစွာ ထွက်ပြေးနေသည့် မိန်းကလေး ကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များကို ပုံမှန်အစိုးရတရားစီရင်ရေးယန္တရားများသုံး၍ ဖြေရှင်းမှု မပြုနိုင်ဘဲ ဘာသာရေး ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ နည်း လမ်းများ အသုံးပြုဖြေရှင်းမှသာ ထိရောက်မည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြ ခြင်း ဖြစ်သည်။

အနှစ်ချုပ်ရလျှင် ဤသုတေသနပြုလေ့လာမှုတွင် မွန်ကျေးလက် တောရွာတစ်ရွာအတွင်း ပုံမှန် အမှုကိစ္စများဖြေရှင်းရာ၌ ရင်းမြစ် မတူ ညီသည့် ဥပဒေများ မည်ကဲ့သို့ ရောနှောပေါင်းစပ် (legal hybridity) အသုံးပြုကြသည်ကို ပုံဖော်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းမှ တွေ့ရှိချက် များကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တရားရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ကြောင်း စာရေး သူအနေဖြင့် အကြံပြုအပ်ပါသည်။ ကျေးလက်တောရွာများအတွင်း ကျန်းမာရေးနှင့် အခြားအငြင်းပွားစရာ အမှုကိစ္စများကို တာဝန်ယူကိုင် တွယ်ရသည့် အစိုးရတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် မွန်ကျေးရွာများရှိ လက်တွေ့အမှုဖြေရှင်းရေးနည်းစနစ်များကို နားလည်ထားရန် လိုအပ် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် ဗဟုမဏ္ဍိုင်တရားရေးကျင့်သုံးကြသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်တွင် ဘာသာရေး နှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်

အလာများအပေါ် ယုံကြည်တန်ဖိုးထားမှုများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ကြောင်းလည်း တင်ပြလိုပါသည်။ ထိုသို့ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် ပြည်သူ့လူထုသည် တူညီသည့်လူမျိုးစု အဖွဲ့ဝင်များနှင့် တစ်ရွာတည်းတွင် စုပေါင်းနေထိုင်ကြသည့်တိုင် အမှု ကိစ္စပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြသည့်အခါ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုး ကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုလိုကြသည့် သဘော ထားများရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းလည်း ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။

ကိုးကားထားသည့် ကျမ်းများစာရင်း

Benda-Beckmann, Franz von and Keebet von Benda-

Beckmann. 2001. "State, Religion and legal pluralism: Changing constellations in West Sumatra (Minagkabau) and Comparative issues". *Max Planck Institute for Social Anthropology working papers*, 19.

Clark, Samuel and Matthew Stephens. 2011. "Reducing Injustice? A Grounded Approach to Strengthening Hybrid Justice Systems", In *Customary Justice: Perspectives on Legal Empowerment*, edited by Jane Ubink, 67-90. Rome: IDLO.

Collier, Jane Fishburne.1973. *Law and Social Change in Zinacantan*. Stanford: Stanford University Press.

- Evans-Prichard, E.E. 1937. *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande*. Oxford: Oxford University Press.
- Gibbs, Amy, 1963. "Diary of a Nobody", *Ministry of Health (MOH)* (www.bbc.co.uk/uk.dbloch/picture)
- Gravers, Mikael. "Spiritual Politics, Political Religion and Religious Freedom in Burma ". *The Review of Faith & International Affairs*, 11, no. 2: 46-54.
- Griffiths, John. 1986. "What is Legal Pluralism." *Journal of legal Pluralism*, no 24: 4-9.
- Hooker, M.B. 1975. *Legal Pluralism – An Introduction to colonial and neo-colonial laws*. Oxford: Oxford University Press.
- Merry, Sally Engle, 1988. "Legal Pluralism", *Law & Society Review*, Vol.22.No.5, pp.869-896.
- Hussain, Jamila. 2011. "More than One Law for all. Legal Pluralism in Southeast Asia". *Democracy and Security*, 7, no 4: 374-89.
- Kluckhohn, Clyde. 1944. "Culture and A Conceptual Scheme". *American Anthropological Association Journal New*, Vol.46, Issue1: 1-29.

Merry, Sally E. 1988. "Legal Pluralism". *Law & Society Review*, 22, no.5: 869-96.

MIMU. 2017. Census data on religion, downloaded October 2017. <http://themimu.info/census-data>

Mon Unity League (MUL). 2014. "The Mon History". Mon News Agency. <http://monnews.org/mon-people/> (accessed on 10 November 2016).

Macaulay, Stewart, 1986. "Private Government". In Lipson & Wheeler (eds), *Law and Social Science*. Russell Sage Foundation. pp. 445-518.

Moore, Erin P, 1993. "Gender, power, and legal pluralism: Rajasthan, India". *American Ethnologist*, Vol.20, Issue 3: 522-542.

Nader, Laura and Todd, Harry F. 1978. *The Disputing Process: law in societies*. New York. Columbia University Press.

Nader, Laura, 1964. "The Anthropological Study of Law". *American Anthropologist* New Series, Vol. 67, No. 6: 3-32

- Pospisil, Leopold. 1971. "The Anthropology of Law: Comparative Theory of Law". *New York: Harper and Row*.
- Rieffel, Lex. 2013. "Myanmar on the Move: An Overview of Recent Developments." *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 4: 31-49.
- Santos, Boaventura de Sousa. 2006. "The Heterogeneous State and Legal Pluralism in Mozambique." *Law & Society Review*, 40, no. 1: 39-75.
- South, Ashley, 2007. "Contemporary Southeast Asia". A *Journal of International and Strategic Affairs*". *Singapore on Institute of Southeast Asian Studies*. Vol.29, No.1.
- South, Ashley. 2012. "The Politics of Protection in Burma-Beyond the Humanitarian Mainstream". *Critical Asian Studies*, 44, no. 2: 175-204.
- South, Ashley. 2014. " Inside the peace process". *Myanmar Times*. 10 Oct 2017.
- Tamanaha, Brian Z. 2008. "Understanding Legal Pluralism: Past to Present, Local to Global". *Sydney Law Review*, 30, no. 3: 375-411.

Thanegi, Khin Win. 2012. "Burmese Cultural Orientation".

Defense Language Institute Foreign Language Center,
p.1-93.

<http://www.state.gov/outofdate/bgn/burma/88022.htm>
[...288](#) (Accessed 16 November 2016)

Whiting, Bernice, 1950. "Painte Sorcery". *Viking Publication
in Anthropology*.